לציונות–לסוציאליזם–לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', י' בשבט תשמ"ח, 29 בינואר 1988 / שנה מ"ח מס' 13560 / המחיר 1.80 ש"ח כולל מע"מ

הנשיא רייגן מקבל את פני נשיא מצרים מובארק בבית־הלבן (צילום: אי. פי.)

המימשל בוחן תוכניות שונות – טבע אתמול מונח חדש

שולץ מנסה לשכנע מובארק להסכים ל„אוטונומיית ביניים"

חרף חילופי הדברים הנמלצים בבית־הלבן, נמשכת אי־ההסכמה ואף המתיחות בשיחות שולץ מובארק • חוסיין תוקף ארה"ב: נתונה ללחצי הקיצוניים בישראל • קורת־רוח בלשכת רה"מ מעמדת ארה"ב • מובארק שיגר שדרים לשמיר ופרס • שמיר בתשובתו: ועידה בי"ל שנוייה במחלוקת — מציע מפגש ישראלי־מצרי־ירדני־פלשתיני, למו"מ ישיר ללא השתתפות אש"ף • ד"ר נוביק יצא בשליחות סודית מטעם פרס

מאת דליה רפאל, כתבתנו בארה"ב, דליה שחורי כתבתנו המדינית, ואורי הורוביץ כתבנו לענייני המזה"ת

וושינגטון. — המימשל האמריקני בוחן עתה אפשרות לקידום תוכנית מדינית חדשה, שתתבסס על רעיון האוטונו־מיה, על־פי העקרונות שהועביר (סוף בעמוד 4)

וודי אלן ב„ניו־יורק טיימס":

ברצינות חבר'ה, מה אתם עושים בשטחים?

מאת דליה רפאל, כתבת „על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. — „ברצינות חבר'ה, אתם מתבדחים? מה אתם עושים? אנשים מוכים בידי חיילים כדי לעשות מהם מופת?

שוברים ידיהם של נשים וגברים כדי שלא יוכלו לזרוק אבנים? גורמים אנשים מבתיהם ללא אבחנה, ומרסקים אותם במקלות כדי להשקיט את האוכלוסיה ע"י טרור?" וודי אלן השחקן הכמאי איננו מאמין למקרא עיניו בעתונים והוא מוחה על מדיניות ישראל בשטחים. במאמר נדיר מפרי עטו המתפרסם היום בניו יורק טיימס הוא כותב „אנא, הבינו. אין לי כל אהדה לדרך בה מתייחסים הערבים לישראלים. אכן, לפעמים אתה חש שברצונך להלקותם. אולם רק מסוימים בתוכם ובשל מעשים מסוימים מאוד".

וודי אלן מצטדק כי איננו, בשום פנים, פעיל פוליטי. „אם משהו בכלל, הרי שאני פחדן מחוסר ידע, המשוכנע שכל עמדה שאנקט תוביל אותי בסופו של דבר אל מול יחידת היורים". „אולם, האם אני קורא נכון בעתונים? האם נמנעו מזון ותרופות כדי לגרום אי־נוחות לאוכלוסיה מורדת. האם כדורים אמיתיים נורו ראשונים כדי להשתלט על ההמון וכדורי גומי רק לאחר התערבות ארה"ב? האם אנו מדברים על התאכזרות ואפילו על עינויים בחסות המדינה?" שואל וודי אלן.

עצומת 500 פסיכולוגים נגד הכיבוש • עמוד 2

מצנע: מכים „חריגים" – הועמדו לדין • עמוד 3

עמירב מצטרף למפלגת המרכז • עמוד 3

פיצוץ בבית־כנסת בבוגוטה — „תגובה למדיניות בשטחים"

לא היו נפגעים, אולם לביהכ"נ נגרם נזק

בוגוטה. — לוחמי גרילה שמאלניים פוצצו אור ליום אתמול פצצה רבת עוצמה ליד בית־הכנסת המרכזי בבוגוטה, בירת קולומביה. הם השאירו במקום כרוז המסביר, כי זוהי תגובה לפעולות ישראל בשטחים. לבית הכנסת נגרם נזק, אולם לא נמסר על נפגעים.

עדי ראייה מסרו, כי ראו גבר ואשה אשר הציחו את הפצצה על ארון חלון של בית הכנסת, השוכן באיזור מגורים שבחלק הצפוני של בוגוטה. היתה זו התקפה ראשונה על מטרה יהודית בבוגוטה.

רב בית־הכנסת, הרב אלפרדו גולדשמידט, אמר בשיחה עם כתב רויטר, שלא נתקבלו איומים לפני הפיצוץ. הוא פנה אל השלטונות בבקשה להפקיד משמר של שוטרים על בית הכנסת, ולהחיש את חקירת הפרשה.

בשנת 1982 גרמה פצצה נזקים חמורים לבית כנסת במדיין, העיר השנייה בגודלה בקולומביה. לא היו נפגעים. גם במקרה זה קיבלה על עצמה קבוצה של לוחמי גרילה שמאלנים את האחריות להתקפה, בטענה שהיא בוצעה תוך סולידריות עם העניין הפלשתיני, בתקופת מלחמת לבנון.

הקהילה היהודית בקולומביה מונה בין 6,000 ל־8,000 איש. כמחציתם חיים בבוגוטה הבירה. (עי"ר)

קומנדו מרטירז דה סברה שתילה

קבוצת „אם־19", שקראה לע־צמה „קומנדו מרטירז דה סברה שתילה" נטלה על עצמה את ה אחריות לביצוע הפיצוץ, כהזד־הות עם הפלשתינאים. במכתבם לסוכנות „רויטר" קראו לקהילה היהודית בקולומביה לא להזד־הות עם צה"ל וישראל. (עתי"ם)

„אם ישראלית! האם את עוקבת אחר המתרחש בשטחים?"

מכתב גלוי של סמיחה חליל, יו"ר אירגון הנשים הפלשתיניות, אל האשה הישראלית

מאת מנחם ענברי, כתב „על המשמר"

„הנני פונה אליך האשה הישראלית, האם הישראלית, כאשה וכאם כדי לומר לך, כדי לשאול אותך: האם את עוקבת אחרי המתרחש בשטחים הכבושים? האם שמעת על הדם הנשפך יום יום, דמם של חפים מפשע? דמם של ילדינו הצעירים, שניגר בשל התנגדותם לכיבוש, אשר גזל מהם את ארצם ואדמתם?" — במילים אלה פותחת סמיחה חליל, העומדת בראש אגודת הנשים הגדולה בשטחים, הקרוייה „רווחת המשפחה", את מכתבה הגלוי לאם הישראלית, המתפרסם היום.

בהמשך מכתבה כותבת סמיחה:

„שלטונות הצבא הישראלי רמסו את כבודנו וקיפחו את זכויותינו האנושיות. הם גזלו את אדמותינו, מטעינו ופרדסינו. הרסו את בתינו וחיללו את מקומות התפילה המקודשים לנו, כאשר פתחו באש אל מתפללים במסגד אל־אקצה.

מדיניות הדיכוי מתעצמת בכל פעם שאנו משמיעים את התנגדותנו לפעולות השלטונות נגדנו ואף אין מתירים לנו לבכות את חללינו. ...מנהיגיכם לא מרשים לאמהות הפלשתיניות השכולות להעניק כבוד אחרון לבניהן החללים, לא מרשים להן לקבל לידיהן את גופות יקיריהן, אלא באישון לילה ובתנאי שההלוויה תהיה מוגבלת למספר אנשים שאינו עולה על שבעה, ובתנאי שההלוויה תיערך בנוכחות כוח גדול של חיילי הצבא...

„אם ישראלית, אל תעמדי מהצד"

„אם ישראלית! מה דעתך על מה שכבר התרחש ועל מה שמתרחש כעת? האם תעמדי באומץ לב מול המנהיגות שלך ותתבעי ממנה לחדול ממעשיה? האם תצהירי שאת חשה את מצוקתן של האמהות הפלשתיניות השכולות והמיוסרות? אם ישראלית! האם תעמדי מן הצד, או שתוסיפי את קולך לקולות בני עמך אמיצי הלב ותשמיעי את הדרישה להעניק לעם הפלשתיני את זכויותיו הצודקות, שנגזלו ממנו ב־48' וב־67', לרבות זכותו לחיות בכבודו בשלום ובשלווה.

„אם ישראלית! חובתך לדעת כי זהו הזמן המתאים ביותר לפתור את הבעייה הזאת, הנמשכת זמן רב, וכי האינטרס שלכם ועתיד דורותיכם, מנוגד לרעיון של ישראל השלמה... הקמת התנחלויות מחוץ לגבולות 1948.

אם מנהיגותכם לא תיווכח את ההכרה בעמנו ובזכותו הצודקת על אדמתו, אזי עמכם עלול להיות המפסיד הראשון...

לפעול למען הדורות הבאים

„ברצוני לומר לך, אם ישראלית, כי אשה, אשר מולידה ילדים ואשר מקדישה את חייה לגדל את הדורות הבאים, ראוייה לפעול בכל כוחה לשמירת הדורות האלה ולהבטחת חיים מכובדים לכולם ללא כל הבדל. אני פונה אליך, אם ישראלית, על מנת לפעול ביחד, במטרה להבטיח חיים טובים יותר לדורות הבאים".

האם החליטה הממשלה על שינוי במדיניות היד הקשה

שגריר מצרים הורשה להיפגש עם אישים פלשתינים הנתונים במעצר

נפגש השבוע עם פייסל חוסייני ורדואן אבו־עייש • אתמול הוכרז גם על הקלות באיחוד משפחות, מתן היתרי בנייה לתושבים ותנינות לעצורים • משקיפים רואים בצעדים אלה וכן בהקפאת הגירושים ובהיתר לחנא סניורה לצאת לפגישה עם שולץ – קץ מדיניות רבין בשטחים

מאת מנחם ענברי, כתב „על המשמר"

שגריר מצרים בישראל, מוחמד בסיוני, ביקר השבוע במקום מעצרם את פייסל חו־סייני ורדואן אבו־עייש, שהוצ־או נגדם צווי מעצר מינהליים. נראה כי הביקור מהווה שינוי בעמדת ישראל, שעד כה לא התירה לשגרירות המצרית מגעים דומים ביוזמה לתושבי השטחים, כיוון שהתעקשה לסייע לירדן.

כתבנו מעיר כי הסעיף ביוזמת מובארק והנוגע ישירות לשטחים מדבר על הפסקת ההתנגדות הפלש־תינית תמורת ביטול מדיניות היד הקשה של ישראל. ואכן, באחרונה נודע כי ישראל מקפיאה את עניין הגירושים, היא מתכננת מחוות לטובת הפלשתינים, לא ברור אם יש קשר ישיר בין הצעדים האלה לבין יוזמת מובארק.

יד נדיבה של הקלות

אתמול נמסר גם כי ישראל החליטה להקל במספר תחומים נוספים: בקשות לאיחוד משפחות יאושרו ביתר קלות, יינתנו היתרי בנייה לתושבים בשטחים, דבר שעד כה נמנע המימשל מלעשות, ויוענקו חנינות לעצורים שיתחייבו להתנהגות טובה. (המשך בעמוד 3)

ערפל מדיני

העלייה לרגל של הנשיא מובארק לוושינגטון, של מזכיר הממשלה אליקים רובינשטיין כשליחו של שמיר, וחנא סניורה כנציג הפלשתינים, יצרה רושם של תנופה מדינית מחודשת, לפחות למראית־עין. כולם נפגשו עם מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ וכל אחד עם חבילת הצעות שונה לחידוש התהליך המדיני, ולהרגעה בשטחים הכבושים. נדמה, כי שולץ לא התלהב מאף אחת מן ההצעות, אם־כי הדגיש בפני כולם את רצונה של ארה"ב לפעול למציאת פתרון למשבר, אפילו יהא זה פתרון זמני. המסר האמריקני נשמע מעורפל ומבולבל. הנשיא רייגן בראיון ל„אל־אהראם" אומר, כי „אין להשלים עם הסטאטוס־קוו" ואף הביע תמיכה ברעיון הוועידה הבינלאומית, אך בהסתייגות כי זו תוביל לשיחות ישירות.

אין ספק כי ארצות־הברית לחוצה היום, ובעיקר בגלל האירועים בשטחים, ובגלל מדיניות האלות, אשר מעוררת תגובות וביקורת חמורה בדעת־הקהל האמריקנית (והבינלאומית), המופנית נגד ממשלת־ישראל, אך במידה מסויימת גם נגד המימשל האמריקני, אשר ביזבז את השנה שחלפה – כך טוענים מבקריו – והקפיא כל פעילות מדינית באזורנו. נראה, כי המימשל האמריקני נבוך בגלל הדו־קול הנשמע בישראל. שולץ שומע תחילה את יוסי ביילין כשליחו של פרס, המנסה לרכוש את תמיכתה של ארה"ב לרעיון הוועידה הבינלאומית נוסח הסכם פרס־חוסיין, ולאחר מכן את שליחו של שמיר, אליקים רובינשטיין, המטיף לשיחות האוטונומיה. ברור, כי שולץ וכמוהו המימשל כולו אינם מוכנים לתמוך באף אחד מהם, כדי לא ליצור רושם של התערבות במחלוקת הפנימית בישראל. ובאין תמיכה ברעיון הוועידה הבינלאומית (אם־כי ארה"ב עדיין לא דוחה אותו על הסף) צצות תוכניות נוספות מחצר הערבי, שכולן גרועות יותר בשביל ישראל (כמו הצעה לשגר מייד משקיפים מטעם האו"ם לשטחים).

לאמיתו של דבר ההכרעה לא תיפול בוושינגטון. היא תיפול באזורנו, כאשר באין הסכמה למסגרת מדינית בין ישראל לבין ירדן והפלשתינים יוחמר המצב בשטחים וארצות־ערב יתרחקו אפילו מאותן הסכמות שנתנו כבר לחידוש התהליך המדיני. מבעד לערפל המדיני אפשר לראות את חלום השלום המתרחק מן האיזור, ואת ישראל המסתבכת במבצע כיבוש השטחים מחדש, הפעם בכוח של אלות. אך ייתכן, כי העתיד יוביל אותנו גם להפעלת אלימות חמורה עוד יותר.

עמודאחורי

על המשמר

רעל/ג'ינגלים

סְטֵייק טַרְטָר

הָעֲבוֹדָה מְחַפְּשִׂים אֶת קוֹלוֹת הַלִּכּוּד
תּוֹצָאָה: דְּרָאוּשָׁה בַּחוּץ!
הַלִּכּוּד חוֹלֵם לִהְיוֹת הַתְּחִיָּה
מַסְקָנָה: עֲמִירָב עָף בִּבְעִיטָה!

כִּי מִפְלָגָה הִיא מִצְרָךְ שִׁוּוּקִי טָהוֹר,
יֵשׁ לִמְכֹּר אוֹתָהּ בְּגִ'ינְגֶל גָּדוֹל,
בְּאֲרִיזָה יָפָה, חֲזָקָה וּבְרִיאָה,
שֶׁתֵּרָאֶה פַּטְרְיוֹטִית בִּפְנֵי הָאֻמָּה.

גִ'ינְגֶל הָעֲבוֹדָה יִכְלוֹל רָבִּין וְאַלּוֹת:
הוּא מַכֶּה – הָאַלּוֹת שָׁרוֹת.
וְהַמִּלִּים! אֵיזֶה מִלִּים!
הֵם מְדַבְּרִים, אֲבָל אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים!

וְדָקָל יַצִּיעַ אֶת הַגִּ'ינְגֶל הָאֱלֹהִי:
אֲנִי בְּקֶשֶׁר, הָעֲרָבִים כְּבָר אִתִּי.
יַבְטִיחַ פִּתְרוֹן לְאַלְפֵי מְבֻטָּלִים.
גְּדוּד עֲבוֹדָה עִבְרִי בִּסְלִילַת הַפַּסִּים.

עֲמִירָב וּדְרָאוּשָׁה יְדַבְּרוּ אוּלַי לָעִנְיָן
אַךְ לֹא יַשִּׂיגוּ אֲפִלּוּ מִנְיָן
כִּי בְּצִיּוֹנוּת 88', כְּמוֹ סְטֵייק טַרְטָר,
רוֹצִים לִרְאוֹת דָּם מֵעַל הַבָּשָׂר.

משה שדות

ציורמצב

אח"מ/סטפני

צער גידול נסיכות

מסכן, הנסיך הגדול רנייה, שליטה הבלתי־מעורער של מונאקו הקטנה. מאז הלכה לעולמה רעייתו, הנסיכה גרייס (קלי), נותר לבדו, עם שתי נסיכות שעושות לו את המוות וצובעות את כותרות העיתונים בשערוריות חדשות לבקרים. מזל שיש לו קצת נחת מן הנסיך אלברט.

שתי הבנות, קרוליין וסטפני, התעסקו, למורת־רוחו, לא עם נסיכים ואצילים ראויים, אלא עם נובורישים למיניהם,

הנסיכה סטפני — לא רוצה מכות

פליירבוי'ז מזדמנים ועוד כל מיני שלא נאה לנסיכות מכובדות להיראות בחברתם. סטפני גרמה לו להרבה חוסר־נחת, בעיקר לאחר שפורסמו תצלומים שלה, משתזפת חשופת־חזה, בחברת החבר שלה, מריקו ז'וטארה, שהסתבר כי קופת־שרצים לא קטנה של עבירות מוסר תלוייה על גבו. הרומנים של סטפאני החלו בגיל צעיר מאוד. כשהייתה בת 16, התאהבה בבנו של השחקן ז'אן־פול בלמונדו ואחר־כך בבנים של שחקנים אחרים: אנתוני דלון (בנו של אלן) וג'פרי מור (בנו של רוג'ר). מן החברים שלה, שספק אם זכו לברכתו של רנייה שבור הלב, היו הזמר מיגואל בוסה, נהג מירוצים נלסון פיקה, השחקנים רוב לאו וכריסטופר למברט ועוד ועוד ועוד.

ואם בכך לא די כדי שרנייה יהיה זכאי לתואר הנסיך האומלל ביותר בעולם, בא ספר חדש ומאיים לחשוף שערוריות נוספות. אחת מהן, שבלי ספק תסעיר את מעריציה האבלים של גרייס קלי המנוחה, היא הקביעה החד־משמעית שסטפני, אכן, נהגה במכונית, כאשר אירעה התאונה בה נהרגה אמה. עד עכשיו, נטען, כי גרייס עצמה נהגה במכונית, כנראה כדי להגן על הנסיכה הצעירה. בספר החדש, נטען, כי גרייס ישבה לצידה של בתה, תוך שהיא מדריכה אותה בנהיגה אלא שהמכונית, מדגם „רובר" הייתה כבדה ומסורבלת מדי ללימוד נהיגה והנסיכה לא הצליחה להשתלט על ההגה. רנייה, כך אומרים, מנסה למנוע את פרסום הספר.

עומר יי

קטלוג/ראו אור השבוע

„הרחק מהמון מתהולל"

- תומס הרדי: „הרחק מהמון מתהולל"; מאנגלית: אמציה פורת; הוצאת „עם עובד" / ספריה לעם.
- פ.מ. דוסטוייבסקי: „הכפיל"; מרוסית: מ.ז. ולפובסקי; הוצאת „עם עובד" 1988.
- רומן גארי: „לידי ל'"; מצרפתית: אביטל ענבר; ספרית „מעריב"; 18 ש"ח.
- ג'ים קרייס: „יבשת"; ספרית מעריב; 18 ש"ח.
- נואל ברבר: „טאנאמרה"; מאנגלית: חיה לוטן ומורה ביתן — מוציאים לאור; ינואר 1988; 37 ש"ח.
- רות האריס: „בעלים ואוהבים"; מאנגלית: גלית רונן ומורה, ביתן — מוציאים לאור; 32.50 ש"ח.
- נלסון דה מילי: „מילת כבוד"; מאנגלית: אריה חשביה;

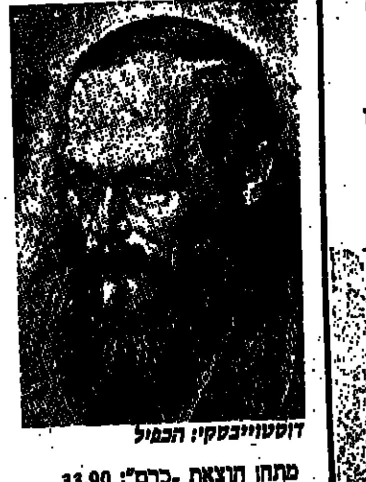
דוסטוייבסקי: הכפיל

מתחו הוצאת „כרם"; 33.90 ש"ח.

- יצחק גל־נור, סטיבן לוקס: „הצחקת אותנו"; בדיחות פוליטיות; מאנגלית: יעקב רוטבליט; הוצאת „עם עובד".
- פרופ' צבי יעבץ: „אוגוסטוס"; הוצאת דביר; 42.80 ש"ח.
- שאול מייזליש: „ברית מילה"; מילה ופדיון הבן במורשת ישראל; „מודן"; 45 ש"ח.

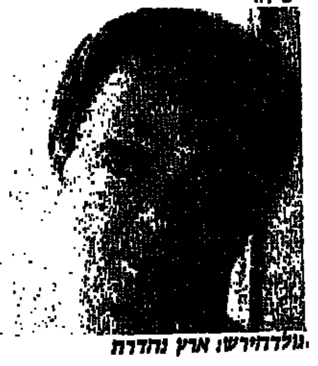
גולדהירש: ארץ נהדרת

- ג'ראלד דארל ולי דארל: „חובב הטבע"; ספר הדרכה לחוקר המתחיל; מאנגלית תמר רון; „מודן"; 65 ש"ח.

ילדים ונוער

- סמדר שיר: „התאומים מתאהבים בתאומות"; ספרית „מעריב"; 18 ש"ח.
- מייק אלדרו: „הדולפינאים והאוצר הצלבני"; ספרית „מעריב"; 18 ש"ח.
- יוסי בכר: „בוחן פתע"; בי"ס תיכון — גמר חשבון; מצורפת קלטת של יהורם גאון; „מודן"; 18 ש"ח.
- דרור גרין: „אני אוסף בולים"; מדריך לאספנים צעירים וזכוכית מגדלת ומלקטת; „מודן"; 18 ש"ח.
- „הקוסם מארץ עוץ" ארבע ספרים; מאנגלית: איתמר פרת; עריכה: אסתר קלו „מודן"; 11 ש"ח כל ספר.

מחזות

- חנוך לוין: „הפץ ואחרים" „הסוחרי גומי ואחרים"; לקט מחזות ב־2 כרכים; הוצאת הקיבוץ המאוחד; 33 ש"ח כל ספר.
- ויליאם שקספיר: „המלך ריצ'ארד השני"; מאנגלית: שמעון זנדבק; המועצה הציבורית לתרבות ואמנות/ המפעל לתרגום ספרי מופת/ הוצאת „עם עובד".

עיון

- אילן גולדהירש: „שלום לך ארץ נהדרת"; זר פזמונים; ספרית מעריב; 24.50 ש"ח.
- גילה גורי: „דרך ומקדש"; קובץ של אימרות; הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- שם לוין: „הכנה לפרק האנגלי בבחינות הפסיכומטריות"; הוצאת "HIGH Q"; 33 ש"ח.
- שרה סמילנסקי, גח פישר, לאה שפטיה: „המערכת המשפחתית והמערכת הבית־ספרית"; מחקרים על הקשר בין הורים למערכת החינוך; הוצאת „עם עובד".

עורך „עמודאחורי": אפי לנדאו

מדף/עיון

חגיגת שכל

„אבחנות והנחות, שיחות עם אלווין טופלר"; הוצאת הקיבוץ המאוחד סדרת קו אדום; מאנגלית: שולמית אביאסף; ינואר 1988; 214 עמודים.

הספר הזה הכניס אותי סופית למועדון מעריצי אלווין טופלר. בניגוד לספרים הקודמים שהופיעו בעברית, זה איננו ספר המציג תיזה, אלא ראיון ארוך, הנעשה על־ידי מראיין בלתי מזוהה, משובץ בהקדמות קצרות לכל קטע בראיון. אתה קורא, ומרותק לסגנון המחשבה הטופלרי, לאינטואיציה החדה שלו, ובעיקר — לנכונותו לקחת סיכונים.

טופלר מדבר על הכל — על הלם העתיד, על הגל השלישי, על העבודה בעידן המודרני, על מהפכת המידע, ועל אוזלת־היד של השיטות הגדולות — הקפיטליזם והסוציאליזם — לתת פתרונות לעולם העכשווי והעתידי. פרק שיחות מרתק אחר הוא אודות הסקסיזם והגזענות. בפרק אחר הוא מסיר בזהירות ובכבוד־התבוננות את צעיף המסתורין מהמיתוס היפאני. בפרק ה„הנחות" הוא מספר על עצמו, על תקופת חייתו רתך בבית חרושת, על סגנון מחשבתו ואמונותיו, ועל חיי הנישואין המיוחדים שלו.

טופלר חושב נכון, פתוח, יוצר פרספקטיבות אבל איננו מנבא נבואות, שובר צורות חשיבה — כמו המרכסיזם — אבל מבין נכון את תפקידן ההיסטורי, גאה בכך שהצליח להיות הוגה בעל השקפה חברתית ממשית, אבל רחוק מהתנשאות. לוקח אותך יד ביד למסע אינטלקטואלי משחרר, וכל זה בכתיבה שוטפת, כמעט עממית, כמעט סיפורית. חגיגת שכל.

דוביק רוזנר

תפס כותרת/דניאל אורטגה

אל תאמר „לעולם לא"

שבע שנים נשבע נשיא ניקרגואה דניאל אורטגה כי לעולם לא ינהל מו"מ עם מורדי הקונטראס, אותם כינה „שכירי חרב". שבועות הם עניין נזיל: היום נפתחות בסן־חוסה, בירת קוסטה ריקה, שיחות בין נציגי השלטון הסנדיניסטי לאויביו המושבעים.

בשבועיים שחלפו הסכים אורטגה לוויתורים נוספים, ביניהם הסרת מצב החירום, במסגרתו נאסרו במשך 6 שנים אסיפות פוליטיות והוגבל חופש הדיבור. הצעדים המפתיעים הם חלק ממסע יחסי ציבור, שמטרתו להביא להצבעה שלילית בקונגרס בוושינגטון על המשך התמיכה בקונטראס. הנשיא רייגן סבור שלחץ נוסף של המורדים על כלכלת ניקרגואה יביא את הסנדיניסטים לוותר, אם גם בחריקת שיניים, על „אי־הפיכותה של המהפכה" ולעריכת בחירות חופשיות באמת. כל זאת בהנחה, בכוונה כנראה, שבבחירות כאלה תזכה האופוזיציה. אם יופסק הסיוע, יוכל רייגן לחדש אותו רק אחרי הצבעה נוספת באוקטובר, ממש לפני הבחירות בארה"ב, כאשר השפעת ממשלו תהיה מינימלית. אורטגה מנסה להרוויח זמן. הוא הזהיר כי המשך הסיוע למורדים יביא לביטול מיידי של מה שהושג. אחרים מחבריו, בעיקר

דניאל אורטגה – רוצה שלום

שר־הפנים הנוקשה, תומאס בורחה, מתנגדים לוויתורים שנעשו. בורחה אף עצר בשבוע שעבר 12 ראשי אופוזיציה כאות למורת רוחו. האם כנים צעדיו של אורטגה? הדמוקרטים בארה"ב סבורים שכן, הרפובליקנים טוענים שלא. כרגיל, המלחמה בניקרגואה אינה מוכרעת בשדה הקרב אלא במסדרונות הקונגרס בוושינגטון.

ירון אמיתי

וייצמן: אם שמיר שלח את סניורה — אז הוא מנהל מו"מ באמצעות אש"ף

לדברי וייצמן כל הדיבורים על אוטונומיה זה „חזיז בחירות" של רה"מ הנתון במצוקה

„אם רה"מ י. שמיר שלח את חנא סניורה, שהוא איש אש"ף, לשיחות על עתיד יש"ע, אז הוא מנהל מו"מ דרך אש"ף" — אמר אתמול השר עזר וייצמן בראיון ביומן גלי צה"ל.

„אני אומר כבר חודשים שאני מוכן לדבר עם אש"ף, אם יכיר בהחלטות 242 ו־338, ואילו רה"מ שלח את סניורה האש"פיסט לפני שהודיע כי הוא מכיר בשתי ההחלטות. לי זה לא איכפת, אבל זו בעייה שלו עם אריק ואחרים. אם סניורה יביא, ואני לא מאמין שיצליח, הסכמה אמריקנית־פלשתינית־ישראלית לתהליך אוטונומיה לקראת פתרון קבע — תבוא עליו ברכה", אמר.

אוטונומיה — אחיזת עיניים

„דיבור היום על אוטונומיה", אמר השר, „זו אחיזת עיניים, כי צריך להזכיר לקהל הרחב שאוטונומיה היא רק שלב לקראת פתרון קבע". לדעתו, זקוק רה"מ י. שמיר ל„חזיז בחירות" ולכן הוא העלה את הצעתו על אוטונומיה. „אני מחייך כשהוא פתאום נתפס לנושא האוטונומיה, שהוא התנגד לה; ואני נהנה מזה שהוא מוצא את עצמו בחוסר ברירה אלא להאחז באיזשהו פתרון בגלל המהומות", אמר וייצמן. „בעניין האוטונומיה אנו חיים בין האימרה „מוטב מאוחר מאשר לעולם לא" לבין האימרה „עבר זמנו — בטל קורבנו". כל הפעילות המבוהלת של רה"מ בערב בחירות נועדה להוכיח, שגם „אני איש שלום"".

שולץ לא הקדיש מחשבה

וייצמן התייחס גם לשר החוץ האמריקני, באומרו: „אני מאד מצטער, שמר שולץ לא הקדיש קצת יוזמה לכל תהליך השלום במשך השנים שהוא שר חוץ. היתה לי הערכה, שהוא לא יעשה זאת, בגלל איטיות או אינטרסים אמריקנים, שאינם זהים". (עתי"ם)

בתיאטרון ירושלים התקיים אתמול ארוע ראשון בסדרת מופעים אומנותיים לציון 40 שנה לצה"ל ולאגודה למען החייל. השתתפו בו נשיא המדינה ראש הממשלה, שרים חברי כנסת ראשי ערים ומפקדי צה"ל בכירים. בתמונה משמאל לימין: דן שומרון, יהורם גאון, ירדנה ארזי ויצחק רבין. (צילום: ישראלי)

שגריר ארה"ב בישראל, תומאס פיקרינג, ביקר אתמול בבית מפ"ם בת"א ושוחח עם המזכ"ל ח"כ גרנות. בתמונה – השגריר האמריקני יוצא מבית מפ"ם (צילום: רחמים / יפ.פא)

בפגישות עם שר־החוץ הרומני אתמול

שמיר: אנו פועלים למחוק את חרפת מחנות הפליטים

פרס: אם תקום מדינה פלשתינית יהיה רוחבה של מדינת ישראל כאורכו של הרחוב הראשי בבוקרשט

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

שר־החוץ של רומניה יוהן טוטו התקבל אתמול אצל ראש הממשלה ואצל שר־החוץ. בפגישה עם ראש הממשלה ציין שמיר, כי „אנו עושים עכשיו מאמצים רבים להגיע להבנה עם שכנינו ואנו מקווים שנוכל לפתור את בעיות הפלשתינים ביו"ש ועזה וכן את בעיית יישובם מחדש של הפליטים, כדי למחוק את חרפת מחנות הפליטים מעל פני האדמה".

שר־החוץ של רומניה חזר על עמדת ארצו, הדוגלת במו"מ עם אש"ף ובמדינה פלשתינית.

בפגישה עם שמעון פרס אמר שר־החוץ הרומני כי אסור שישראל תהיה הגורם היחיד בעולם המתנגד לוועידה בינלאומית. „הטקטיקה של שב ואל תעשה לא תפתור את הבעיה", אמר טוטו. הוא חזר וציין כי רומניה לא שינתה את עמדתה בדבר הצורך במו"מ עם אש"ף והקמת מדינה פלשתינית.

רוחב המדינה — כרחוב בבוקרשט

פרס השיב לטוטו, כי הוא ממשיך לתמוך בוועידה בין לאומית אך הוא מתנגד למדינה פלשתינית, בה יהיה נשק סובייטי במרחק 100 קילומטר משטח ישראל. „לא נרצה שתהיה לנו מדינה, שרוחב גבולותיה יהיה קטן יותר מאורך השדרה הראשית של בוקרשט", אמר פרס. הוא הדגיש, כי הפתרון המדיני חייב להיות ירדני־פלשתיני ולא אש"פי.

אמש נועדו פרס וטוטו לשיחה ולאחר מכן סעד שר החוץ הרומני על שולחנו של שר החוץ הישראלי.

שר־החוץ הרומני יון טוטו עם שר־החוץ פרס (צילום: ישראלי)

בצער רב אנו מודיעים
על פטירת יקירתנו
עטקה פוקס
ההלוויה תצא ביום ראשון 31.1.88
בשעה 15.00 מבית אליאש בנטעים
המתאבלים: בתה: יונה וישראל אליאש
בנה: יוסף ומישל פוקס
בנה: אילן והינדה פוקס
והנכדים

500 פסיכולוגים ופסיכיאטרים קוראים לשים קץ לכיבוש

קבוצה של כ־500 פסיכולוגים ופסיכיאטרים פרסמה אתמול גילוי דעת המזהיר מפני התשלכות החמורות של המשך הדיכוי בשטחים. בגילוי הדעת נאמר כי המציאות בה נתונים חיילי צה"ל, הכופה עליהם שימוש באמצעים אלימים, הפעלת כח ומכות, והתאכזרות לתושבים אזרחיים, עלולה להיות בעלת תוצאות הרות אסון להתפתחותם הנפשית של החיילים והחברה בישראל. גילוי הדעת קורא לעשות הכל כדי להגיע לפיתרון מדיני ולסיום המצב הנוכחי בשטחים. הם אומרים כי יש לשים קץ להמשך השליטה והכיבוש על עם אחר. הם מציינים כי לאחרונה נתקלו במקרים לא מעטים של משברים אישיים הנובעים מן העימות בו נתונים החיילים ובני משפחותיהם. (שע"ים)

ניצלה נערה שנגררה על־ידי אוטובוס בצפת

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

נערה בת 16 מראש־פינה, ניצלה אתמול לאחר שנגררה ע"י אוטובוס, תודות לעירנותם של נוסעים בתחנה המרכזית של אגד בצפת.

הנערה ביקשה לעלות לאוטובוס קו 501 בדרכה הביתה, אולם כשעלתה לגרם המדרגות נזכרה כי אמה ביקשה ממנה לרכוש בגדים. היא ירדה חזרה, ולא הבחינה כי מעילה נתפס בדלת האוטובוס שנסגר והנהג, מבלי לשים לב, החל נוסע אחורנית, כשהוא גורר אחריו את הנערה הזועקת לעזרה.

אנשים הבחינו בתחנה בנערה הנגררת אחרי האוטובוס. בתחילה חשבו, שצעקה בשל סירובו של הנהג לעצור לה. אחד האנשים בתחנה, רץ לכיוון האוטובוס, טיפס במהירות על דפנות האוטובוס הנוסע, וקרא לנהג לעצור.

„כביש ואדי ערה — כביש הדו־קיום" — היום בצומת ברקאי

בעקבות זריקת בקבוקי התבערה בוואדי ערה בשבוע שעבר התקיימה פגישה משותפת בין חברי ריכוז הדור הצעיר של מפ"ם וחברים מבקעה, בבקעה אל־גרביה. בפגישה סוכם לקיים אירוע משותף יהודי־ערבי בצומת ברקאי (בפתח־ואדי ערה) היום (29.1.88) תחת הסיסמה „כביש ואדי ערה, כביש הדו־קיום והשלום".

משתתפי הפגישה פירסמו בקשר לכך את ההודעה הבאה: אנו מגנים את זריקת בקבוקי התבערה בוואדי ערה ומעשים המכוונים ליצור חיץ בין אזרחי המדינה, ע"י הטלתו של ציבור שלם למדינה, לאשם. כביש ואדי ערה משמש במשך שנים עורק החיים והתחבורה המשותף, המוכיח את הדו־קיום היהודי־ערבי במדינה.

אנו רואים במשא־ומתן עם נציגות מוסמכת של העם הפלשתיני ובכוונות לפתוח במו"מ על עתיד השטחים, דרך יחידה להרגעת הרוחות, הפסקת האלימות בשטחים ולקירוב סיכויי השלום באזור כולו. על הממשלה מוטלת האחריות להפשרת הקיפאון המדיני ולמציאת פתרון לבעיה הפלשתינית ולבעיית השטחים.

באירוע בצומת ברקאי — היום בשעות 10.00־14.30, יחולקו לנוהגים העוברים בכביש ואדי־ערה, פרחים, קפה וכרוזים ע"י חברים יהודים וערבים מהסביבה.

המשכים

שגריר מצרים

(סוף מעמוד ראשון)

קץ מדיניות רבין?

נראה כי התפתחויות הפולי־טיות של סוף השבוע מקרבות את קץ מדיניותו של שר־הבטחון יצחק רבין בשטחים. הפגישה בוושינגטון בין שר החוץ של ארה"ב ג'ורג' שולץ עם חברי המשלחת המשותפת לירדן ולאש"ף, חנא סניורה ופאיז אבו־רחמה מצד אחד, ופתיחת השיחות המדיניות בין ירדן לבין משלחת אש"ף ברבת עמון מצד שני, מכניסים את רבין למבוי סתום.

שר־הבטחון השתית את מדיניותו על הקרע בין חוסיין לערפאת וניסה להגיע עם ירדן למדיניות משותפת נגד אש"ף, שנועדה לקעקע את המשלחת המשותפת לתהליך המדיני. הוא ניסה להקים מנהיגות פרו־ירדנית שתתפוס את מקומה של המשלחת המשותפת בייצוג הפלשתיני. אבל ההפגנות בשטחים חשפו את חולשתה של המערכת הפרו־ירדנית שאותה הקים רבין, וירדן עצמה החליטה בסופו של דבר לנסות ולחזור אל הדיאלוג עם אש"ף.

שולץ התערב אישית

גם ארה"ב הפגינה בנחישות שבה עמד שולץ על רצונו לפגוש את סניורה ואבו־רחמה, כי אין היא מקבלת את דרכו של רבין. נודע כי שולץ התערב אישית כדי לבטל את הצווים שאסרו את נסיעתם של סניורה ואבו־רחמה והכריח את שמיר להרשות להם לצאת לוושינגטון. כעת, ייאלץ השר רבין לארגן מחדש את קווי מדיניותו בשטחים.

קבלת פנים נלהבת בצידון למגורשים הפלשתינים

צידון. — מחבלים ירו אתמול באוויר בצידון, כשעה שאלפי פלי־טים פלשתינים קידמו בהתלהבות את פניהם של שלושה פעילים, שגורשו מישראל.

נשים רעולות פנים השליכו אורז וורדים על ג'בריל מחמוד ראג'וב, באשיר אחמד חאיירי ואיסאם חאראר, בהגיעם למחנה הפליטים עין אל חילווה ליד צידון.

„אנו מברכים את הגיבורים שבאו מארצנו פלשתין", נאמר בכרוזה גדולה בכניסה למחנה, הגדול ביותר בלבנון, שבו חיים 40,000 פליטים. המגורש הרביעי, ג'אמל ג'אבארה, נשאר בכפר הנוצרי קסארה בבקעת לבנון, שם ערכו הארבעה שביתת־שבת במשרדי הצלב האדום הבינלאומי.

ראג'וב אמר להמונים „המרי בגדה המערבית וברצועת עזה הוא הדרך לפתרון מבוסס על הקמת מדינה פלשתינית עצמאית, בשלי־טת אש"ף". גברים פלשתיניים קראו לעבר המגורשים „אתם הקולות של העם בשטחים הכבושים". (ע"ר ועי"צ)

● תושבים במוצר הגלילית מתארגנים למנוע סגירת תחנת „מגן דוד אדום" בישוב, כחלק מהצמצומים שהאלץ הנהלת מד"א לבצע עקב הנחיות משרד האוצר.

„על המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: מארק גפן
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Chooma Umigdal St Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין טנסה חדרים 102־121, טל' 233161־3. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' סבוגר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

האלוף מצנע: מספר חיילים שהיכו פלשתינים הועמדו לדין

טען שכל התלונות נבדקות: „אנו חוקרים 24 שעות ביממה"

מאת עזרא אבירן כתב „על המשמר" וסוכנויות הידיעות

„באחרונה העמידו למשפט מספר חיילים ישראלים ואחרים הועברו מתפקידיהם באשמת הכאת פלשתינים", אמר אתמול עמרם מיצנע, אלוף פיקוד המרכז. מיצנע שדיבר במסיבת עיתונאים של כתבי עיתונות חוץ, לא התייחס ספציפית לתלונות שהוגשו באחרונה על ידי תושבי מחנות הפליטים.

פליטים ממחנה אל־עמרי התלו־ננו, כי אתמול, זמן קצר לאחר חצות גררו חיילים 10 מתושבי המחנה מבתיהם, העלו אותם על אוטובוס צבאי, והיכו אותם.

תגובת מיצנע היתה כי על הצבא חלות הגבלות רבות שלא לנקוט באלימות. „אנו בודקים את כל התלונות המגיעות אלינו במשך 24 שעות ביממה".

כשנשאל על שלושת הפלשתי־נים שנלקחו מבתיהם ברמאללה והוכו, השיב כי על פי הידיעות שבידיו לקחו החיילים את הפלשתי־נים לבית החולים, אולם הוסיף כי אינו בטוח בכך, וכי הנושא נבדק עתה בצבא.

מבית החולים מוקאסד במזרח ירושלים נמסר כי שמונה פלשתינים ממחנה אל־עמרי הגיעו לבית החולים לפני יומיים כשהם סובלים ממכות ופצעים. לדברי מיצנע קשה לחיילי צה"ל להשתלט על המהומות בעקבות בקשתו של רבין להשתמש באלות במקום בכדורים. „משימה זו" הוסיף „מבלבלת את החיילים", אולם הוסיף כי המדיניות היא ברורה: „על החיילים להשתמש בידיהם כאשר הם רצים אחרי זורקי האבנים. הם יכולים להשתמש בכוח סביר כדי לתופסם, אולם אסור להם להשתמש בכוח לאחר שתפסו את הנמלט בידיהם".

מיצנע הוסיף כי הצבא צריך לתגבר את כוחותיו בשטחים המוחזקים ובמידה רבה ידלל את כוחותיו בגבול. „אולם אני מקווה" אמר, „כי אף אחת מארצות ערב לא תנסה לבדוק האם אנחנו מסוגלים להפעיל כוח נגד מדינה ערבית כלשהי".

דובר צה"ל מסר כי 1754 פלש־תינים נתפסו מאז החלו המהומות בשטחים, מהם 129 עצורים בכלא לשישה חודשים ללא משפט, ו־438 נשפטו ויושבים בכלא.

השליכו אבנים על ברלב

מפגינים ערבים זרקו אתמול אבנים על שר המשטרה חיים ברלב, בביקורו בשכם.

מבית החולים בעזה נמסר כי 10 פלשתינים אושפזו אתמול לאחר שהוכו ונפצעו בידי כוחות צה"ל. בירושלים נזרקו שני בקבוקי תבערה ברובע היהודי בעיר העתיקה ולא גרמו כל נזק.

בשכונה ערבית בירושלים השי־תמשו המשטרה וכוחות משמר הגבול בגז מדמיע כדי לפזר הפגנה של מאה ערבים שהשליכו אבנים. אדם אחד הוכה ברגליו על ידי המשטרה, ואח"כ הוכה שנית על ידי שוטר משמר הגבול. לדברי צלם „אסושיאייטד פרייס" הוכה החייל שפגע במפגין על ידי מפקדו, שהעניש על הכאת המפגין.

שוב יורים

לאחר שבועיים שוב נאלצו אתמול חיילים לירות יריות אזהרה באוויר וכדורי גומי לעבר קבוצת תלמידי תיכון בעזה שהפרו את הסדר וזרקו אבנים לעבר כוחות הבטחון.

התקרית אירעה ליד בית־ספר התיכון של אונר"א סמוך לרחוב אלי ואחדה בעזה.

סמוך לשעה 10 בבוקר נופצה שמשת אוטובוס שהסיע חיילים בכביש הראשי של הרצועה ליד בית להייה. צעירים מקומיים ידו אבנים באותו קטע וגם הם פוזרו על־ידי החיילים. היו עוד מספר מקרים של נסיונות להציב מחסומים ולידות אבנים על כלי־רכב ישראלים באיזור עזה.

אלוף פיקוד הדרום, אלוף יצחק מרדכי, שוחח במשך שעה ארוכה עם חברי הכנסת, חברי ועדת המשנה של ועדת החוץ והבטחון העוסקת במינהל האזרחי בשטחים. האלוף אמר כי נבדקים מקרים חריגים של מכות מצד חיילים. חברי הוועדה סיירו במחנה הפליטים ג'בליה שהעוצר הוסר ממנו אתמול בבוקר. לאחר מכן התעכבו ליד מיטות הפצועים המקומיים בבית־החולים „שיפה" בעזה, ובהמשך סיירו במיתקן הכליאה הידוע בכינויו „אנסר 2" הסמוך לחוף עזה.

המסחר ברצועת עזה שב לכדי 50 אחוזים מהיקפו הרגיל ויותר מ־80 אחוז מהפועלים יצאו לעבודה בישראל.

בבתי־הספר עדיין ההעדרות היא גדולה, ו־5000 התלמידים במכללה האיסלמית והסטודנטים עדיין מושבתים. מהמינהל האזרחי נמסר כי 50 מורים ומנהלי בתי־ספר מעזה היו אתמול בירושלים ביום השתלמות במוזיאון ישראל וכמעט לא נעדר איש. גם קבוצת רופאים מעזה שהוזמנה להשתתף בהשתל־מות באוניברסיטת באר־שבע נסעה לשם כמעט ללא היעדרות. בכך מצביעים על חזרת החיים למסלולם גם בנושא השתלמות בקרב הקבוצות המשכילות באיזור.

אוטובוס אגד שיצא אתמול בבוקר מתכפר עיל בנפת טול כרם הוצת ונשרף כליל. תושבים מקומיים עלו על האוטובוס וביקשו מן הנהג לרדת, שפכו דלק על המושבים והציתו את האוטובוס. האוטובוס נשרף כליל. לא היו נפגעים. האוטובוס היה אמור לאסוף פועלים ליציאה לעבודה בישראל. משטרת טול כרם פתחה בחקירה.
כתבה ניצה רימון (תצלום: אנדרה ברוטמן)

הקלות בשטחים: חנינות למיידי אבנים והיענות גדולה יותר לאיחודי משפחות

מאת סנוא׳ם ענברי, כתב „על המשמר" ועתי"ם

אלופי הפיקודים בעזה ובגדה יעניקו חנינות לצעירים, שאינם בבחינת מסיתים שנשפטו בהליך מהיר על עבירות כמו ידוי אבנים — במגמה לחזק את אווירת הרגיעה המשתררת בשטחים.

גם נושא הגירושים יישקל על פי העיתוי והעיתוי כעת אינו מתאים. כך נודע לכתבנו מפי מקור בטחוני.

כן ילכו לקראת התושבים בנושאים אזרחיים, כמו מתן רשיונות בניה באיזורים הכפריים בשטחים שעד כה קשה היה להשיג בהם רשיון בנייה. יתחשבו בעיקר באותם כפרים ששמרו על השקט בגל ההפגנות האחרון. כן תהיה הקלה בנושא איחוד משפחות כאשר יתחשבו יותר במקרים הומניים מיוחדים, אבל אין לצפות לגידול ניכר במספר האישורים. בשנה שעברה היה מספר האישורים כ־1,250 רובם בגדה המערבית.

ההקלות יבואו על פי הנחיית שר הבטחון אשר הורה למינהל האזרחי להגדיל את מספר אישורי הבקשות לאיחוד המשפחות ביהודה ושומרון.

בפגישה שהתקיימה אתמול בבוקר בלשכת שר הביטחון יצחק רבין בקריה בתל־אביב, השתתף ראש המינהל האזרחי ביהודה ושומרון תת־אלוף שייקה ארז וקצינים בכירים נוספים.

עוד הינחה השר לעשות הכל, כדי לפתור בעיות הומאניות.

על פי נתוני דובר צה"ל

עד עתה נהרגו 34 פלשתינים, נפצעו 389, 1754 עצורים

71 חיילי צה"ל נפצעו

דובר צה"ל מסר על 34 פלשתינים שנהרגו בירי כוחות צה"ל: 23 בעזה ו־11 בגדה. שני אנשים נוספים מתו בנסיבות לא ברורות. אונר"א מדווחת על 39 מקרי מוות. הסוכנות הפלשתינית מצביעה על 40, אולם 11 נוספים נהרגו כתוצאה מפצעים ומגז מדמיע והכאות.

המספרים ניתנו משלושה מקורות שונים: דובר צה"ל, סוכנות אונר"א וסוכנות הידיעות הפלשתי־נית.

מעצרים

לפי דובר צה"ל נעצרו 1754 פלשתינים, מהם 435 הובאו למשפט והאחרים עדיין מוחזקים למשפט. הסוכנות הפלשתינית הודיעה, כי בוצעו 2,800 מעצרים של ערבים. לאונר"א אין מימצאים על מספר המעצרים.

יושבים בכלא ללא משפט

דובר צה"ל מדווח על 129 מפגינים שנעצרו ל־6 חודשים לאחר משפט על פי תקנות לשעת חרום, מהם 111 מהגדה המערבית ו־18 מרצועת עזה. למקורות הפלשתינים ולאונר"א אין ממצאים על מספר העצורים ללא משפט.

נפגעים

לפי דובר צה"ל אושפזו 389 פלשתינים מפגי־עות בעקבות הכאה, גז מדמיע, כדורי גומי ותחמו־שת חיה. 223 מהם בעזה ו־166 בגדה המערבית. על פי מקורות בבתי חולים ערביים נמסר על 600 פלשתינים שאושפזו בעקבות הכאות ופגיעות ברצועת עזה בלבד. הסוכנות הפלשתינית מעריכה את מספרם בין 700 ל־1000. מקורות אונר"א סופ־רים את מספר הנפגעים במחנות הפליטים רק כאשר המחנות לא נתונים במעצר ולכן אין להם מספרים כלליים. לדברי מקורות באונר"א מגיעים כ־50 בני אדם למרפאות כל יום לאחר שהוכו ונפצעו.

חיילים פצועים

דובר צה"ל מוסר כי אף חייל לא מת במהומות בשטחים. 71 חיילים נפצעו מזריקת אבנים ומפצצות תבערה. המקור הפלשתיני ואונר"א לא מסרו ריווחים על נפגעים ישראלים.

ארבעה פלשתינים גורשו מהשטחים המוחזקים ולי־8 נוספים יש צווי גירוש.

עמירב מצטרף לתנועת המרכז; העבודה תשריין מקומות ל־2 ערבים

מאת דוריה גמן, כתבנו לענייני מפלגות

משה עמירב, אשר פרש לפני שלושה ימים מתנועת החירות לאחר שהוצא מכל מוסדותיה, הצטרף לתנועת המרכז. בתנועת המרכז מקווים, כי יחד עם עמירב תצטרף בקרוב גם קבוצה של חברים מתנועת החירות שהיתה מקור־בת לעמירב ולדעותיו.

לתנועת המרכז הצטרפו גם סטף ורטהיימר, שהיה בעבר ח"כ מטעם ד"ש ורפי מלכה איש השב"כ לשעבר, אשר חשף את פרשת אוטובוס 300. נודע, כי באחרונה הציעו ראשי תנועת המרכז לצרף למפלגתם, המקיימת את ועידת היסוד שלה ביום שני הקרוב, גם כמה אישים מהתחום הכלכלי.

מזכ"ל מפלגת העבודה ח"כ עוזי ברעם גילה היום ל־60 ערבים חברי מרכז המפלגה, כי מתגבשת הצעה להבטיח לפחות שני נציגים מהמיגזר הערבי במקום ריאלי לרשימה לכנסת הי"ב. בהתייחסו לפרישתו של דראושה אמר, כי גם לפני כן וגם עכשיו הוא מתנגד להקמת מפלגה ערבית ליד מפלגת העבודה. הוא הוסיף, כי אלה שהרימו את דראושה על כפיים לא בחרו בו, ולא יבחרו בו. הוא הביע הערכה לערבים שבימים כל כך קשים עומדים היום על המשמר והם מוכיחים את נאמנותם למפלגת העבודה.

סאלח טאריף אמר כי צעדו של דראושה הוא סטירת לחי לכל החברים הערבים. כאשר יש בעיה אמיתית הוא קם ועוזב מפלגה, שרק היא יכולה להשפיע. הוא ציין שגם לו יש ויכוח עם אנשים במפלגה. סמיר דרוויש אמר, כי מפלגת העבודה התייחסה בכבוד לדראושה.

חוואתמה: מפקדה מאוחדת של אש"ף מתאמת ההתקוממות

מאת אורי הורוביץ, כתבנו לענייני המזה"ת

מנהיג החזית הדימוקראטית לשיחרור פלשתין, נאיף חוואתמה הכריז אתמול שבשטחים פועלת מפקדה מאוחדת לכל אירגוני המחבלים, שמנהיגה את ההתקוממות בשטחים נגד ישראל.

חוואתמה הציב מספר תנאים להפסקת ההתקוממות: החזרת האישים שהורחקו מתפקידיהם בעיריות שנבחרו בשטחים, קיום בחירות, קיום אמנות ז'נבה, הפסקת מדיניות היד החזקה ועוד. בראיון שנתן חבר הוועד הפועל של אש"ף איליה חורי ברדיו מונטה קארלו, הכריז שההתקוממות בשטחים תמשך עד שתוקם מדינה פלשתינית. חורי שלל את הטענה שישנם זרמים דתיים שפועלים במסגרת ההתקוממות שהם מחוץ למטריה האש"פית. עוד טען חורי שנמשך העיון בנושא הממשלה הגולה ואש"ף בודק את זה במישור הבינלאומי.

● תמונת שמן בלתי ידועה עד כה של וינסנט ואן גוך נתגלתה בביתה של קשישה בעיר הרוניגנן שבצפון הולנד, מסר היום מומחה שוחר הפתעות במכירות פומביות. (עי"ר)

● על אף שר־ה חדש הראה כי האספירין, אותה תרופה להקלת כאבים ולהורדת חום, עשוי לצמצם באורח דרמטי את סכנת התקפי הלב, הוולדון טופחי רופאה אמריקנים משימוש בלתי מבוקר באספירין. (עי"ר־עי"צ)

נשים מנצרת יקיימו היום שביתת־רעב במחאה על הדיכוי

מאת קאסם זייד, כתב „על המשמר"

עשרות נשים ערביות מנצרת מכפרי הסביבה עומדות להכריז היום שביתת רעב במחאה על מאורעות הדמים בשטחים הכבושים. השובתות יתרכזו ברחבת בית הירידות הסמוך לכיכר המעין בעיר. השבוע ביקרה לראשונה בעיר משלחת גדולה של נשים דרוזיות מכפרי הגולן בעיר. נציגת המשלחת, סמירה אבו סאלח, אמרה בקבלת פנים שערכו ארגוני הנשים בעיר לחברות המשלחת: „לא באנו לביקור שגרתי בעיר הקודש אלא לביקור הזדהות עם מאבקכן נגד הכיבוש הישראלי בגדה המערבית, רצועת עזה ורמת הגולן".

כינוס של אנשי דת

כתבנו מוסר שביום ב' עומד להתקיים בנצרת כינוס ארצי ראשון מסוגו של אנשי דת מכל העדות. הכינוס יתקיים ביוזמת אנשי דת מוסלמים, נוצרים ודרוזים ואמור ליזום את דיונו למאורעות בשטחים הכבושים.

שגריר ישראל בהולנד הופיע בוועדת פרלמנט והגן על מדיניות האלה

האג.— שגריר ישראל בהולנד הופיע אתמול בפני ועדת החוץ של בית־הנבחרים, כדי להצדיק את הצעדים שנוקט צה"ל נגד מפגינים פלשתינים בשטחים הכבושים וטען כי המפגינים מנסים „להשמיד את ישראל".

השגריר זאב סופות כינה את המפגינים בשם „כנופיות מאורגנות של לאומנים צעירים המתרים להרס הציונות וישראל", ואת גילה מקור שריזות על הישיבה שנערכה בדלתיים סגורות.

יצויין שהשגריר הוזמן לועדה במסגרת ההכנות לדיון במליאת בית הנבחרים על הבעייה הפלשתינית שיערך ב־10 בפברואר.

קדמו לו שגרירים משש מדינות מוסלמיות ונציג של אש"ף שהופיעו אף הם בפני הוועדה וקראו להולנד למתוח ביקורת על „ידידה" ישראל בקשר עם הדרך בה נוהג צה"ל במפגינים הפלשתינים.

אמנם חברי הועדה לא השמיעו אתמול ביקורת גלויה על ישראל בקשר עם השיטות שהיא מפעילה לדיכוי המהומות. עם זאת „ניתן היה לחוש בביקורת" של כל חברי הועדה כלפי התנהגותה של ישראל במהלך הדיון שנמשך 75 דקות, אמר המקור שביקש לשמור על אלמוניותו. (אי.פי.)

מעוניינים לקנות
מיכלי חלב
בקירור ישיר
מ־8,000 ליטר עד 10,000 ליטר
טלפון: 03־5516393 לרפי

מוסף שבת

עורכת: עדה סער עריכה: תמר משמר עיצוב גראפי: רחל דביר

„לא גשר שדורכים עליו"

המיעוט הערבי בישראל צריך להיות חוליה מקשרת בין העם בישראל לבין העם הפלשתיני — ולא גשר שדורכים עליו ■ שתי מדינות — לשני עמים בארץ־ישראל ■ הממשלה הנוכחית, שאימצה את השיטות המסורתיות של משטרים ערביים, תביא את המדינה. לא הצד הערבי ■ ח"כ מוחמד ותד — ראיון

אריה פלגי

מה מרגיש איש ציבור ערבי, אזרח ישראלי, בימים אלה?

מוחמד ותד: אני יכול לדבר רק בשמי, ולא בשם איזה איש־ציבור אנונימי. הרגשתי קשה, כאדם, כערבי, כישראלי. אבל דעותי הרבה יותר מגובשות מאשר לפני שנים אחרות. בשום אופן איני מרגיש מתוסכל ועם נפש חצויה. אלה ביטויי „בולשיט", שמשתמשים בהם „מומחים" לענייני ערבים ועסקנים צרקנים של מפלגות שונות. אני שלם הן עם מלחמתי למען השלום והשוויון במדינת ישראל, והן עם המאבק, שאני מנהל למען פתרון הסכסוך הערבי הפלשתיני־הישראלי, על היבטיו השונים; ובעיקר — למען ההכרה ההדדית בזכות ההגדרה העצמית של כל העמים כאן.

בכל זאת, בשבת האחרונה היתה הפגנה ערבית בנצרת והפגנת „שלום עכשיו" בתל־אביב. עד כמה שידוע לי, היית בנצרת. זה רק עניין טכני?

— מבחינה טכנית יכולתי להיות גם פה, גם שם. ביקשתי להיות גם בתל־אביב, פניתי למארגנים שאוכל לנאום שם. לא קיבלתי כל תשובה.

גם בנצרת לא נאמת.

— שם הייתי בין ראשי המובילים את ההפגנה, והייתה הסכמה שחברי כנסת לא נואמים. אבל כדי להשיב לנימת שאלתך: נגעת באחת הבעיות המרכזיות. אפילו בחוגי „שלום עכשיו" לא רואים בערבי פרטנר שווה. רוצים אותו כמריע או כקישוט. איני יפה כקישוט ואיני חזק כמריע. החוזק שלי הוא בעמדותיי, שאני מבקש לבטא אותן. במקומות שבהם איני יכול לבטאן, שם אני מרגיש מיותר.

אולי יש כאן גם משהו מן הנפש החצויה?

— באופן מוחלט כלום. זאת הייתה מחלת ילדות, שהתגברנו עליה מזמן.

האם גם אחרי כל מה שקרה לאחרונה, אתה רואה במיעוט הערבי בישראל גשר למציאת הבנה בין ישראל לעמים הערביים?

— במובן של חוליה מקשרת בין העם בישראל לבין העם הפלשתיני לבין ארצות ערביות אחרות כן, אבל לא במובן של גשר, שדורכים עליו.

מה פירושו?

— הפרוש הוא שיתייחסו אל המיעוט הערבי בישראל כראוי, בשוויון אזרחי ובשוויון־ערך פוליטי. אינני מכיר היום, בציבור הערבי, רובוטים מעבירי מסרים ורצונות כלשונם אל הצד הערבי, מבלי שיטביעו את חותמם שלהם על המסרים האלה, שיהיו משוכנעים בהם.

אינני מכיר היום, בציבור הערבי, רובוטים מעבירי מסרים ורצונות כלשונם אל הצד הערבי, מבלי שיטביעו את החותם שלהם על המסרים האלה

אתה יכול להמחיש זאת בדוגמאות?

— הדוגמה הבולטת היא ביחס אל השטחים הכבושים. בשנים הראשונות של הכיבוש, אנחנו, ערביי ישראל הלכנו עם מסר ישראלי של שלום, אחווה. היינו הראשונים, שהתחככו עם התיזה הערבית הרווחת, שבני מדינת ישראל אינה לשלום אלא לכיבוש ולהתפשטות. במרוצת השנים — החל בסבסטיה, דרך ההתנחלויות בבקעת הירדן וכלה באזורים צפופי אוכלוסין — התברר, שלתיזה המאשימה את ישראל בכוונות קולוניאליות יש על מה להסתמך. אם חוק הירוק זז מערכה, זה לא קרה בזכות כוח השכנוע של תושבי השטחים, אלא כתוצאה טבעית של הביצועים הישראליים בתוך השטחים עצמם. ישראל הפכה ממדינה מתגוננת, למדינה כובשת. זה התחיל עם גולדה והגיע לשיאים אצל שמיר ושותפו רבין, שלא מבחינים בשום הבדל ביניהם.

ולכן המיעוט הערבי בישראל נעשה תוקפני יותר?

— אני כופר בהגדרה הזאת. אבל גברה כן התקיפות והנחישות נגד המדיניות הזאת.

עד כדי חסימת כבישים ויידוי אבנים ב„יום השלום" והשלכת בקבוקי תבערה בואדי ערה?

— ייחוס השלכת בקבוקי התבערה בואדי ערה למיעוט הערבי הוא מעשה נפשע של הוצאת דיבה, שמקומו הוא, בכל מדינה מתוקנת, בבית משפט. הרי לא יודעים מי עשה את המעשה הזה. מניין לך שלא חסידי כהנא וחסידי הטרנספר עשו זאת, כדי לקדם את מטרותיהם הגלוּתיות?

ו„יום השלום"?

— „יום השלום" הוא בסך הכל תעודת בגרות לציבור הערבי בישראל, למדינה ולדמוקרטיה הישראלית. מ־700,000 תושבים התפרעו כמה עשרות. מנהיגי השביתה גינו את המתפרעים בכל התוקף. תוצאות הגינוי החד־משמעי באו לידי ביטוי יפה בסדר המופתי של הפגנת ה־30,000 בשבת בנצרת. אם תופעת ההתפרעות היתה קבועה, לא היה כל קושי, שקבוצה קטנה תחסום גם שם עורק תחבורה, או תיידה אבנים בניידות משטרה. כל זה לא קרה, כי לגינוי של המנהיגים הערביים היה תוקף מוסרי.

אבל נשמעו שם סיסמאות נגד מדינת ישראל.

— הסיסמה המרכזית היתה שם — ואני מסכים איתה בכל ליבי — שתי מדינות לשני עמים בארץ־ישראל. היו שם סיסמאות, שלא אזדהה איתן במאה אחוז, והיו סיסמאות שחסרו, כמו למשל זו הקוראת לסולידריות בין פועלים ערבים ויהודיים. אבל אין זה אסון, צריכים לראות את הדברים בפרופורציה.

„מה נטפלים אלינו?"

אתה לא מלחזי מריע?

— בכלל לא. שכחת, שבהפגנת „שלום עכשיו" נהרג אמיל גרינצווייג ז"ל בידי יהודי? סטודנטים שהפגינו בקמפוס קורו על־ידי אנשי המשטרה. חקלאים סגרו צמתי דרכים, בכפר שלם רגמו ניידות, בשכונת התקווה ירקו על ראשה של העיר הגדולה בישראל, ושם איש לא קם כדי לגנות את הציבור בישראל. מה נטפלים אלינו? מי שרוצה לעשות מאיתנו אויבים למדינת ישראל, אם יתמיד במלאכה הזאת — עלול לזכות...

בכל ההסתגות וההתגלויות שהזכרת, לא הושמעה כפירה במדינת ישראל?

— אני כופר, שבהפגנות שלנו היתה כפירה. אין במיעוט הערבי אנשים הדורשים טרנספר של יהודים, לא שוברים ליהודים יד ורגל. אבל, הערבים הישראלים לא חיים על אי בודד, הם בני־אדם ולא יצורים סטריליים משעווה. הם מושפעים מאווירת העליהום, שאותה יצרו מנהיגי המדינה. התוצאה משום הפוכה. רצו להפחיד את הציבור הערבי. דעות ותביעות כמו של רבין, שנהיה ילדים טובים עוררו רק לעג.

אין זה טבעי, אנושי, שערביי ישראל יחשבו על התחברות עם אחיהם מן השטחים?

— לאיזו מטרה? להרס מדינת ישראל? תשובתי החלטית היא: אם יש כאלה, הם בטלים בשישים.

לא להרס. אבל כמו שיהודים רצו תמיד להתקבץ ולהתחבר, מדוע אין זה מתבקש גם לגבי המיעוט הערבי ויתר „התפוצות" הפלשתיניות? אני לא מדבר על מסקנות פוליטיות אלא על שאיפה, על משאת נפש?

— אני לא מכניס את הערבים הישראליים לנעלי היהודים שחיו בפזורותיהם. אין הדוגמאות ההיסטוריות זהות לחלוטין. היהודים היו חסרי כל. העם הערבי הפלשתיני עומד על אדמתו שלו. חסר לו הביטוי המדיני, העצמאי המובהק. במציאות המורכבת שלנו ביטוי מדיני זה יכול להתגשם רק בחלק מפלשתין, משום שהאלטרנטיבה, כלומר הגשמה מושלמת על כל שטחי פלשתין, פירושה מלחמה נצחית במדינת ישראל; דבר, שיהפוך את הארץ האהובה מארץ שרוצים לחיות בה, לבית קברות שכולם או רובם טמונים בתוכה.

לפי הערכתך, הרוב הרשם מכיר...

— למה, לדעתך, אני חייב להאמין ליהודי, שהוא רוצה שלום? הרי למדינת ישראל יש צבא חזק, יש הקצבות מארה"ב. גם לניצחון מלחמות ואולי אפילו נשק אטומי. בכל זאת, אם יהודי בא אלי ואומר, שהוא מוכן לפשרה, אני מאמין לו. ברור, שהגשמת הריבונות לשני העמים מחייבת חלוקת הארץ הזאת. לא כל־כך במובן הטריטוריאלי, אלא במובן של ריבונות.

למה הכוונה?

— יכולים להיות מיעוטים גם פה וגם שם. אם יהודי רוצה להיות קרוב לא לקבר רחל אלא לקבר רחב, בבקשה. רק שיקבל שם את הריבונות הפלשתינית. לכל עם בית, שהוא ריבון עליו, אבל הוא לא בהכרח נקי מיהודים מכאן ומערבים מכאן.

ואינך חושש מאירדנטה, משאיפות להחזיר את הכל?

— איני חושש. אם יש לי בית אני רוצה להגן עליו, וכל אחר יהיה כך. פעם ל„שומר הצעיר" היתה אידאולוגיה, שכל ארץ־ישראל וסביבותיה היא של העם היהודי. לא ראיתי שום החלטה, שביטלה את האמונה הזאת. המציאות השתנתה. קח את דוגמת הונקונג, כיצד היא התפתחה אפילו בצל סין הענקית. או קובה בצל אמריקה, אשר מתה לקבל את אוצרותיה. לא כל־כך בקלות מוחקים מדינות. אני בטוח, שכתוצאה מהסכם בין מדינת ישראל ומדינה פלשתינית תהיה דינמיקה של שלום, יהיו לא רק אידאלים משותפים, יהיו אינטרסים הדדיים, חיוניים אשר יקדמו את שתיהן זו ליד זו.

מדוע, להערכתך, המהומות בשטחים פרצו דווקא בראשית דצמבר 1987?

— קודם כל, אני רוצה להגיד, שלא הופתעתי. הפתעה, זו בכלל מילת־קסם אופנתית. הופתעו ממלחמת יום כיפור, הופתעו שמלחמת לבנון לא היתה טיול קצר, הופתעו ממסקנות ועדת לנדוי על השב"כ. ועכשיו הופתעו מן ההתקוממות בשטחים הכבושים. אני לא. כל מי שהקשיב לנאומים שלנו, של חברי מפ"ם בכנסת, ובכל הצניעות: לנאומים שלי, לא הופתע. הכיבוש הגדיש את הסאה.

מדוע דווקא עכשיו?

— התפתחו ציפיות רבות לגבי יוזמת שלום. מסתבר, ששמעון פרס, עוד כראש ממשלה, סיפק סחורה מזויפת.

הוא זייף?

— אני לא יודע. אני לא מאשים אותו אישית בזיוף. בנוסף לכך, רבין בישר לפני שלוש שנים בשורה שקרית אודות שיפור איכות החיים בגדה וברצועה. הסבו את הראש לנושאי־שליחות המדיניות. וזו בשטות קרה ההיפך.

במיעוט הערבי אין אנשים הדורשים טרנספר של יהודים, לא שוברים ליהודים יד ורגל. אבל, הערבים הישראלים לא חיים על אי בודד... הם מושפעים מאווירת העליהום, שיצרו מנהיגי המדינה... דעות ותביעות של רבין, שנהיה ילדים טובים, עוררו רק לעג

שום שיפור?

— שום שיפור, רק יותר פגיעות בכבוד האדם, בכבוד הציבור. מנהג העשייתי הכלכלי, השתוללות הכורות. מניעות של גוש אמונים היומיהם, הפקעת קרקעות, גניבת מקורות המים, תחרות בתעצות המשטרה עם טוהרה מארוכות. גניבת כספי הפועלים הערביים העובדים בישראל המופרשים. בכיבוש לקנות לטובת הפועלים. הכברת צנזורה על ספרים ועל עיתונים.

(המשך בעמ' הבא)

4 חיילי צד"ל נפצעו במהלך מתקפה של חיזבאללה על מוצבים

חייל צה"ל נפצע קל מהתפוצצות מטען־צד

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

ארבעה חיילי צד"ל נפצעו אתמול לפנות־בוקר במהלך התקפה של עשרות אנשי חיזבאללה על שני מוצבי צד"ל על גבול רצועת הביטחון. ההתקפה החלה ב־3.00 לפנות בוקר. שני המוצבים הותקפו במקביל, במזג־אוויר גשום וערפילי.

אנשי חיזבאללה הסתערו על המוצבים בגלים, לאחר ירי של נשק קל, ובחיפוי מרגמות ופצצות אר.פי.ג'י. אנשי המוצבים הגיבו במהירות והצליחו להדוף את התקפת המחבלים, אשר הצליחו להתקרב לגדרות של המוצבים. באחד המוצבים שבו כמה דקות המחבלים להתקפה נוספת שנהדפה גם היא. יש לציין שאחד המוצבים שהותקף נכבש לפני כמה חודשים בפעולת ראווה של חיזבאללה, ונטשו אותו כעבור זמן קצר.

סוללות תותחים באיזור הביטחון ירו עשרות פגזים לעבר הנמלטים. במקום נמצאו סימנים המעידים שלתוקפים היו נפגעים. תחנות רדיו בביירות דיווחו בשמו של אירגון חיזבאללה שבמהלך ההתקפה נפגעו שלושה מאנשי האירגון. גורמים צבאיים בדרום־לבנון שיבחו אתמול את עמידתם של אנשי צד"ל, שהתגוננו נגד התוקפים בעלי עדיפות מספרית.

חייל צה"ל ניפצע

חיילי צה"ל ניפצע קל, אתמול באיזור הכפר מרכבה, מהתפוצצות מיטען־צד בעת שסיור של צה"ל עבר במקום. חיילי צה"ל פתחו בסריקות באיזור.

פרופ' הרכבי: בעמאן הציבו את בעיית ערביי ישראל בראש סדר היום

בוועידת רבת עמון הוגדרה בעיית ערביי ישראל כבעייה המרכזית, בעוד שבעיית איראן עיראק הוגדרה כבעייה שולית. הפלשתינים ומדינות ערב החליטו באותה ועידה לקבוע שהפלשתינים מהווים עם ואינם נחותים מכל קיבוץ אחר בעולם שאין לו מדינה. פרטים אלה מועידת רבת עמון הורלטו, זאת אמר ביום ה' אלוף (מיל.) פרופ' יהושע הרכבי מהאוניברסיטה העברית בירושלים בהרצאתו במסגרת כינוס ארצי שנתי על המזרח התיכון שנערך בבית סוקולוב בתל אביב. הכינוס נערך מטעם מרכז ההסברה של משרד החינוך והתרבות, ומכון דייויס שבאוניברסיטה העברית. נושא הכינוס היה „מדיניות חוץ, בטחון ושלום — יוסי גומלין".

המרצה אמר, כי אם יוזה המפתח של הסכסוך הערבי־ישראלי, „יהיה גהינום — הן לפלשתינים הן ליהודים". אף מנהיג ערבי לא יהיה מוכן לקבל, אלא נסיגה מלאה של ישראל מהשטחים", אמר.

הוא אמר, כי בעת מלחמה תצטרך ישראל לטפל באוכלוסייה שתהיה עוינת — הוא ציין, כי לפני שנים היו תנאי ההידברות עם הערבים יותר קלים לישראל ועתה הוחלט ברבת עמון שאסור על כל גורם ערבי שהוא להגיע לבדו לפתרון עם ישראל.

המרצה ציין, כי באירועים האחרונים, ציווה אש"ף שלא להשתמש בנשק חם, כיוון שהוא מעוניין במתיחות, אך אינו חותר להביא למצב של החמרה יתרה.

ח"כ דן מרידור כינה את דברי קודמו „כפסימיים ושחורים, ואם הוא עוד חושב על התגברות הערבים והחולשת היהודים, הרי למה יעשו הערבים הסכם איתנו ולא ימתינו שנחלש יותר?" הוא הוסיף, כי הדינאמיקה של הערבים מושפעת מהמציאות ואם אנו נהיה חלשים יותר, הם יהיו חזקים יותר ויקשה עשיית שלום איתנו.

עלייה „בבריונות האנטישמית" בארה"ב

מאת חנה אייש־הורביץ

קבוצה ניאו־נאצית בשם „סקינהד" ביצעה בשנה האחרונה מעשי בריונות נגד יהודים בשיקאגו, סאן דייגו, לוס אנג'לס ומיאמי. כך בנובמבר, יום השנה ל„ליל הבדולח", תקפה כנופיה של חברי „סקינהד" 11 מטרות יהודיות באזור שיקגו. בית כנסת במסצ'וסטס ובית כנסת בקליפורניה הועלו באש. על בתי יהודים בג'ורג'יה ובאוהיו הושלכו מצבות.

הדו"ח השנתי של הליגה למניעת השמצה של בני ברית שפורסם בניו יורק ביום רביעי קובע, כי בשנת 1987 עלה באופן משמעותי מספר מעשי הבריונות האנטישמיים שבוצעו בארה"ב, לאחר שבמשך שש השנים הקודמות חלה ירידה במעשים אלה.

סוף לטופס 17

מאת יוסף שמי, כתב „על המשמר"
חברי קופת חולים אינם זקוקים עוד לטופס 17 לצורך טיפול ואישפוז בבתי החולים של קופת חולים. מחשב חדש שהוכנס לשימוש אתמול מבטל את טופס 17 ומקל על המבוטחים לפנות לבית־החולים ישירות באמצעות פנקס קופת חולים בלבד. בצילום: מזכיר ההסתדרות, ישראל קיסר, ויו"ר מרכז קופת־חולים, פרופ' חיים דורון, חונכים את המחשב בבית החולים בילינסון בפתח־תקווה. (צילום: מ. דקל)

שולץ מנסה לשכנע

(סוף מעמוד ראשון)

ראש הממשלה שמיר אל שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ באמצעות מזכיר הממשלה אליקים רובינשטיין, ששב אתמול ארצה עם תום „ביקור בזק" בבירת ארה"ב.

שולץ משקיע מאמץ מיוחד כדי לשכנע את נשיא מצרים חוסני מובארק שיסכים לתכנית שזכתה כאן לכינוי „אוטונומיית ביניים". אך מובארק מסרב להשתכנע ועומד על כך שהדרך היחידה לפתרון הסכסוך היא באמצעות ועידה בינלאומית בחסות המעצמות. הוא טוען שהמלך חוסיין לא יסכים להצטרף לכל הסדר אחר, ואילו ארה"ב מתנגדת לכל רעיון, כולל ועידה בינלאומית וכיוצא־בזה, שיכלול את הסובייטים כשותפים פעילים למהלכים המדיניים.

מובארק: על ארה"ב לפעול

בבואו אתמול לבית־הלבן לשיחה עם הנשיא רייגן קרא מובארק לארה"ב להגביר את מאמצי השלום שלה במזה"ת. „בכוחה של ארה"ב לסייע במידה רבה למדינות במזרח התיכון להתמודד עם בעיות האיזור" אמר הנשיא המצרי.

רייגן מצידו הטעים כי האלימות בשטחים המוחזקים בידי ישראל מוכיחה כי „נותר הרבה לעשות". עוד אמר כי ארה"ב ומצרים פועלות יחדיו כדי לתת תנופה להתקדמות לקראת השלום, שהושג על־ידי הסכמי קמפ־דייוויד.

מתח ואי־הסכמה בשיחות

באשר לשיחה שקיים מובארק עם שולץ, אמר פקיד בכיר של משרד החוץ: „לא היה זה אירוע של פריצת דרך". מדבריו מסתבר כי נתגלעו חילוקי־דיעות ניכרים בין הצדדים וכי מתח רב איפיין את הפגישה כולה. אי־הסכמה נתגלעה גם בעניין המועמדים להשתתפות במו"מ לשלום ובמיוחד בעניין השתתפות נציגי אש"ף.

הפקיד הבכיר הבהיר ש„לא קיימת כל נוסחה, עליה מסכימים גם הצד הערבי וגם הצד הישראלי" והוסיף כי לכן סיכמו נציגי הממשל שרנו עם מובארק נוסח כללי שבו נאמר: „נדון התפקיד האפשרי שעשויה ועידה למלא וכי הצדדים ממשיכים להיות מעוניינים לשמור על גמישות בבדיקת אפשרויות התקדמות לקראת מו"מ".

הממשל מפורר ומהוסס

יצויין, שהנקודה הספציפית היחידה, עליה הסכימו אנשי הממשל ומובארק היתה זו הנוגעת ל„תקופת צינון למשך שישה חודשים בשטחים".

נראה שהממשל, למרות „התנועות והקולות" שלו, אינו רוצה וגם מוגבל מאוד ביכולתו לפתוח ביוזמה פעילה מצידו הוא. „קיים כאן היסוס, כמעט פחד גלוי אפילו בקשר עם הגזירה המתרחש בשטחים בישראל, שלא לדבר על נקיטת יוזמה", אמר ל„על המשמר" מקור במימשל.

חוסיין תוקף ארה"ב

חוסיין מלך ירדן מתח אתמול ביקורת על מדיניות ארה"ב ואמר כי וושינגטון נתונה „ללחצים של גורמים קיצוניים בישראל".

קורת־רוח בליכוד

בלשכת ראש הממשלה הובעה אתמול קורת־רוח נוכח הדיווחים האחרונים מוושינגטון, לפיהם שר־החוץ ג'ורג' שולץ והמימשל אינם מטפחים יותר את רעיון הוועידה הבינלאומית ומעיינים ברעיון של יישום האוטונומיה בשטחים.

מזכיר הממשלה אליקים רובינשטיין שב אמש מארה"ב ודיווח ליצחק שמיר על תוצאות שיחותיו.

שדרים ממובארק

שגריר מצרים בישראל מוחמד בסיוני העביר אתמול שני שדרים שונים מנשיא מצרים חוסני מובארק, השוהה בוואשינגטון. בשדר אל ראש הממשלה הביע מובארק תמיהה על השגותיו של שמיר לתוכניתו של נשיא מצרים ומבקש ממנו הבהרות נוספות לגבי השגות אלה. ברוח סרקסטית כותב מובארק כי התכוון לכך שהוועידה הבינלאומית תוביל למו"מ ישיר ומעיר, שאם שמיר אינו מסכים עמו — על מה יש לדבר?

שדר תשובה משמיר

בשדר לפרס כותב מובארק שהוועידה הבינלאומית היא הדרך היחידה לדרישה אמיתי, ישיר וקונסטרוקטיבי, שיוליך לשלום כולל, שכל העמים רוצים בו. ראש הממשלה כבר השיב לשדר של מובארק ותשובה נמסרה אתמול לשגריר מצרים מוחמד בסיוני.

נוביק לשליחות סורית

אמש נמסר כי יועצו של שר־החוץ פרס, ד"ר נמרוד נוביק יצא את הארץ בשליחות סורית, שטיבה לא פורט.

ג'ון או איוואן

דמיאניוק קם וביקש להתפלל — השופט דחה את בקשתו

מאת יעקב שליש, כתב עת"ם

בקשה חריגה ומוזרה השמיע הנאשם איוואן דמיאניוק לבית המשפט הדן בעניינו — נדחתה בתוקף על ידי השופטים.

עם תחילת הדיון אתמול בבוקר, כאשר ביקש אב בית הדין השופט דב לוין מהתובע עו"ד שקד להמשיך בסיכומיו, התרוממו לפתע הנאשם דמיאניוק וסניגורו עו"ד ג'ון גיל.

השופט לוין: הנאשם מבקש להעיר משהו לבית המשפט? אם כן יעשה זאת באמצעות סניגוריו.

עו"ד גיל: הנאשם מבקש להשמיע כאן תפילה...

השופט לוין בפסקנות: אין דבר כזה כאן. שישאר במקומו ולא יפריע לדיון.

עו"ד גיל ביקש להסביר, ואולם הוא נקטע בתקיפות על ידי השופט לוין: הערות נוספות מיותרות. מר שקד המשך בסיכומיך. השניים התיישבו מבלי שהובהרה הבקשה.

הנה איוואן

אחד הניצולים מטרבלינקה, העד טורובסקי, הוזמן לזהות פושעים נאצים על פי אלבום תמונות של אוקראינים אשר שירתו במחנה ההשמדה טרבלינקה, ונתבקש להצביע על תמונתו של פדרנקו, הסתכל האיש על התמונות ולפתע החל לצעוק: „הנה איוואן, איוואן, איוואן, זהו איוואן גרוזני מטרבלינקה" — כך ציטט אתמול, התובע קטע מתוך עדות שנמסרה במהלך המשפט, כאשר המשיך בסיכומי התביעה.

התובע עו"ד מיכאל שקד התמקד בישיבת הבוקר בדרכי הזיהוי של פושעים נאצים כפי שביצעה גב' מרים רדיווקר. עדה זו עבדה במשטרת ישראל ונתבקשה במאי 1976 על ידי שלטונות ארה"ב להציג בפני ניצולי מחנות השמדה אלבום תמונות של ואכמנים אוקראינים שנחשדו בארה"ב בפשעים נאצים. עו"ד רדיווקר פעלה לבקשת משרד המשפטים האמריקני, ממנו קיבלה תחילה אלבום של 17 תמונות של אוקראינים כאלה, ולאחר מכן קיבלה אלבום נוסף עם מספר תמונות דומה.

עו"ד שקד התמקד תחילה בהוכחת אמינותה ודרכי פעולתה של רדיווקר, שלדבריו בוצעו על פי כל הכללים והחוקים של זיהוי באמצעות תמונות. „אני מבקש להוכיח — אמר — שהפרוצדורה בה נהגה עוברת את מבחני ההלכה המשפטית בנושא מסדרי הזיהוי".

ואכן, התובע פירט באריכות את דרכי עבודתה וניתח את ההיבטים השונים של מסדרי זיהוי באמצעות תמונות. כן התפלמס עו"ד שקד עם טיעוני הסניגוריה, כפי שהועלו במהלך עדותה של רדיווקר וכפי שצפויים להשמע בסיכומי ההגנה. הוא ציין כי החוקרת מטעם משטרת ישראל קיבלה את אלבום התמונות מוכן ולא ערכה בו שום שינויים או סידורים משלה. תנאי ראשון במסדרי זיהוי כאלה, הוא שמספר המזוהים — במקרה זה התמונות — אינו פחות משמונה, ואילו אצל גב' רדיווקר הוצגו במקרים רבים אף 17 תמונות ויותר, בפני כל מזהה.

אולי נותרה בלורית

אשר לטענת הסניגוריה, כי תמונתו של איוואן דמיאניוק היתה חריגה, כיוון שהוא היחיד שהופיע שם עם קרחת, טען עו"ד שקד כי זהו טיעון משטני ומוטעה. הרי המזהים הכירו אותו בהיותם צעירים מאוד במחנה טרבלינקה, כיצד יכלו לדעת איך הוא נראה היום? אולי נותרה לו בלורית גדולה ולא קרחת? הרי איש מאותם עדים לא ראה את תמונתו של איוואן קודם לכן, בין השנים שלאחר היותם במחנה השמדה ועד לזיהוי זה בשנת 1976.

עו"ד שקד ציין עוד, כי מדובר בכ־100 עד 120 אוקראינים אשר שירתו כוואכמנים במחנה טרבלינקה, ועל כן פעולתו של עד מזהה כזה היא מורכבת ומסובכת למדי, כאשר עליו לברור את מי הוא מכיר מתוך מאגר של כמה עשרות תמונות בלבד. עובדה היא, שכמה מן העדים אשר נתבקשו תחילה לומר אם הם מזהים את פדרנקו — הצביעו דווקא על איוואן, שאת דיוקנו זכרו היטב.

● סינית בת 24, חזרה להכרתה לאחר שהיתה שקועה משך שנה בתרדמת (קומא), מסרה אתמול סוכנות הידיעות הסינית.
טיאן גויקין, פועלת טקסטיל מהעיר קנאנגז'ו, שבצפון סין, קיבלה תזונה דרך הוורידים, מאז שקעה ב־2 בינואר אשתקד בתרדמה, בשל הרעלת תחמוצת הפחמן. עתה שבה לאיתנה, והיא אוכלת, בצורה נורמלית ומחלימה. (עי"ר)

● שני ירדנים הוצאו אתמול להורג בתליה, באשמת רצח חלפן ברבת־עמון, במהלך שוד מזויין מסוגו בירדן. (עי"ר)

פינה חמה ללב"י
הקרן למען בטחון ישראל
משחק השנה בכדורסל הישראלי
כוכבי הכנסת מול כוכבי גל"צ
ביום רביעי 3.2.88 בשעה 21.00 באולם הכדורסל של אוניברסיטת תל־אביב. מנחה: דובי גל.
כל ההכנסות קודש לקרן לב"י
בהפסקה תיערך תחרות קליעה לסל (3 נקודות) בהשתתפות מיטב כוכבי הליגה הישראלית לכדורסל.
כרטיסים: במשרדי אגודת הסטודנטים ובאולם הספורט
היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י
קרן לב"י: רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

הרבנות הראשית לישראל
ב"ה ירושלים השלמה ת"ו
להסיר מכשול
חברת „ממפל" (ווליגר) יבאה בתקופה האחרונה דגי „אצבעות־זהבון" מיפן והכניסם לארץ בלי אישור כשרות כלשהו.
אצבעות כאלו הובאו בעבר והוצגו ככשרים בהשגחת ועד הכשרות דבולטימור שהודיעונו שאין להם אחריות על המוצר הנ"ל.
הציבור מוזהר לבל יכשל
אנו מזהירים את הציבור להקפיד לקנות מוצרי יבוא רק עם אישור מהרבנות הראשית לישראל.
מחלקת הכשרות הארצית
הרבנות הראשית לישראל

(המשך מעמ' 5)

הממשלה מתחמקת

והערבים בשטחים טמנו את ידיהם בצלחת? לא היה טרור?

— מן היום הראשון של הכיבוש, הייתה לערבים זכות להתנגד לו. מה שלא היה בסדר זה הימצאות ישראל בשטחים. ואני רוצה להוסיף עוד סיבה מכרעת להתפרצות המהומות עכשיו: התחושה שהמדינות הערביות וכן אש"ף היו מוכנים ללכת רחוק מדי, על־מנת להגיע להסכם עם מדינת ישראל.

מה פירוש „רחוק מדי"?

— להכיר בה, ללכת לוועידה בינלאומית, כאשר ישראל לא נענית לחיזורים האלה. המרכיב של היחס היומיומי המשפיל כלפי התושבים, והמרכיב של התמתנות ערבית כנגד דחייה ישראלית — שניהם ביחד הביאו את תושבי השטחים עד ייאוש והוא אשר פרץ.

מי מוביל את ההתפרצות הזאת?

— אש"ף.

לא ההנהגות המקומיות?

— הן מתואמות עם אש"ף. אם אין לאש"ף יד בזה, מדוע מגרשים את פעיליהו, מדוע שמים אותם במעצר אדמיניסטרטיבי?

אומרים שאש"ף תפס טרמפ על המהומות?

— אין לזה חשיבות מלבד זאת, שהממשלה מתחמקת מלראות את הכתובת המקורית והנכונה.

מן היום הראשון של הכיבוש, הייתה לערבים זכות להתנגד לו. מה שלא היה בסדר זה הימצאות ישראל בשטחים

מה יקרה בהמשך, להערכתך?

— יהיו גלים של רגיעה ותסיסה, ככל שכוחות התושבים ירשו להם. תהיה לזה השפעה הרסנית על החברה הישראלית, אפילו בטווח הקצר. ממשלת ישראל הזאת תביס את מדינת ישראל.

מה פירוש?

— כל עוד מנהיגי מדינת ישראל נהגו בחכמה יחסית בשטחים, תוך ניצול מקסימלי של הטיפשות במחנה הערבי, היה פחות או יותר קונסנזוס, שישראל מתגוננת, ידה מושטת לשלום והיא מקיימת את ערכיה. הממשלה הזאת הפכה את הקערה על פיה. אימצה את הטיפשות המסורתית של משטרים ערביים, מעמיקה את הקיטוב בישראל, מכרסמת בערכי החברה הישראלית. בסך הכל, היא אשר תביס את המדינה ולא הצד הערבי. תבוסה במובן של גרימת נזק והסגה לאחור.

אם כן, מה הפתרון?

— אני בעד הידברות עם אש"ף והקמת מדינה פלשתינית ליד מדינת ישראל.

נפגשת עם אנשי אש"ף?

— כן. אבל אני לא עושה מזה ביג דיל. אני נפגש איתם לשם קידום הצעות ואידיאלים, שאני מאמין בהם ולא לשם פירסום בתקשורת.

פירסומת לאיש ציבור, זה לא חלק מכללי המשחק?

— זה חלק מהכשלת העניין. על כל פנים, לשם פגישותי הגעתי רחוק יותר מקפריסין...

אש"ף מוכן למו"מ כזה?

— הזרם המרכזי באש"ף, הפת"ח בהנהגת ערפאת, מוכן ובשל במאה אחוז. על כך יש עדות מפי שמעון פרס ב„מוקד". אני יודע על זה כבר שנה.

מדוע אש"ף לא נתן לכך ביטוי פומבי?

— בגלל אילוצים פנימיים, כמו שזה קורה במפלגות בישראל. אם כי כל המהות שלו נדחו על־ידי הצד הישראלי, כולל השמאל הציוני. בשלב מסוים, אנשי אש"ף הרגישו את עצמם מרומים.

בכל זאת, הם אף פעם לא פירסמו הכרה במדינת ישראל?

— אני לא מגן על כך. הם רוצים בתמורה הכרה הדדית. במזרח התיכון יש היגיון כלשהו במשחק הכפול הזה. אבל לדעתי, החיוב בהכרה בלתי מותנית עולה על השלילה.

אבל טוענים, שאש"ף [illegible] יתפצל ועם אש"ף מתפצל אין טעם לשבת?

— סיפור הפיצול מצוץ מן האצבע. עובדה, שהם חתמו על הסכם עם חוסיין, אשר החזיק מעמד במשך שנתיים עד ועידת אלג'יר. מצד ישראל לא באה שום מחווה.

על אש"ף אומרים גם, שהוא לא מקיים שום הסכם?

— אומרים זאת גם על ישראל. עובדה, שהיא לא קיימה את הסכמי קמפ דייויד במלואם. ברגע שבגין נתן לבורג לטפל באוטונומיה, היה ברור, שהוא לא רוצה לקיים אותה.

ומה יהיה על האופציה הירדנית?

— אני שולל אותה לחלוטין. ברית בין התנועה הציונית למשפחה ההאשמית היתה אולי טובה לשנות ה־40 אבל היא לא טובה לשנות ה־90.

כלומר חוסיין צריך להיות בחוץ?

— הוא שכן, צריך להתחשב בו כשכן אבל לא לראות בו אפוטרופוס.

כלומר, אתה גם נגד ועידה בינלאומית?

— לא. היא הסיכוי האחרון הנראה לעין, כהצעה המאפשרת יציאה מן הקיפאון. בשנה הראשונה של פרס כראש ממשלה, הצעתי והציעה סיעת מפ"ם בכנסת ועידה בינלאומית. כמה דברי לעג ספגנו...

אבל ועידה בינלאומית זאת דרישה ירדנית קודם כל?

— זאת הפרשנות של פרס. הוועידה היא גם דרישת אש"ף, מצרים וברית"מ. גם ארה"ב לא נגד.

ואז — משלחת ירדנית־פלשתינית?

— קודם כל, שיסכמו על הוועידה. הערבים כבר ימנו את המשלחת שלהם.

„דראושה מספיק מבוגר"

מדוע לא השתתפת בפגישת קבוצת „סן דייגו", שהתקיימה לפני שבוע בקיבוץ שובל בין יהודים לפלשתינים?

— לא הוזמנתי.

מדוע?

— לא שאלתי. אני משתתף במספיק פורומים. אני לא זקוק לסן דייגו, כדי לשוחח עם חנא סניורה ועם סרי נוסייבה. גם הישראלים לא זקוקים לסן דייגו. די בשובל.

עובדה שלא היית שם.

— הייתי בנצרת באותו יום, כפי שסיפרתי לך. כמעט בתל־אביב. אבל, ביתו של אלעזר גרנות (קיבוץ שובל) הוא ביתי תמיד.

אתה מצדיק את פרישתו של דראושה ממפלגת העבודה?

— הפרישה מוצדקת, אם כי באה באיחור. הוא היה צריך לפרוש, כאשר השתמשו בו להעברת מסרים שקריים לגבי שיפור איכות החיים בשטחים.

אתה מחייב, שהוא יקים רשימה ערבית נפרדת?

— לא. כל עוד יימצא בישראל אפילו יהודי אחד המוכן לכך, צריך לשתף איתו פעולה על בסיס של הדדיות ופרוגרמה מינימלית מוסכמת, במסגרת פוליטית־מפלגתית אחת.

תקרא לו להצטרף למפ"ם?

— מפ"ם מתכוננת לוועידתה. בין היתר, עם מבצעי היפקדות. אני לא יודע על פנייה אחת של יהודי או ערבי להצטרפות, שלא נתקבלה.

תסכים אתי, שזוהי תשובה מתחמקת?

— דראושה מספיק מבוגר, כדי לבחור לבד את דרכו הפוליטית. אם הוא יפנה אלינו — אני מעריך שיתקבל בזרועות פתוחות, כמו כל מצטרף על יסוד המצע שלנו.

מפ"ם ידועה בלוחמת על אחווה יהודית־ערבית זה עשרות בשנים. גם להלכה, גם למעשה. מדוע היא אינה זוכה לגמול אלקטורלי הולם?

— חמישה דורות של מצביעים ערביים לא הכירו את מפ"ם העצמאית. זה מעל למחצית המצביעים הערביים בישראל. בפעם האחרונה, שמפ"ם הלכה לבד, הערבים זיכו אותה ביחס נאות. הוא התמסמס במסגרת המערך. אנחנו עדיין נושאים על גבנו את כל המינוסים של המערך שהיה, ולוחמים בשיניים לביסוס הפלוסים הרבים של מפ"ם. הציבור הערבי גם מתייחס אלינו בחשדנות מסוימת, במידה מסוימת של צדק.

מדוע?

— גם בשל העבר, וגם כי כמה חודשים לפני הבחירות, על דפי „על המשמר" עוד מתנהל ויכוח האם לחזור לעבודה, ללכת עם רצ, זאת למרות ההחלטות על הליכה עצמאית.

עם כל הכבוד, זה לא ייחוס משקל רב מדי ל„על המשמר"?

— דע לך, שהערבים קוראים בממוצע יותר עיתונים מאשר היהודים. יש להם 20 מקומונים, מלבד היומונים והשבועונים. הם משופעים באינפורמציה וגם קוראים את „על המשמר".

אם כן, מה הסיכויים של מפ"ם ברחוב הערבי בבחירות הקרובות?

— אם הרחוב הערבי לא יתן ציר אחד למפ"ם, אראה בזה כישלון.

מהו המודד המשוער לציר?

— עשרים אלף קולות, פחות או יותר.

אגרוף מבעד למסך

מדיניות „העצמות השבורות" הייתה השבוע המטבע החם ביותר בכלי התקשורת האמריקניים ■ מבעד למסך, ישראל נראית גוליית יהודי עצום ומגושם

דליה רפאל

שיא או שפל חדש, הכל על־פי המודד האישי, נרשמו השבוע במעמדה של ישראל בדעת הקהל האמריקנית. מדיניות „העצמות השבורות", שעליה הכריז רשמית שר־הביטחון רבין, לפני כעשרה ימים, הייתה המטבע ה„חם" ביותר בשוק לוהט ממילא.

השבוע החל, כאשר מייד עם צאת השבת (שעון ניו־יורק) שלח הרב אלכסנדר שינדלר, מנהיג היהדות הרפורמית בארה"ב, מברק בהול וחריף לנשיא הרצוג, בו הוא התחנן בפניו „לחדול מן הטירוף כזה".

כשנכנס יום ראשון כתוב היה במאמר מערכת של הניו־יורק טיימס, כי אם מדיניות זו אכן משקפת את שיקול־דעת הממשלה, או של הציבור, הרי ש„איבדה ישראל את דרכה". מתוך איכפתיות, מתוך כאב. בוושינגטון פוסט סופר, שהנשיא רייגן „רותח" על האמצעים, שמפעילים הכוחות הישראליים לדיכוי ההפגנות.

ברקע, על מסכי הטלוויזיה, בצבעים חיים, המשיכו להופיע אפים מדממים מלפנים, סימני מלקות מאחור ואיברים נתונים בגבס. זאת, בתוספת המידע המאלף, כי יחידות של פסיכולוגים יוצאות לשטח לסעוד את... החיילים המכים. כן, היו גם ראיונות עם חיילים־ילדים שקשה להם. שאין להם ברירה.

בראשית שבוע העבודה זימנו החברים היהודיים בקונגרס את שגריר ישראל משה ארד לפגישה בהולו: לשמוע, ובעיקר להשמיע, דאגה עמוקה, תדהמה וזעזוע על מדיניות הכאת הפלשתינים המפגינים. תוכן השיחה עצמה נשאר חסוי, אולם, שניים מתומכיה הנאמנים ביותר של ישראל בבית הנבחרים האמריקני, לארי סמית מפלורידה והאוארד ברמן מקליפורניה, הודיעו כי הם מנסים בכל דרך להעביר את המסר לירושלים, כי מדיניות זו מזיקה ומעמידה את ישראל באור גרוע ביותר. ברמן אף אומר, שאין הוא מאמין, שלא ניתן להשיב את הסדר על כנו „בלי האלימות המזועזעת את המצפון". עם זאת, שניהם הרגיעו, כי אין חשש להענשה כלשהי, מצד הקונגרס, בתחום הסיוע לישראל.

החלפת מטבעות־לשון

לקראת סוף השבוע נפגש, לראשונה ובאופן רשמי, שר חוץ אמריקני עם אישים פלשתינים המזוהים עם אש"ף, גם אם אינם חברים מוצהרים בארגון, חנא סניורה ואבו רחמה שהגיעו מישראל. ירידת ערך מניותיה של ישראל, ממשלתה ומדיניותה, לא התחוללה בבת־אחת. במקביל, עלייתן של אלו הפלשתיניות גם כן, לא נולדה מיום אחד למשנהו. התהליך התרחש בהדרגה, תוך כדי החלפת מטבעות־לשון משמעותית. ההפגנות והמהומות פינו מקומן להתקוממות ומרי אזרחי. השבת הסדר על כנו, הרגעת הרוחות ופיזור ההפגנות, התחלפו, בשבירה, חיסול ודיכוי. גם מטבעות זרים עוברים לסוחר כאן, כמו „אגרוף הברזל" ו„מדיניות היד המכה" שנטבעו בארץ ולא זכו לביקוש רב בשוק האמריקני.

דוגמה מאלפת אפשר למצוא במאמריהם של שני בעלי טורים בשני עיתוניה המרכזיים של ארה"ב. שניהם יהודים (לא „מקצועיים") ואמריקנים, המוכרים באהדתם ובתמיכתם בישראל. נכון, לא בכל תנאי. בניו־יורק טיימס, כותב עורך העיתון לשעבר, רוזנטל, ב־22 בדצמבר 1987, השבוע השני לגל המהומות בשטחים: „שונאי ישראל פשוט משתמשים בעזה כאלה נגדה. תומכיה לא עושים הרבה יותר מאשר לנענע בראשם בנזיפה, או מתוך מבוכה" והוא ממשיך בקביעה, כי „האמת הבסיסית שבה יש להכיר היא, כי הטרגדיה של עזה נוצרה על־ידי סירובן של המדינות הערביות להכיר בזכות קיומה של ישראל ועל־ידי נסיונן לחסל את מדינת ישראל החל מהולדתה".

אל המנהיגים הוא פונה בבקשה „להקים ממשלה אחדות שתהיה מסוגלת לשאת ולתת", כדי לשבור את מעגל השנאה והאלימות בין יהודים וערבים. „הפלשתינים חייבים להכיר בכך שנסיונותיהם להשמיד את מדינת ישראל מ־1948 ואילך, הם שגרמו למתרחש כיום", כתב לפני כחודש ימים. השבוע כותב רוזנטל, כי „האמת היא שדרך טיפולה של ממשלת ישראל בהפגנות הפלשתינים היא מוטעית באופן טרגי"... „המדיניות המנסה לשבור את ההפגנות במכות אגרופים ואלות עלולה לשבור לא רק עצמות פלשתיניות, אלא את כבודה של ישראל בפני העולם ובפני עצמה". הוא רואה כתפקידם וחובתם של ידידי ישראל ותומכיה לומר לה, כי זהו „עלבון להיסטוריה היהודית".

רוזנטל גם קורא להתפטרות שר־הביטחון רבין, אשר „הורה על ביצוע של מדיניות ההכאות, במלים שעורר צער ובושה בקרב ידידי ישראל". למרות שהאחריות, לדעתו, נופלת על הממשלה כולה, שאישרה אותה. התפטרות שר הביטחון תשיב לישראל את שיעור קומתה, „היא תוכל לחזור להיות עצמה. אומה בעלת זכות לחזון, אפילו הזכות לשגות לפעמים."

„ישראל לא איבדה את נשמתה", כתב בוושינגטון פוסט ב־24 בדצמבר, ריצ'רד כהן, בטורו השבועי, „למרות שהיה עליה להפעיל כוח על־מנת להמשיך ולשלוט במיעוט הערבי". גם הוא מדגיש, כי לא ישראל יצרה את המצב, אלא הערבים. הוא מתנגד להשוואה עם דרום־אפריקה, אך קובע כי „החלום הציוני המתוק עומד מתעמת עם המציאות הנוכחית... ממשלה כמעט משותקת אינה מסוגלת להסכים על תכנית של שלום תמורת שטחים". לפני כחודש לא היה כהן מודאג וכתבו: ההתפרעויות יירגעו והתגובה המוגזמת של הצבא אין משמעותה שישראל הפכה רשעה וזדונית".

השבוע כותב כהן, כי „ישראל יצאה מדעתה". את שר הביטחון רבין הוא מכנה „קלוץ גולמי ביחסי ציבור" וצה"ל שהיה פעם „כוח לוחם בעל גאווה — נוקט בטקטיקות של כנופיית פורעים". ישראל איבדה, מזמן, את יכולת האבחנה הוא קובע. „היא הפכה חרשת לביקורת", ומתייחסת אל מבקרי מדיניות ההכאות כאל „שלומניקים מימיים", שאינם יודעים את ההבדל בין התפרעות לריקוד־עם. „בישראל, מטפלים פסיכולוגים בחיילים", הוא כותב. „אך אין החיילים מטורפים אלא מדיניות הממשלה".

שתי דוגמאות אלה הן טיפה אחת בים ההתבטאויות בכל כלי התקשורת האמריקניים, ועוד הרבה יותר בשיחות פרטיות. יהודים ולא יהודים בוחנים מחדש את תפיסותיהם והבנותיהם לגבי המתרחש בישראל. ביחס לבעייה והזהות הפלשתינית, הקורמת עור וגידים והופכת מציאות ממשית מיום ליום וממהדורת חדשות אחת לשנייה. כשישראל נראית יותר ויותר כגוליית יהודי עצום ומגושם, הנלחם בדוודים הערבים המתמודדים עמו בידיהם (כך רואים על המסך) באמצעות רוגטקות מאולתרות. כאן זה לא נראה טוב.

דר חבית. פצועה מובהלת לבית־החולים

המנהיגות החדשה בשטחים

פנחס ענברי

כיום שומעים רבות על „המנהיגות החדשה", שצמחה בשטחים על גלי ההפגנות, או „ההתקוממות העממית"; מנהיגות, שעימה תשב ישראל ביום מן הימים כדי להגיע להסדר פוליטי. אביה של התפישה הזאת הוא שר הביטחון, יצחק רבין, אשר גם איפיין את המנהיגות הזאת כ„בוה לאש"ף", והצביע על מחנות הפליטים כעל חממות לצמיחתה.

האמנם? כדי לאפיין את הכוחות הפועלים מאחורי האירועים הסוערים בשטחים, צריך לאפיין, ראשית, את האירועים. נראה כי יש להבחין בין שלושה מוקדים נפרדים, אשר הקשר ביניהם אינו בהכרח חד־משמעי: רצועת עזה, הגדה המערבית, ומזרח ירושלים.

רצועת עזה שונה מן הגדה המערבית בשני עניינים מרכזיים: הלחץ הכלכלי והחברתי בתוכה כבד מאוד, ולפיכך היא נוטה להקצנה יותר מן הגדה. הרצועה יצאה מתוך השלטון המצרי ללא הנהגה פוליטית, שלא כמו הגדה המערבית, שבה התגבשה הנהגה מקומית, שקיבלה עידוד מן הירדנים. לפיכך, התחושות הקשות והלחץ הנפשי ברצועת עזה מוצאים פורקן בהקצנה דתית, יותר מאשר פוליטית. התוצאה: את הרחוב העזתי מנהיגים היום תפישות איסלאמיות פונדמנטליסטיות, יותר מאשר הרעיונות החילוניים של הלאומיות הפלשתינית. אין זה מקרה, איפוא, שההתפרצות האלימה התחילה היכן שהמצוקה האישית היתה חריפה יותר — במחנות הפליטים הדחוסים.

שלא כמו ברצועת עזה, הגדה המערבית עדיין אוצרת בתוכה את רעיונות הלאומיות הפלשתינית, שביטוים המעשי הוא התמיכה באש"ף. כשבוחנים היום, ממרחק מסויים, את האופן שבו עבר גל ההפגנות מן הרצועה לגדה — ניתן להסיק, כי הדבר לא היה הכרחי באותה צורה. אומנם, בסופו של דבר, יד קשה — ככל שהייתה מונפת מעל ראשי העותים — היתה סוחפת גם את הפלשתינים בגדה. אבל, יתכן שההזדהות עם עזה הייתה מקבלת אופי אחר.

למסקנה זו ניתן להגיע לאור בחינת אופי האירועים בגדה. ההפגנות בגדה החלו ב„שלוחות" של עזה בגדה. המקום הראשון שבו פרצה התקוממות של ממש היה מחנה הפליטים בלאטה שליד שכם. אבל, ההתקוממות בבלאטה לא הייתה מעשה מובהק של הזדהות עם עזה, אלא החלה עקב התפתחויות פנימיות במחנה.

במחנה התגבשה הנהגה מקומית חזקה של צעירים תומכי פת"ח, מתנועת הנוער המאורגנת של פת"ח, „שביבה". לתנועה זו הייתה יוקרה מיוחדת, מכיוון שאחדים מן המנהיגים היו אסירים בטחוניים משוחררים. לקראת סוף ימיו של תת אלוף אפרים סנה, בראשות המינהל האזרחי ביהודה ושומרון, התעוררה השאלה כיצד לנהוג באותה מנהיגות מקומית בבלאטה: האם לפעול נגדה בכוח, ולהיכנס בכוח לתוך המחנות, כדי להפגין את כוחה של ישראל; או להניח לה לנפשה, ולא להיכנס בכוח למחנה. אפרים סנה פרש, מבלי שהחליט להיכנס בכוח למחנה. אבל, מייד לאחר שנכנס לתפקיד ראש המינהל האזרחי החדש, תא"ל שייקה ארז, נתן רבין את ההוראה להיכנס למחנה בכוח, ולשבור את ההנהגה המקומית הצעירה. באותם ימים ממש החלו ההפגנות בעזה, וכניסת צה"ל למחנה היא אשר יצרה את ה„קשר" בין עזה לגדה. כשהחלו הפגנות בבלאטה — הזדהו הקלים יותר לבעירה נדלקו במחנות הפליטים בגדה, כאשר הערים הגדולות נגררות למהומה באיחור. האוניברסיטאות הגדולות, מעוזי הלאומיות הפלשתינית, אשר הנהיגו גלי התקוממות קודמים, נשארו במשך כל התקופה בצד.

הערכה מוטעית

פירוש הדבר, שלמחות בגדה המערבית נתגלעה מחלוקת סמויה בין מחנות הפליטים לבין הערים הגדולות, שליוים. היא קשורה בחשדות עמוקים, המקננים במחנות הפליטים, לגבי טיבו של התהליך המדיני, המתרקם בשנים האחרונות לפתרון הבעיה הפלשתינית. במחנות הפליטים חוששים, כי ההסדרים המדיניים שבהם מדובר אינם נותנים פתרון לבעייתם המיוחדת של הפליטים. מדובר בפתרון פוליטי לשכם ולחברון — כלומר לתושבים המקוריים של הגדה המערבית — לא לפלשתינים שמוצאם מן הירוק שמצאו מקלט בשטחים. הפתרון הוא לבעיית 1967, ולא לבעיית 1948. אם להשתמש במינוח הרווח במחנות הפליטים. ההפגנות הן בעיקרן של „הגר" נגד ישראל. ההיבט הישראלי הוא המניע העיקרי להתקוממות. אבל [illegible] הפליטים היה מסר [illegible] לערים הגדולות שלידה: כאשר אתם מתכננים לתהליך המדיני — תקחו גם אותנו בחשבון. אל תבואו לידי פתרון פוליטי עם הציונים על חשבוננו.

דומה, כי מערכת הביטחון לא חשה מספיק את עוצמת התיסכול במחנות דווקא, בעזה ובגדה. לפיכך, היא נתנה את ההוראה המוטעית לפעול בבלאטה באופן המסוים שבו פעלה. את מערכת הביטחון הטעתה, אולי, הערכה מוטעית של תוצאות ועידת הפסגה הערבית ברבת עמון. למעצבי המדיניות במשרד הביטחון נדמה היה, כי הוועידה שיקפה היחלשות דרמטית במעמדו של אש"ף, עד כי העולם הערבי איננו מכיר עוד בבעיה הפלשתינית כבעיה תמורה, וההיחלשות הזאת באה לידי ביטוי גם בהתחזקות של היסודות הפרו־ירדניים בשטחים. עדיין זכורה הצהלה על העצומה רחבת־ההיקף, ששיגרו תומכי ירדן לוועידה. בה, לדעת משרד הביטחון, היה ביטוי לתפישות אנטי־אש"פיות. במשרד הביטחון הגדירו את העצומה הזאת כ„התפתחות היסטורית". זחיחות הדעת הזאת היא הרקע הפסיכולוגי להחלטה המוטעית להיכנס לבלאטה, על כל תוצאותיה. יש להדגיש ולומר, כי ההתפרצות בבלאטה הייתה מתרחשת בין כה וכה — היה נמצא גפרור אחר להצתת הבעירה. אבל, קריאה נבונה של המפה הפוליטית הכללית היתה עשויה לנתב את ההתרחשויות לנתיב אחר, ועל הנתיב ההוא מאותת בתוקפה מזרח ירושלים.

ההתקוממות בשטחים שירתה את אש"ף, באשר החזירה את הבעיה הפלשתינית לראש סדר־היום הבינלאומי. זאת, כניגוד לקו הישראלי והבינערבי, כפי שבא לידי ביטוי בוועידה ברבת עמון, להעריך את מלחמת המפרץ על פתרון בעיית השטחים. אבל, לאש"ף יש סיבות לדאגה מן האופי המיוחד של ההתקוממות, כפי שנראה בעזה ובמחנות הפליטים בגדה, מכיוון ששם הפגינו את כוחם היסודות הפתות משרניים — האיסלאם הפונדמנטליסטי ופליטי 1948. דרך אגב, גם ההופעה הנמרצת של הג'יהאד האיסלאמי בגדה ובמזרח ירושלים היא שלוחה של עזה, ונושאי הבשורה, בנוסח הפנאטי שלה, הם בעיקר תלמידים עזתיים של מוסדות החינוך הגבוה בגדה. המועצה המוסלמית העליונה נאלצה לסגור, עוד לפני שבעה חודשים, את המכללה הדתית ברחבת אל אקסא, בגלל הקיצוניות המסוכנת שהפגינו הסטודנטים העזתיים.

קריאה נבונה של המפה הפוליטית הייתה מנתבת את ההתרחשויות בשטחים לכיוון המדיני, שעליו אותתה המנהיגות הפלשתינית המתונה שהתכנסה במזרח ירושלים

סרי נוסייבה

חנא סניורה

מזרח ירושלים, בעידוד אש"ף, ניסתה לנתב את ההתקוממות ממתכונתה הידועה, של מחסומים ויידוי אבנים, אל אפיקים פוליטיים מסודרים, הכוונה הייתה להפגין משמעת לאומית ולפתוח דיאלוג מדיני עם ישראל. כך צריך להבין את טיב הטפותיו של מובארק עווד, ואת יוזמת המרי האזרחי של חנא סניורה.

במזרח ירושלים מופצים, זה שבועיים, כרוזים של המפקדה המאוחדת של אש"ף, המאגדת בתוכה נציגים של כל הזרמים הפלשתיניים, בתוכה חוגים דתיים מתונים. המטרה העיקרית היא להטיל משמעת לאומית ופיתוח יכולת, לא רק להכריז על שביתות ועל הפגנות, אלא לא פחות חשוב מכך, ואולי יותר — לפתח יכולת לפתוח חנויות ולבטל הפגנות. לפיכך, הכרוזים הראשונים של ההנהגה המשותפת דיברו על שביתות מסחר קצובות לשלושה ימים בלבד, שאחריהן יפתחו הסוחרים את החנויות כאיש אחד. כלומר: לא הפגנה של סגירת חנויות, אלא לא פחות חשוב — הפגנה של פתיחת חנויות. אולם, האירועים הסוערים בירושלים לא איפשרו את הדבר — תחילה גירשו, ביום שאמורים היו להיפתח החנויות, את ארבעת המגורשים הראשונים, ובהזדמנות השנייה הוטל העוצר על השכונה הירושלמית איטור.

שלוש אפשרויות

מה שהרגיש את האופי המדיני של הפעילות במזרח ירושלים היתה מסיבת העיתונאים במלון „נוטני" שבמזרח ירושלים, ב־14 בחודש. הפעילים הלאומיים הפלשתינים בגדה וברצועה העלו שורת דרישות, שנוסחו באופן מפורש כנושאים למשא־ומתן עם ישראל, כמו: החלת אמנת ג'נבה על השטחים, ביטול מדיניות הגירושים, הסרת עוצר ממחנות הפליטים וכו'. משפט המפתח טמון בהקדמה: „מנקודת המוצא הזאת (שהמשך הכיבוש לא ייתכן) אנו דורשים משלטונות הכיבוש הישראליים למלא את דרישותינו, כיוזמה שנועדה להכשיר את הקרקע לכינוס ועידה בינלאומית, כדי להגיע להסדר פוליטי צודק ובר־קיימא לבעייה הפלשתינית, על כל היבטיה, אשר יבטיח את הזכויות הלאומיות והפוליטיות של העם הפלשתיני, ויגשים את השלום ואת היציבות לעמי האזור, וישים קץ לאלימות ולשפיכות הדמים".

אם כן, בפני רבין יש שלוש אפשרויות לפתיחת דיאלוג עם המנהיגות בשטחים, אפשרות אחת היא האיסלאם הפונדמנטליסטי, המפעיל את הרחוב בעזה. לרבין יש בעיה בסיסית עם סוג המנהיגות הזה — הללו אינם רוצים לדבר עם רבין אלא מבעד לקנה הרובה, כי הם מאמינים בג'יהאד. הסוג השני מצוי במחנות הפליטים. הללו עשויים לדבר עם רבין בסיטואציה מסוימת, אבל עימם לא יוכל שר הביטחון הישראלי לדבר על אוטונומיה לשטחים, או „פשרה טריטוריאלית" על־פי תוכנית אלון. כי מה שמעניין אותם זה לא כל הגדה המערבית, אלא חיפה, יפו ורמלה. גם ספק גדול אם הם אכן „בוים לאש"ף", כפי שרבין משלה את עצמו. הוא עשוי למצוא את עצמו מנסה לנהל דיאלוג עם קיר אטום, מכיוון שבמהרה הם ישלחוהו לכתובתו של אש"ף.

מה שנשאר היא ההנהגה המתונה, המשקפת את הזרם המרכזי באש"ף. אבל, עימה אין רבין רוצה לדבר כלל ועיקר. אדרבא, הוא ניסה להציק לה ולבלום אותה ככל שיכול. אם כן, אל נכון שאין לרבין עם מי לדבר בשטחים. יותר נכון לומר, כי אין לשטחים עם מי לדבר אצל רבין. הם ניסו לקבוע פגישה עם שר הביטחון, כדי לדון עימו ברוח מסיבת העיתונאים בנוטני — אבל הוא סירב לראות את פניהם.

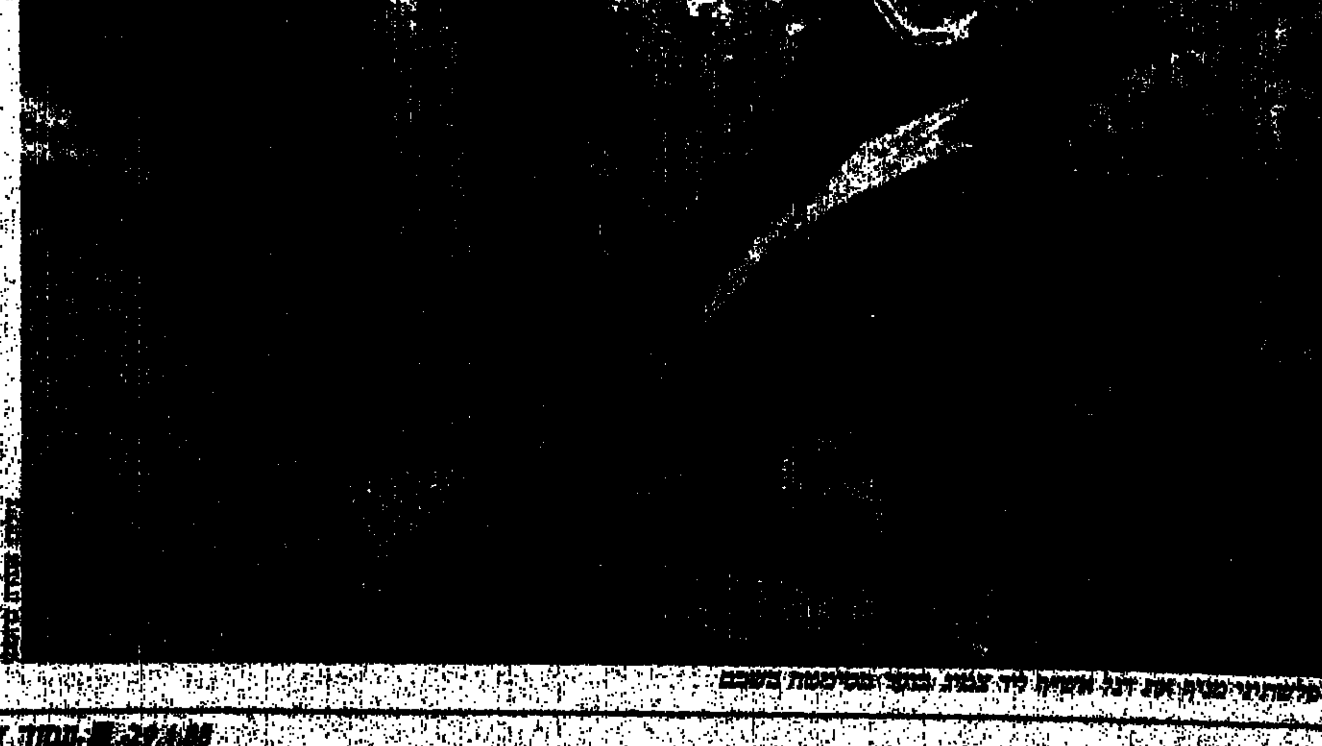

צעיר פלשתיני [illegible]

מארק גפן

„ומה אתה רוצה? שבמקומו של שר הביטחון יצחק רבין יבוא שרון?" — תשובה כמעט נרגזת זאת שמעתי בימים אלה מפי אחד משרי מפלגת העבודה הבכירים, כששאלתיו כיצד הוא וחבריו יכולים להוסיף לשבת בממשלה שאינה מסוגלת לנקוט שום יוזמה מדינית גם בימים אלה, כאשר העם הפלשתיני בשטחים פתח בהתקוממות עממית. הופתעתי מאוד מן התשובה הזאת, שכן רבין היום אינו מצטייר כתחליף, מרגיע לעומת שרון.

למפלגת העבודה היו טיעונים אחרים בזכות השותפות עם הליכוד בשלטון. אפילו נניח לצורך הוויכוח, שאלה היו רלוונטים בראשיתה של הממשלה, הרי לפחות בשנה שחלפה, כלומר מאז כניסתו של יצחק שמיר לתפקיד ראש הממשלה, כולם התבטלו לחלוטין. הכלכלה ממילא מנוהלת על־ידי השר ניסים, איש הליכוד, ומה שנותר ל„עבודה" הוא ענייני החוץ, שבידי שמעון פרס, וענייני הביטחון שבאחריותו של יצחק רבין.

אשר לתפקודו של שמעון פרס, הרי אפשר לומר עליו אפילו דברי שבח, שכן הצליח לגבש אסטרטגיה מדינית, שאילו אושרה על־ידי הממשלה ניתן היה לפתוח בתהליך מדיני רציני. ההסכם פרס־חוסין, התמיכה של המעצמות בתוכנית זו, המגעים עם ברית־המועצות — כל אלה הם הישגים מדיניים, שאילו באו לידי מימוש לא זו בלבד שיכלו להוציא אותנו מן הקיפאון, אלא שהיו גם מונעים את האירועים הסוערים בשטחים הכבושים. אבל, כל פועלו של שמעון פרס הוא חסר כל חשיבות, כל עוד יצחק שמיר הוא המחליט והמבטל את ערך תוכניותיו של פרס. שמעון פרס איננו היום שר החוץ אלא השר בחוץ. שר החסר כל השפעה על מדיניות החוץ של הממשלה. בכל מדינה אחרת שר החוץ, שמדיניותו אינה מקובלת על הממשלה, היה מזמן מתפטר. לא יועיל כאן ההסבר, שזו ממשלה בעלת שני ראשים, שהרי ראש אחד הוא מרובע וסתום לקריאת המציאות ולסכנות הנובעות ממנה, והראש השני אומנם פתוח, אך תאי המוח האחראים להכרעה סובלים משיתוק מוחי מקומי.

מכל אלה נותר התפקיד של שר הביטחון, שסביבו נוצרה במשך זמן רב האגדה, שרק לשם שמירתו בידי מפלגת העבודה, כלומר בידי יצחק רבין, קיימת הצדקה להוסיף ולשבת בממשלה יחד עם הליכוד. לכל מי שחפץ לשמוע אמרו, כי רבין הליבראלי, המתון, האחראי, הוא הבולם בפני שרון והרפתקני. היום אפשר היה להתפוצץ מצחוק מן האמירה הזאת, אלמלא דובר בנושא מקאברי כל־כך. רבין, השובר את העצמות לפלשתינים באלות, יכול בנקל להתחרות בשרון. הוא מדבר בשפת הכוח (אותו שר בכיר שהזכרתיו בראשית מאמרי, גמגם משהו מסוג הדברים שמוטב היה „לא לדבר בסגנון כזה") ומיישם את דבריו בברוטאליות שאינה גורמת שברים לפלשתינים בלבד, אלא אף שבר נפשי חמור לרבים בישראל, ובתוכם גם חיילים צעירים שמגייסים אותם למלאכה זו. על השבר העצום בתדמיתה של ישראל מוטב לא לדבר.

הזמן בוער

יתכן, שעדיין לא הגענו ל„יד קשה" בשטחים. יצחק שמיר, למשל, אמר השבוע: „איני רואה יד קשה, ההיפך מזה הוא הנכון". ההיפך, כלומר יד רכה, מלטפת... הוא עוד התפאר, ש„אנו לא נוהגים באמצעים הנהוגים באיזור הזה וזאת רק בגלל צווים מוסריים ומדיניים המדריכים אותנו להימנע משפיכות דמים..." יתכן, ששמיר עוד ישלח שליחים אשר יפארו בעולם את האלות כביטוי להומניזם הישראלי...

אבל, מפלגת העבודה לא תוכל לנקות את עצמה — לא מן המחדל של אי־עשייה על־ידי השלמה בפועל עם הקיפאון המדיני, ולא ממחדל העשייה של שר הביטחון. שמעון פרס כאילו הבין את משמעות השיתוק בממשלה עוד בקיץ שעבר, כאשר הכריז, כי מפלגת העבודה לא תוכל לשבת יותר בממשלה זו בלי הכרעה מדינית. הוא הבטיח, כי עם גמר פגרת הקיץ בכנסת תבוא ההכרעה במפלגתו, ולא אירע דבר. נכון, לא היה לו רוב בכנסת להקדמת הבחירות, אך הוא היה יכול לגייס רוב במפלגתו לפרישה מן הממשלה ולמעבר לאופוזיציה. האם זה כל־כך נורא לשבת שנה באופוזיציה, כדי לגייס המונים למאבק נגד מדיניות הליכוד?

מוטב היה להשאיר בידי הליכוד את האחריות למחדל הקיפאון, להעמיד אותו בפני לחץ כפול, לחץ בפנים הארץ ולחץ בינלאומי. קיימים „שמירולוגים" הטוענים, כי האיש היה מסוגל במצב כזה לגלות יוזמה דוגמת בגין, וללכת לשיחות שלום אמיתיות. אני מפקפק בכך, חסרה לו המנהיגות של בגין, מה עוד שזה האחרון נדרש לוותר על סיני ולא על חלקי ארץ־ישראל. אבל הליכוד, בשבתו לבד בממשלה, לא היה מחזיק מעמד.

הזמן בוער, ומה שמתרחש היום הוא עדיין רחוק מדרגת השפל, שמדינתנו עלולה להגיע אליה. ניסיתי לבחון כמה תסריטים אפשריים לגבי הצפוי בעתידנו לא מצאתי אחד שיהיה בנוי על נתונים מבוססים, ויחד עם זאת מבשר נקודות אור ליציאה מן המבוך החשוך. אם נניח, כי מפלגת העבודה, בצירוף השמאל, תזכה ברוב בבחירות הבאות (ובמקרה הטוב יהיה זה רוב של מנדטים ספורים) — האם תעז להכריע הכרעה חד־משמעית בדבר ויתור על השטחים תמורת שלום? יש האומרים, כי הרוב בכנסת יתבטל על־ידי מלחמת אזרחים. הימין יעלה על בריקאדות, המשטרה לא תצליח לשמור על חוקיותה של הממשלה, והפעלת הצבא למשימה כזאת היא בלתי אפשרית. אני מקרים את התיאור הזה, שכן רק בגין יכול היה לפנות את ימית. בגין עם שרון פינו את ימית. איום במלחמת אזרחים מרתיע כבר היום מפני הכרעה שאינה על־פי מה שמכונה קונסנזוס לאומי רחב.

אם תוצאות הבחירות יהיו דומות לאלה של 1984, הרי שוב תעלה ההצעה של ממשלת אחדות לאומית. יצחק שמיר מטיף להקמתה כבר היום, משום שבעיניו זו עדיפה על פני ממשלת הליכוד. אני משער, שאפילו הליכוד יזכה באפשרות להקים ממשלה בלי מפלגת העבודה, הוא יעדיף את השותפות איתה. על־פי הניסיון של הממשלה הנוכחית מוטב לליכוד שמפלגת העבודה תשב בפנים, כמחפה על מדיניות הליכוד. אני מתקשה להאמין, כי מפלגת העבודה תבחר בישיבה באופוזיציה. שוב יימצאו אותם הנימוקים של „אחדות לאומית", של „השפעה מבפנים" וכו'.

אטומים למציאות

הקרקע בוערת תחת רגלינו לא רק בשטחים. עצם קיומה של המדינה נתון בסכנה. ערביי ישראל עדיין, ברובם המכריע, נאמנים למדינה, אך התסיסה בקרבם יוצרת מצב חדש. צה"ל הופך למשטרה, ומאבד גובה ביכולתו להתמודד בעתיד במלחמה אמיתית, שעלולה לפרוץ, אם יימשך הקיפאון המדיני באזור. כל הטיעונים בדבר הנימוקים הבטחוניים בזכות החזקת השטחים יתבדו במקרה של המלחמה הבאה כמופרכים מעיקרם. במלחמת יום הכפורים, הקשה מבין המלחמות, התמול מלנו, ואוכלוסיית השטחים היתה שקטה לחלוטין. החזית הפנימית לא היתה קיימת כלל. לא צריך דמיון רב, כדי לתאר את מצבנו אילו בימי המלחמה ההיא התרחשו האירועים של היום בגדה. זו יכלה להיות חזית שלישית, המחייבת הקצאת כוחות של צה"ל, לפחות בסדר גודל הנמצא היום בגדה וברצועת עזה. האם יש מי שחושב היום על הסכנה הזאת במקרה של מלחמה אמיתית?

קשה לשאת את המחשבה, כי בעת משבר נתון גורלם של העם ושל המדינה בידי מדינאים (אם אומנם הגדרה זו תואמת אותם) סתומים לחלוטין לגבי הערכה נכונה של עובדות המציאות. יצחק שמיר, בנסיונו הכושל למצוא הסבר לתסיסה בגדה, מצא השבוע תשובה, שאילו נתן אותה תלמיד בית־ספר תיכון, היה בוודאי נכשל במבחן האינטליגנציה. על־פי שמיר, האשם העיקרי לאירועים בשטחים הוא „ליל הגילשונים". הערבים גילו לפתע שאפשר לרצוח יהודים, וכך התערער מחסום הפחד אצל הפלשתינים. ראש ממשלת ישראל סבור, כי אירוע בטחוני כושל אחד הצליח לשחרר את תושבי השטחים מן הפחד להתקומם נגד הכיבוש. אז יש כבר אשם — הש"ג המפורסם, ולצידו כמובן שמעון פרס, האשם בהחלטה „הרפתקנית" להודיע על דעת עצמו, שישראל מקבלת את רעיון הוועידה הבינלאומית.

אילו היינו במצב, שאין עם מי לדבר על פתרון הסכסוך, לא היה מנוס אלא להשלים עם הכורח לסמוך על כוחנו הצבאי בלבד. אבל כל העובדות נוגדות את הטענה הזאת. ראשית, חוסין ומובארק ממתינים להסכמתה של ישראל לפתוח בתהליך המדיני. הם מבינים היטב את תומרת הסכנה בחומר הנפץ הטמון באי פתרון הבעיה הפלשתינית. הם דואגים גם לעצמם, ולא במקרה דיכאו שניהם בכוח הפגנות אנטי־ישראליות, בעקבות המהומות בשטחים. הם חוששים, כי התסיסה הפלשתינית, בשילוב הקנאות האיסלאמית, עלולה לערער את היציבות גם בארצותיהם. כך גם המדינות הערביות במפרץ הפרסי, אשר נמנעות מלהחדיר כניסת פלשתינים ככוח עבודה, ומעדיפות על פניהם קוריאנים, פיליפינים וכו'.

הצעת מובארק

שמענו השבוע מסר מפי נשיא מצרים חוסני מובארק, המפציר בישראל ללכת אל השלום, ומבטיח, כי דבר לא ייכפה על ישראל אם ייפתחו שיחות במסגרת הוועידה הבינלאומית. שמענו גם מסר מפי גורבצ'וב, באמצעות פרופ' אמנון סלע, אשר בהיותו במוסקבה שמע את המנהיג הסובייטי המאוזכר לנו, כי „אנו (ברית־המועצות) הרי ערבים לקיומה של מדינת ישראל". אבל, על שמיר דיבורים כאלה אינם עושים רושם, הוא רואה עולם מלא אויבים לישראל. הוא סבור, כי מה שצריך לעשות כעת הוא להחזיר את מחסום הפחד לאוכלוסיה הכבושה בשטחים. אם יפחדו, בוודאי יהיו שקטים. שמיר אינו מסוגל להבין, כי העם הפלשתיני מתקומם לא בגלל מחדל הגילשונים, אלא משום שאבדה תקוותם לתהליך המדיני. להחזיר את הפחד בשטחים, פירושו: משטר מכות ושבירת עצמות באופן פרמננטי. זה יהיה הכיבוש השני של הגדה, שיחייב נוכחות ופעילות מאסיבית של כוחות צה"ל. כבר מדברים על שירות מילואים מוגבר, כאילו היינו נתונים במלחמה ממש.

המוצא הוא הפסקת האלימות וישיבה ליד שולחן הדיונים. זוהי הצעתו של הנשיא מובארק, אשר הזכירה לי את הצעה של ח"כ אליעזר גרנות במושב האינטרנאציונאל הסוציאליסטי בווינה. על פי הצעה זו, תוכרז הפסקת כל אלימות למשך חצי שנה — על־פי הסכמה הדדית של ממשלת ישראל ומנהיגים פלשתינים. בזמנה, נמצאה קבוצה של אישים רציניים בגדה, אשר תמכה ברעיון זה. אך היום הבעיה היא, שממשלת ישראל נתונה בידי נביאי הכוח הדוחים כל פתרון מדיני. הכיבוש השני בגדה וברצועת עזה הופך מהדורה שנייה של הבוץ הלבנוני. לקח לנו שנתיים כדי להימלט משם ולהציל את נפשנו. פחד לחשוב, כי נמשיך בהתמודדות עם האוכלוסיה בשטחים פרק זמן דומה. שמעון פרס המשמיע בימים אלה דיבורים נכונים ושואל „בשביל מה לי לשבת בממשלה זו" — מוטב לשבת ליד שמיר. עדיין הוא יכול לעשות דבר מה משמעותי — לצאת מן הממשלה יחד עם מפלגתו, ולהיאבק מחוץ לממשלה המשותקת לגיוס העם נגד סרבני השלום מבית.

הכיבוש השני

החזרת הפחד לאוכלוסיית השטחים, כפי שמבקש שמיר, תוביל לכיבוש שני של הגדה, שיחייב נוכחות ופעילות מסיבית של צה"ל ■ מפלגת העבודה יכולה עדיין לצאת מן הממשלה ולהיאבק לגיוס העם נגד סרבני השלום מבית

הכרוזים המופצים בשטחים הם „כלי נשק" חדש יחסית ואפקטיבי. חלקם עוסק בהדרכה מעשית, חלקם מעלה על נס את ההתקוממות ומעודד את המשכה ■ תוכנם הקיצוני, במיוחד של אלה המופצים על־ידי הג'יהאד האיסלמי, מעמיד את מערכת הביטחון בפני בעיה לא פשוטה

אבי בניהו

במערכת הביטחון ובפיקוד המרכז של צה"ל עקבו בעירנות אחר שביתת המסחר המלאה, שהקיפה חלקים נרחבים בגדה המערבית. היה זה יום ה־11 בינואר, חודש ימים לאחר פרוץ המהומות בשטחים. לכאורה, עוד שביתת מסחר רגילה. אולם, הפעם מעניין היה לבדוק את ההיענות לכרוזים, שהופצו ערב השביתה ברחבי השטחים. ביקשו לבדוק את השפעת אש"ף באמצעות „כלי נשק" אפקטיבי חדש יחסית — הכרוזים.

כמתוכנן, שביתת המסחר נמשכה במשך שלושה ימים, עד ה־13 בינואר. למרות מאמצים של צה"ל נענו הסוחרים, מי מתוך הזדהות ומי מאימת המסיתים, לקריאה לשבות.

על הכרוזים, שהופצו בערב השביתה, היו חתומים אומנם גופים בלתי מזוהים. אולם, בו־זמנית הופצו בשטח רבבות כרוזים אחרים, החתומים על־ידי גורמים איסלמיים וגורמי אש"ף.

בדרך כלל, מתאפיינים כרוזים אלה, בנימה איסלאמית קיצונית, תוך הדגשת ערך „הג'יהאד" (מלחמת הקודש) ושלילת כל פתרון מדיני. חלקם עוסק בהדרכה מעשית, כיצד להכין אמצעי לחימה מאולתרים, כדי להשתמש בהם נגד צה"ל בשטחים. חלקם מעלה על נס את ההתקוממות הנמשכת בשטחים, תוך עידוד המשך גילוי האלימות לסוגיה השונים.

במהלך האירועים בשטחים גילו חיילי צה"ל ביריחו גם כרוזים, הקוראים למרי אזרחי מקיף, תוך מתן הנחיות מפורטות לפעולה. כרוזים אלה התאפיינו בתאוריית „אי האלימות" של מובארק עווד, והיו חתומים על־ידי „הוועד העממי למרי אזרחי". מבחינתו של אש"ף, ההנחיות המפורטות למרי אזרחי הינן בחינת השלמה לדרך המאבק המגוון, שאליו מטיפים גם הגורמים האיסלמיים הקיצוניים, שהירבו להכין ולהפיץ כרוזים בשטחים.

הפצת הכרוזים מבטאת במידת־מה את המאמץ, שמקדישים הגורמים השונים הפועלים בשטחים, להמשיך ולהתסיס את השטח. הם מהווים מעין השלמה למסע התקשורתי, שמנהלת הנהגת אש"ף מחוץ לשטחים, הקוראת לאוכלוסייה להמשיך ולהתקומם, תוך מאמץ להפנות למנהיגי ההתקוממות את מירב האמצעים הכספיים: בראש ובראשונה, להנחיל את הרעיון והאידיאולוגיה של „אין עוד מה להפסיד".

כיום, 50 יום לאחר פרוץ המהומות, ברור כי באווירת התיסכול, המצוקה הכלכלית־חברתית, הקיפאון המתמשך בתהליך המדיני ורגשות האכזבה וחוסר־האונים של תושבי השטחים — קיימת בציבור הפלשתיני נכונות לקלוט רעיונות קיצוניים, מסוג אלה המפורטים בכרוזים. דוגמה בולטת לכך הינה, ההיענות המלאה לשביתת המסחר הכללית בגדה המערבית לפני כשלושה שבועות.

„מעשים מגונים"

כרוז שהופץ בחברון בכותרת „ההתעוררות המבורכת", והחתום בידי „תנועת ההתנגדות האיסלמית", שולל כל אפשרות להסדר מדיני לסכסוך הישראלי־ערבי ומוקיע, בין היתר, גם את שליטי ערב כ„בוגדים".

להלן ציטוטים נבחרים מכרוז זה:

„... היהודים כבר האמינו כי ניצחו אותנו, ליבם גבה ושחצנותם גברה, וכך הולכה והתקטנה הנטשעת על האדמה והתושבים. הדבר התבטא בהפקעת רוב האדמות מבעליהן החוקיים בכוח ובאלימות, בזיופים ובהשתלטות, וכך הוקמו מאות התנחלויות, נגדעו עצי פרי, הושחתו פרדסים, נשללו אישורי בנייה ונהרסו משקי החקלאים — כל זאת במגמה להחריב את האדמה ולהזיקה מתושביה... בין גילויי המדיניות הלא־אנושית: מעצרים מינהליים, סגירת אוניברסיטאות, ירי ללא אבחנה, מניעת השתתפות בני־משפחה בלוויות חללים וקבורתם באישון לילה. מעשים אלה הינם מעשים מגונים ונתעבים, עושיהם סבורים כי עמנו אבן שקע בייאוש ובחוסר אונים, ויבקש מחילת השליטים הנמוכים.

„ואולם, לא היה דבר שימנע את ההתפרצות, ואז שאלו (היהודים) את עצמם, האם מסוגל העם הבוגד להרים ראשו? האם יפעלו האנשים ללא תמיכה מבחוץ? הם צוחו, כי הדור שצמח מ־67, והיה דור עלוב ומושפל, דור ממומם, דור של מרגלים, דור תבוסתני — ואולם, מה אירע?

„מה שאירע הוא התעוררות העם המוסלמי, שחזר לימי תפארת העבר. עם המסרב לוותר על סנטימטר מאדמתו, מתנגד לוועידת קמפ־דיוויד, מתנגד לוועידה בינלאומית, מתנגד למעצרים וגירושים. כך הוסלמו האירועים במחנות, בערים ובכפרים, עד לדרגה בה שמוקדי האירועים כונו בסוכנויות הידיעות בשורות־המערכה... בכל יום מוסגת האומה לתוכה את דמי הנקיים — זהו חלק ממחיר התהילה והכבוד, השיחרור וההצלה. זהו מוהר עלמות גן־עדן... אללה קנה מהמאמינים את נשמותיהם וכספם בתמורה לכניסתם לגן־עדן... הוי הגזלן הכובש, אלימות מצידך תגרום רק להסלמת ההתפרצות, מה שאירע עד כה הינו בבחינת הקדמה לבאות..." (תרגום חופשי).

הדרכים למרי אזרחי

הכרוז שהופץ, ככל הנראה, בהשראת קבוצתו של ד"ר מובארק עווד, בשם „הוועד העממי למען המרי האזרחי", מפרט את הדרכים והשלבים למרי האזרחי.

„...התעוררותנו העממית נמשכת זה השבוע החמישי, נוכח מחירו של הכיבוש והשתאות העולם כולו... נפלו עשרות חללים נקיי כפיים, מאות נפצעו ואלפים נעצרו... כל תושב פלשתיני נדרש כיום, יותר מאי־פעם, להמשיך בתרומתו המוקסבנית ובהסלמת המאבק לקריאת המרי האזרחי המקיף, תוך שימוש באמצעים הבאים:

1. הפסקת שיתוף הפעולה עם מוסדות המנהל האזרחי, והפעלת לחצים כלפי עובדים ערבים במוסדות אלה, כדי להביא להתפטרותם.
2. החרמת סחורות ישראליות וחיפוש אחר תחליפים פלשתיניים, במקביל להחרמת מתווכים וסוחרים שימכרו במוצרים ישראליים.
3. הפסקת תשלום מיסים, שכן אלה מסבסדים את הכיבוש ואינם מביאים כל רווח לתושבים.
4. אי־ציות לצווי עוצר והכורה לצאת בהמונים אל הרחוב, במגמה לשבור את העוצר.
5. למנוע מחיילי הכיבוש ואנשי השב"כ להיכנס לבתים ושימוש בצעקות וצווחות, כדי להרתיעם, ועל מנת לגרום להתקהלות.
6. שימוש ברמקולים בכל עיר או כפר בעיתוי מסוים, עם שימוש ברמקולים במסגדים, וכן בפעמוני הכנסיות.
7. ביטול הגינות לא דתיות ועריכת הלוויות סמליות לחללים.
8. דרישה להיעצר על־ידי כוחות הביטחון, וזאת על־ידי הגעה המונית לבניין הממשל הצבאי, במקרה של מעצר אחד התושבים.
9. הוצאת עיתונים בלתי רשמיים וכרוזים, כדי להעביר מידע עדכני על מצב השטח.
10. הנפת דגלי אש"ף ודגלי האויב.
11. נסיון להשפיע על חיילי הכיבוש על־ידי מתיחות דרישה איתם.
12. ארגון שביתות כלליות ולבישת כאפיה על־ידי כלל הציבור — נשים, ילדים וגברים.
13. הצגת צמיגים במקומות שונים ובזמן מסוים, בתופעה יומיומית.
14. ניסיון לתרכיב, או לבחור ועדים עממיים בשכונות ובמחנות, כדי לכוון את המאבק.
15. ניצול תקופת החורף לגידולי ירקות ובעלי חיים במסגרת משפחתית, במגמה לכסות על חלק מן הצריכה העצמית" (תרגום חפשי).

„אללה הכניס פחד"

האירועים בשטח, במהלך החודש וחצי האחרון, מורים, כי האוכלוסייה הירבתה לממש חלק לא קטן מן ההוראות שבכרוז, גם מבלי להכריז על כך שזהו מרי אזרחי. אחד הכרוזים היותר מסוכנים, שהופצו בשטחים, חתום בידי הג'יהאד האיסלמי והופץ בגדה וברצועה. בראש הכרוז מופיעים תמונותיהם של תשעת המיועדים לגירוש (או) בכותרת: „בצערם למען אללה...מי שיהרג הוא חלל...הוי מהלך הג'יהאד הקדוש".

כרוז זה טומן בתוכו פוטנציאל מסוכן הוא עלול לעודד פעולות התאבדות, בנוסח הידוע של השיעים בלבנון. הכרוז מעלה על נס את ערך ההקרבה הדתית, ומציג את היהודים „כאויבי אללה, שיש להלחם בהם עד חורמה". הפוטנציאל הטמון בשילוב של טרור ואמונה דתית עלול להיות הרסני ביותר. להלן ציטוטים מן הכרוז:

„...אללה הכניס מורא בלבבות אויביכם (היהודים), אשר ברחו בריצה מול חיילים ונסוגו מול הנשים... כוחותיכם נפלו מול האבנים, ועוצמתם לא יכלה לעמוד מול חזותיכם החשופים אך העשויים מפלדה. ליבותיכם יתרחבו ויקלטו את ההשראה האלוהית. נשמותיכם יתרחבו נוכח הרוח האלוהית האיתנה, אשר תפית בכם אומץ, גאווה, נחישות ואמונה שאתם מתקדמים. אל תירתעו — גם אם הפגיעות בכם תהיינה קשות. אל תחסמו, כדי שלא יאבדו רגעי הניצחון הגדול של מאבקכם...

„לפיכך אנו דורשים מכם לציית לאללה ולמרוד נגד אויביו ולהיענות לפניה הדוקית הזאת. אנו קוראים לכם לא להפסיק את ההתקוממות המבורכת, כי הזמן הוא זמנכם והעתיד לכם... עלינו לעמוד איתנים עבור בנינו, המתפתלים מכאב בקור העז והלנים בחול ובסלעים, עלינו לעמוד עבור בנינו, שנגדם יצאו החלמות הגורשן עבור בנינו, הנופלים חללים, ולאורך המולדת הפלשתינית המבורכת אלה הבגעתה עלינו לצרוח בפני העולם, הצילו את בנינו ממחנות הנאצים" (תרגום חופשי).

על כרוז זה חתום ארגון הג'יהאד האסלמי, ההולך ותופס מנהיגות בחלקים מהשטחים ובמיוחד ברצועת עזה.

ארגון „אלעאצפה" — האגף הצבאי של הפת"ח — הפיץ כרוז בשטחים ב־15 בינואר, וכו הוראות מפורטות לאלתור ולהכנת בקבוקי מולוטוב בייצור עצמי. הכרוז מופנה „אל אחי המוחבן".

„אריבך מרשות והמערכה מתלקחת וחורשת כל מאמץ למען שחרור פלשתין יותר עקשנות למען המשך מהלך המאבק, יותר תעוזה להתייצב בחזה חשוף ומימש ברצון ובאמונה, למען המשך המאבק על כל צורותיו. אחי המוחבן, המאבק אחר דורכי המאבק מרובות, במולוטוב נאבק, בנשק נאבק, באבן נאבק, בסכין נאבק ובקשת נאבק..."

בהמשך מפרט הכרוז את הדרך להכנת שני בקבוקי מולוטוב, ראשון עבור מכוניות, ושני בקבוק מולוטוב מיוחד להולכי רגל „הטל על קבוצת חיילים מפטרלים", מציע הכרוז. ומוסיף: „העם מאמין בלחימה, כדם הניגר על האדמה למען יוסיפו כוחות הסער לתאבק, יחי פלשתין ממשית ערבית, יחי אש"ף הנציג הבלעדי היחידי", לשון כרוז הפת"ח.

כרוז הנשים

גם נשות השטחים, שנטלו חלק בהפגנות ובמהומות הסוער, מיוצגות בכרוז מיוחד, שהפיצו בראשית חודש ינואר. הכרוז חתום בידי „התאחדות ועדי האשה הפלשתינית", המאגדת את הנשים המזוהות עם ארגון הפת"ח, החזית העממית, החזית הדמוקרטית והתנועות הקומוניסטיות:

„מולידרויות הרואיות טוותה את סיפור השנה והשנים שקדמו לה — התנועות שתפשה כותרות בעיתונות הבינלאומית, המקומית והערבית ומילאה את מסכי הטלוויזיה... הרי המגני עמנו הגיבור... התקוממותכם עוררה את העולם כולו והעלתה על סדר יומם של מועצת הביטחון, אשר העניקה לה סהאחר תוקף חוקי...להחמי התחפש בסין, בריטניה, גרמניה ויוגוסלביה הפליגו בשבחה ורובי ילדינו בלבנון ואבני ילדי פלשתין הקדושה ענו לה בהד...

„כתוצאה מאבקן שליטתו על התנעורות הפלשתינית, אפילו בליבן של יפו, חיפה ונצרת, הגיב האויב, שאיבד את עשתונותיו בהרג, במעצרים המוניים ובהחלטה לגרש תשעה מופבנים... הגירוש רק יחזק את נכונות הקרבתנו של עמנו, עד שיחזיר לעצמנו את זכויותיו. השבח לאש"ף, השבח לידיים המציתות, הרוגמות באבנים, והמיידות בקבוקים ריקים בפניו של הכיבוש. מי יתן ותיגבר ההתקוממות המבורכת".

בבחינת תוכנם של חלק מהכרוזים, שהופצו בשטחים מאז ראשית דצמבר 87', נראה כי הכרוזים למיניהם הופכים „כלי לחימה" אפקטיבי, מבחינתם של הגורמים האיסלמיים וגורמי אש"ף בשטח. זאת, תוך כדי דחיקתם, במידה מסוימת, את מקומה של עיתונות מזרח ירושלים ככלי השפעה והנחיה על התושבים.

תוכנם והאופי של הכרוזים, ובמיוחד של הללו המופצים על־ידי גורמי טרור דתיים דוגמת הג'יהאד האסלמי, מעמיד את מערכת הביטחון בפני בעיה לא פשוטה, ברצונה להשליט סדר על השטחים ולהביא לרגיעה.

בעוד שהעיתונות של מזרח ירושלים נתונה לצנזורה צבאית, הפוסלת מאמרי הסתה והוראות הפעלה של גורמי אש"ף לתושבי השטחים — הרי „מיני־עיתון" בצורת כרוז יכול להגיע כל מי שיש בידיו מכונת שיכפול, ולהפיצו בשטח באמצעות ילדים ושליחים.

חיילי צה"ל בשטחים קיבלו הנחיה לבצע חיפושים בכלי רכב ובמקומות שונים, כדי לשים יד על כרוזים בטרם הפצתם. בצה"ל טוענים, כי בחלק מן המקרים נתפסו כרוזים גם בתוך „שטח מדינת ישראל". לפנינו, אם כן, „נשק" מסוג חדש — „נשק הכרוזים", ההולך ותופס השפעה של ממש על אוכלוסיית השטחים.

הפלות על שולחן הפרלמנט

הצעת שינוי חוק ההפלות עוררה השבוע מחלוקת ציבורית חריפה בבריטניה ■ המאבק, שכלל שימוש באמצעים לא כשרים, דמה למערכת בחירות

דפנה ורדי, בריטניה

למרות התנגדותם המוצהרת של מנהיג מפלגת העבודה הבריטית, מר ניל קינוק, וראש הממשלה, הגברת מרגרט תאצ'ר — הצליח בסוף השבוע חבר הפרלמנט, דיוויד אלטון, להעביר בקריאה ראשונה שינוי בחוק ההפלות.

החוק החדש, אם יאושר, יאסור הפלות מלאכותיות מכל סיבה שהיא, לאחר השבוע השמונה-עשר להריון. בשבועות האחרונים הוא עורר מחלוקת חריפה בבריטניה, אשר מצאה את ביטויה גם בהצבעה בפרלמנט שפיצלה את כל המפלגות העיקריות.

עיקרו של המאבק היה נטוש בין אלה שטענו, שחשוב להשאיר לאם ברירה, בעיקר כאשר מדובר במקרים שבהם מתגלה בבדיקות מוקדמות שהעובר מפגר או נכה. אלה גם טענו, שהחוק החדש לא ישנה את מספר ההפלות, אלא רק יעביר את ההפלות, בשלבים מתקדמים של הריון, למחתרת. זאת, בתנאים פחות טובים ובמחירים יקרים יותר.

הם הוסיפו, שמעשית מה שיקרה הוא, שנשים שיכולות להרשות לעצמן לשלם עבור הפלות בשוק הפרטי, ולא במסגרת שירותי הבריאות הממלכתיים, ימשיכו וינהגו בהתאם לשיקול דעתן, הנשים שאינן יכולות להרשות לעצמן לשלם עבור הפלה, שהן ממילא אלה שגם לא תוכלנה לשאת בהוצאות הגבוהות של טיפול בילד נכה או מפגר, תהיינה בסופו של דבר הנפגעות העיקריות.

לעומתם, המצדדים בחוק החדש טענו, שלאחר השבוע ה־18 להריון העובר הוא כבר יצור חי עם רפלקסים טבעיים החש כאב, לכן, מועד זה צריך להיות הגבול.

גורם אחר, שנכנס לתמונה, היה אנשי הדת, אשר סייעו למצדדים בשינוי החוק. כידוע, הכנסייה מתנגדת להפלות מלאכותיות בכל שלב שהוא, ויש הרואים בהצבעה האחרונה בפרלמנט ביטוי לנטיות של התקרבות מחודשת אל הכנסייה.

ביום שקדם להצבעה בפרלמנט, רבים ממתנגדי השינוי בחוק החליטו לעשות מאמץ אחרון לשינוי דעת הקהל, ובעיקר לשינוי דעתם של נציגי הציבור בפרלמנט. מול הפרלמנט נערכה הפגנה, שבתוכה נמצאו בעלי מום מלידה, שביקשו להמחיש לחברי הפרלמנט את התוצאות האפשריות של החוק החדש. לעומתם, המצדדים בחוק, יחד עם יוזמו, דיוויד אלטון, בילו את הלילה שלפני ההצבעה בתפילות בכנסייה, שמול בנייני הפרלמנט. שני אלה ביטאו בצורה הטובה ביותר את המניעים שעמדו מאחורי כל אחת מן הקבוצות.

תמונת עובר מת

המערכה, שניהלה כל אחת מן הקבוצות, בשבועות שקדמו להגשת החוק לקריאה ראשונה, לא היתה פחות נמרצת מזו שמנהלות מפלגות לקראת בחירות. אך, ימים ספורים לאחר ההצבעה, התגלה שהיא גם לא היתה יותר הוגנת וישרה ממערכת בחירות, זאת, למרות הכוונות ההומניות של כל הצדדים והגורמים הדתיים, שעמדו מאחוריה. היא גם לא היתה שונה הרבה מכל מסע פרסום מסחרי, הכולל שימוש בדרכים שאינן בדיוק כשרות.

לדוגמה, המצדדים בחוק השתמשו כל הזמן בפוסטר, שהראה עובר בשבוע השמונה-עשר להריון, אשר צולם כביכול ברחם אמו. המטרה היתה להראות, שבשלב זה של ההריון, העובר הוא כבר יצור אנושי לכל דבר. אך, בדיקה שנעשתה מאוחר יותר גילתה שהתמונה היתה של עובר מת, אשר לצורך הצילום הוכנס לנוזל מיוחד, שיוצר אפקט דומה לזה של עובר ברחם. הצלם השוודי, שצילם את התמונה לפני כעשרים שנה, סיפר שאיש לא פנה אליו, כדי לוודא שזה אכן צילום של עובר ברחם. יוזם החוק, חבר הפרלמנט דיוויד אלטון, טען שלא עלה בדעתו לבדוק את האותנטיות של הצילום. אך, הוא הודה שבחר בצילום זה, כדי להדגיש את העובדה, שבשבוע השמונה-עשר להריון העובר הוא כבר יצור חי לכל דבר (גם אם בתמונה הוצג יצור מת לכל דבר).

צפוי, שבשלב הדיון בוועדה תשונה טיוטת החוק, כך שהגבול יהיה ככל הנראה 22 שבועות. כיום, התאריך האחרון שבו הפלות מלאכותיות הן חוקיות בבריטניה הוא השבוע ה־28 להריון.

מנתונים שנמסרו ממשרד הבריאות הבריטי עולה, כי למרות המחלוקת הציבורית שעוררה הצעת החוק, השפעתו המעשית תהיה מינימלית. שכן, מרבית ההפלות המלאכותיות בבריטניה מבוצעות בשלבים מוקדמים יותר. □

פוליטיקה של חדר-מיטות

יהודה צור

פרשת אהבתם של נשיא ונצואלה, חיימה לוסינצ'י (בתמונה), ומזכירתו מעמידה בצל את מערכת הבחירות לנשיאות, הצפויה שם בקרוב

פרשת אהבתם של נשיא ונצואלה, חיימה לוסינצ'י, ומזכירתו הקרובה תופסת שם כותרות ראשיות בשבועות האחרונים. היא הופכת סעיף כמעט מרכזי בפוליטיקה הפנימית בארץ בעלת העבר הדמוקרטי ביותר ביבשת, ב־30 השנים האחרונות. זאת, בשעה שהבחירות לנשיאות מסתמנות באופק הקרוב מאוד וכהונתו של לוסינצ'י עומדת להסתיים.

לפני כשנה פרצה שערוריה דיפלומטית בין ונצואלה לספרד, כאשר הנשיא לוסינצ'י הגיע לביקור ממלכתי במדריד, והוזמן להתגורר בארמון משפחת המלוכה, כאורחו האישי של המלך, חואן קארלוס. אולם, למרבה פליאתם של המארחים, העדיף לוסינצ'י, שהוא במחצית שנות ה־60 לחייו, להתגורר במלון במרכז מדריד. לאחר שעות אחדות נודע לכלי התקשורת הספרדים, שהסיבה לכך איננה צניעות-יתר של הנשיא הקשיש, אלא העדפתו להתגורר עם מזכירתו האישית, בלנקה ייבנייאס, שהיא בשנות השלושים לחייה. הנשיא הבין בעוד מועד, שמשפחת המלוכה השמרנית לא היתה מאפשרת לו להתגורר בארמון „דל פארדו", משום שלא הגיע לספרד עם רעייתו הרשמית. הנשיא נאלץ להזמין דירה במלון ריץ, כי העדיף את חברתה הקרובה של בלנקה על פני שיחות בעניינים פוליטיים עם מלך ספרד.

גברת גלאדיס, הנשואה זה למעלה מ־40 שנה לחיימה לוסינצ'י ואשר היא אם חמשת ילדיהם, מתגוררת כבר זמן רב מחוץ לוונצואלה; זאת, לאחר שנפרדה, גם אם לא באורח רשמי, מבעלה הרופא, שהחליט להמיר את הטיפול בחולים בקריירה פוליטית מצליחה, שהובילה אותו לנשיאות ארצו. אולם, בשנת 83', שבה גם ניצח לוסינצ'י, גרסו יועציו, שרצוי שרעייתו תשוב למיאמי; כדי שיוכל לתפוס מקום מרכזי בזירת ההתמודדות לנשיאות ונצואלה. למעשה, היועצים גרסו, שמה שחשוב באמת הוא לא שיבתה של „טוניה גלאדיס" אלא הורדת התעניינות הציבור בקרבתם של לוסינצ'י ומזכירתו.

אחד משבועוני ונצואלה כתב, כי „מאז ומתמיד לכל הנשיאים בוונצואלה היו פילגשים, אולם המשפחה נותרה תמיד קדושה בעיני כולם". כבר נשיאה הראשון של ונצואלה במאה ה־19, הגנרל פאס, היה מוקף בפילגשים בכל מקום שאליו הלך. המסורת נמשכה. כל הנשיאים, הן הדמוקרטים והן הדיקטטורים — בתוכם נשיאים פופולאריים ובעלי עבר דמוקרטי ללא רבב, כמו רומולו גלייגוס ובטנקור — היו פוליטיקאים אהובים על דעת-הקהל, אשר התעלמה מנוכחות העוזרות והמזכירות.

שתי גברות שונות

אולם, הנשיא לוסינצ'י החליט לשבור את הכלים, או את המסורת הוונצואלנית רבת-השנים. לאחר בחירתו, הוא רצה לשכן את רעייתו הרשמית במשכנם הפרטי של הנשיאים, בזמן שהוא ומזכירתו התגוררו בארמון הנשיאות של מירה פלורס — משכן הממשלה. חלוקה גיאוגרפית זו לא מנעה בעיות של פרוטוקול דיפלומטי, שהגיעו לשיאן כאשר האפיפיור יוחנן פאולוס השני הגיע לביקור רשמי בקראקס, בירת ונצואלה.

אין ספק, שהאפיפיור המתוחכם הבחין בשתי הגברות השונות, שקיבלו אותו בבואו למדינה. רעייתו של הנשיא נשקה את ידו של האפיפיור בשדה התעופה, אך בקבלת-הפנים הרשמית בארמון הנשיאות הוא התקבל על-ידי מארחת אחרת, בלנקה המזכירה ובעלת-הבית של הנשיא.

בהשראתה של הפילגש הוחל במסע של רדיפה ממשית אחר עיתונאים חטטנים מדי, שהחלו לפרסם את הפרשה — בתחילה בצנעה, ומאוחר יותר בהדגשת פרטים פיקנטים. על-פי הפרסומים, הוחלף לפחות עורך אחד בעיתון „חדשות אחרונות", וגם אחראית על תוכנית פופולארית מאוד, ברשת טלוויזיה בוונצואלה, נאלצה לעזוב את תפקידה בעקבות פרסום הפרשה.

אך החמור ביותר הוא העובדה, שככל הנראה, מזכירתו איננה מסתפקת בהשפעה שמאחורי הקלעים, ופועלת יותר ויותר בגלוי בפוליטיקה של ונצואלה, כמי שעומדת בראש פעולת סעד מקיפה, הצליחה לזכות בתואר „בת יקירה" של כעשרה ישובים במדינה. על-פי השמועה, היא הצליחה למנות את אחד מן המורים שלה באוניברסיטה לתפקיד המנכ"ל הכל-יכול של הבולשת הוונצואלית. פקידים בכירים התמנו לתפקידי מפתח על-פי המלצתה.

השמועות חלכו ופרחו, עד שכמעט פורסמה אמיתותן בגלוי, על-ידי קצין צבא בכיר שנאלץ לפרוש. גנרל חיל האוויר, מגרוסה, שאף להתמנות שר ההגנה, אולם נאלץ לפרוש בטרם-עת בגלל מה שכינה במסיבת עיתונאים — „השפעות לא רצויות שאי-אפשר לנקוט בשמן, אשר פועלות על מפקד עליון של הכוחות המזוינים", כשהכוונה כמובן לנשיא המדינה. הצהרתו זאת של הגנרל לא הותירה ללוסינצ'י ברירה, אלא להגיב ב„אני, רק אני, הוא זה שקובע בכל הקשור למינויים בפיקוד הבכיר של הכוחות המזוינים."

ישיבה מיוחדת

בינתיים, הציבור כועס לא רק בשל הפרשה עצמה אלא גם בגלל שבלנקה ריפניים היא ממוצא קולומביאני — דבר שכמעט מחלל את כבודם של הוונצואליאנים. מגיני כבודה של הגברת הרשמית ורעייתו של הנשיא אף מכנים את מזכירתו „חורה התככנית". בקשתו של נשיא ונצואלה להתגרש מאשתו באורח רשמי, לאחר שנים רבות של חיים בנפרד גרמה לסערת-רוחות נוספת בדעת הקהל. בעקבות צעד זה הוחל במבצע למען „הגנה על המשפחה הוונצואלית והיוקרה הלאומית של ארצנו", כפי שכינוהו יוזמיו.

בינתיים, ביקשה רעייתו של הנשיא מאות מוועדות הקונגרס הגנה נגד מה שכינתה „אכזריותו של בעלי". היא קובלת על כך, שבהשפעת בעלה בוטלה למעשה צנזורה באמצעי התקשורת, כדי לא לכסות את משפט הגירושין; היא גם דרשה הקמת ועדה מיוחדת של הקונגרס, כדי למנוע להציף על בתי-המשפט בפרשת הגירושין. מובן, שצירי האופוזיציה תמכו בה בהתלהבות, בהתקרב מועד הבחירות לנשיאות. לעומת זאת, צירי הרוב של מפלגת הנשיא זימנו ישיבה מיוחדת של הפרלמנט, אשר דחתה ברוב קולות את בקשתה של אשת הנשיא.

פרשה זו אף דחקה את ראשי הכנסייה בוונצואלה, שבדרך-כלל השפעתם שם איננה גדולה, להתערב בפומבי. הבישוף של מאראקייבו, למשל, פרסם גילוי-דעת, שבו הוא מציין, שקשה אמנם להוביל התפייסות בין שני בני הזוג „המלכותיים", אך לא בלתי אפשרי. הוא מוסיף שאם הדבר אכן יתרחש, הוא יהווה דוגמה לבתים רבים בוונצואלה שבתוכם מתרחשים דברים דומים. בינתיים, סעיפים חשובים במערכת הבחירות — כגון המשבר הכלכלי העמוק הפוקד את הארץ, החוב החיצוני ההולך וגדל והירידה בהכנסות הנפט — נשארים בצל. □

בית ספר לידידות

סחבק

אנו פותחים מדור חדש. אני עצמי פסיכולוג זה שנים רבות. מה שנראה לכאורה, מזמין מצידכם שאלות כאילו שברשותי מצויות כל התשובות. אמנם, הייתי מבקש להידבר במדור זה עם בעלי המוח שביניכם, הצעירים. אך אנא חוסו עלי, לא במתכונת המצויה, לעיתים, אצל חברי למקצוע, העונים תשובות פסקניות לשאלות רבות. הרי מורכבות המצבים והשונות הרבה של האנשים שנוטלים בהם חלק לא מאפשרת תשובה שתהיה נכונה לכל.

מה ניתן לענות למשל על השאלה: „מתי להתחיל בחיי מין?" הן במקום אחד, נערה יכולה לארח את חברה בחדרה ובמיטתה. בהיותו חבר שלה הוא „שייך" במידת-מה גם לשאר קרובי המשפחה. ואילו במקום אחר לא רחוק משם, יש מישהי שתצניע עצמה בסתרי סתרים, שכן אם תיתפס, חלילה, היא עלולה למות מפאת „כבוד המשפחה". במקום אחר ההתייחסות המינית וההתבטאות המינית משובצים היטב ומשתלבים בשאר תחומי העניין שלנו. ואילו במקום אחר נערים ונערות אמורים להיראות כמי שהביטוי המיני איננו הולם אותם. שאפילו מחשבות על-כך לא עוברות במוחם. ואם כן חלפו בהם אי-אילו הבזקים, הם פולטים אותם החוצה מראשם כפסולת.

כך שהמפגש בין אנשים השונים זה מזה, במצבי הצבירה שלהם וביכולת המצויה באמתחתם, ובין ההזדמנויות השונות הנקרות על דרכם, יוצרת צרופים רבים מני ספור, של תשובות אפשריות.

על-כן, הייתי מנסה לשדל אתכם להעז ולהיחשף לשפע הגירויים העטים עליכם מכל עבר (הללו הרי מצויים בלאו-הכי מסביבכם), לזהותם ואחר-כך למיינם, לנפותם ולצמצמם כך שכל אחד יוכל לבצע לעצמו את פרוסת העוגה ההולמת את יכולתו המירבית, כלומר, ימצא לעצמו את התשובות ההולמות אותו במפגש עם המציאות הרבגונית והמשתנה תדיר.

אומר משהו, שאולי לא יתקבל על דעת כולכם. אם מישהו מכם, בגילו הצעיר, הוא כבר בעל דעה נחרצת ובעל תשובה, הוא מוותר בעצם על משא-ומתן של חשיבה עם הסובב אותו. בעל דעה איננו מבחין במציאות המשתנה ללא הרף. הוא רואה שוב ושוב רק את מה שדעתו מתירה לו, ושופט לטוב ולרע על-פיה. מתייק, מתייג הכל, על-פי מה שכבר מצוי ותקוע לו במוחו. ובעצם, עושה מעשה של פקיד הממלא טפסים ותו-לא.

לא חשוב אודות מה יש לכם דעה קבועה ועומדת. אם זו דעה פוליטית או דעה אודות הוריכם. אם זו דעה על מוסיקה או השקפת עולם מוסרית. בעיני, כל אלו הן אבחנות מגושמות, מאחר שאינן מאפשרות למידע חדש וטרי להתערבב בישן ולשנות את הסך-הכל.

אנסה להציע לכם במקום תשובה ודעה, להשקיע בכלי החשיבה שלכם, באמצעותם תשובו ותיחשפו בכל פעם לסובב אתכם, תיפגשו שוב ושוב עם עצמכם ועם מה ששייך לכם. כך שאם תהיה לכם תגובה, בצורת דעה כזו או אחרת, היא תהיה טובה לגופו של עניין לרגע זה ולנסיבות אילו בלבד, ואילו בהקשרים אחרים תשובו ותשקלו את דעתכם בכל פעם מחדש. תתעדכנו, ואם נחוץ, תשנו את מה שלא מעודכן.

אפשר לדמות את פעולת החשיבה בזמן המפגש שלכם עם הסובב אתכם, לפעולת נהיגת רכב בכביש. אם הרכב שלך פונה אך ורק ימינה או אך ורק שמאלה, גם לא תגיע אל מחוז חפצך, וגם תמצא את עצמך סובב במעגלים סגורים עד אין קץ. נהיגה המאפשרת לנו, לעומת-זאת, גם להגיע למטרה וגם ליהנות מן הדרך, תובעת התייחסות ושיקול-דעת בכל צומת דרכים ובכל פעם מחדש לכבישים העמוסים באופן שונה במקומות שונים ובזמנים שונים ביממה, וכן לאירועי הכביש ולפתוליו.

התייחסות כזאת נראית קשה לכאורה. אך אם תבחנו אותה היטב, תראו שהיא קשה רק למי שעדיין אינו יודע כיצד לעשות זאת. אלו שכבר נוהגים, לא יתלוננו. אדרבא, נסו להוריד אותם מן הכביש או לתלוש אותם מן ההגה. הם רוצים עוד ועוד.

שלכם,
רפי

איך פוצח סוד ה„וירוס"?

מחשב

תופעות מוזרות הופיעו במחשבים שבבית-התוכנה „איידס", אחרי שמפיץ מאזור חיפה העביר לשם דיסקט מסוים.

אנשי החברה חשדו מלכתחילה, שמדובר בוירוס הדומה לאלה שעליהם נכתב בספרות המקצועית (אם-כי היתה זו הפעם הראשונה, כפי שהסתבר להם לאחר-מכן שהוא הגיע לממדי מגיפה).

לפיכך, הם ערכו מספר ניסויים, שבסופם אכן עלה בידם לבודד תכנית „ויראלית". התברר, שמדובר בכזו הכוללת שני מנגנונים בסיסיים: האחד, מנגנון התרבות, הגורם לוירוס להירבק לכל תכנית אחרת הבאה במגע עם המחשב; והשני, מנגנון גורם-נזק המכונה „ראש הנפץ". האחרון הוא זה שמביא להאטה הכללית בפעילות ולאיום יום השישי המפורסם של ה־13 במאי, שבו אמורה הייתה להישמד כל תכנית שתבוא במגע עם מחשב נגוע. (כותב התוכנית „בנה" על-כך שעד לתאריך זה, יפגע הוירוס כמעט בכל מחשב בארץ).

אלא, שלאחר ניתוח מרכיבי הוירוס, פיתחו אנשי „איידס", תוך זמן קצר, נוגדן מתאים, והוציאו לשוק תכנית אשר לא רק משמידה את הוירוס עצמו, כי-אם גם משתילה בדיסקטים נוגדן, שמגן עליהם מפני התקפות חוזרות שלו.

רק לאחר מציאת התרופה, התפנו אנשי החברה להעלאת סברות שונות באשר למקור המחלה. בתחילה שיערו, שמדובר ב„וירוס כחול", שנמצא רק אצל אותו מפיץ חיפאי. אבל, כאשר התברר שהמגפה מתפשטת כאש בשדה-קוצים, לא הסתפקו בהשערה זו. ואכן, בהמשך התחקיר התברר, שהוירוס הוחדר לארץ באמצעות רשת תקשורת בינלאומית למחשבים.

כיום, נגועים בוירוס (ששם התיבה שנתנו לו הוא — 1א.ל.ד.אס.) ובמוטציות שלו עשרות מחשבים, שבכולם ניתן לטפל בעזרת הנוגדן שהומצא או בדומה לו. אלא מה — מתברר, שקיימים וירוסים שונים נוספים, שכדי להתגבר על כל אחד מהם, חייבים להמציא עבורו נוגדן חדש ושונה.

לצורך זה הוקם כעת מרכז מידע, שאליו מזרימים אנשים רבים ידיעות הקשורות לנושא. הצרה היא, שלצד העוזרים, קיימים מספר גורמים מדעיים המסרבים לתרום את הידע הנמצא ברשותם לגבי וירוסים חדשים, מחשש שייעשה בו שימוש מסחרי.

ירון הלר

אנטי איידס 1
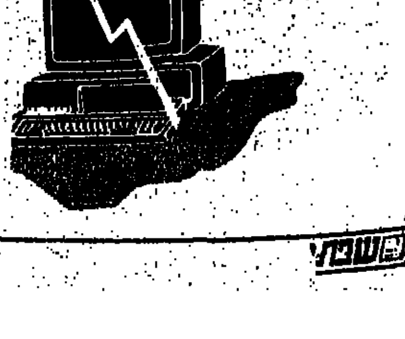
התרופה המושלמת לאיידס הממוחשב

„מרד"

אישי חופשי

בשבועות האחרונים התפרסמו במספר עיתונים כתבות על תנועת המרד החינוכי של נוער מפ"ם.

„הכל מתחיל מהאיכפתיות שלנו" — אומר לי ירון ויידמן, תלמיד כיתה י"ב בתיכון ע"ש אילון בחולון — „איכפתיות בכל השטחים, וראשית

סכנה
אנחנו הכוח
בית ספר לפניך

לא לסירוס הנוער!

במה שקרוב אלינו — בית-הספר שהפך למסגרת נוקשה ואנטי-דמוקרטית, למרות כל התוכניות לחינוך לדמוקרטיה, שעליהן מדברים בשנים האחרונות.

תכנית הלימודים הממוסגרת, ספרי הלימוד המיושנים, בחינות-בגרות חסרות המגע במציאות המתרחשת סביבנו, התלבושת האחידה, שהיא סימפטום לרעיונות של שוויוניות מלאכותית, שמזמן אבד עליהם הכלח — את כל אלה אנחנו רוצים לשנות!"

האם מדובר בהתפרצות רצינית של כוחות נעורים פועלים ומפעילים? באש חדשה שנדלקת ומדליקה בתוך מדבר האדישות הטרום-צבאית, שאיפיין את החברה התיכונית בשנים האחרונות? או שמא המרכאות הכפולות, הממסגרות את שם התנועה, אינן בבחינת סימן דקדוקי בלבד?

על כך בהרחבה בשבוע הבא — דבריהם המרתקים של הפעילים ותגובתו של פרופ' אדיר כהן — ראש בית-הספר לחינוך באוניברסיטת חיפה.

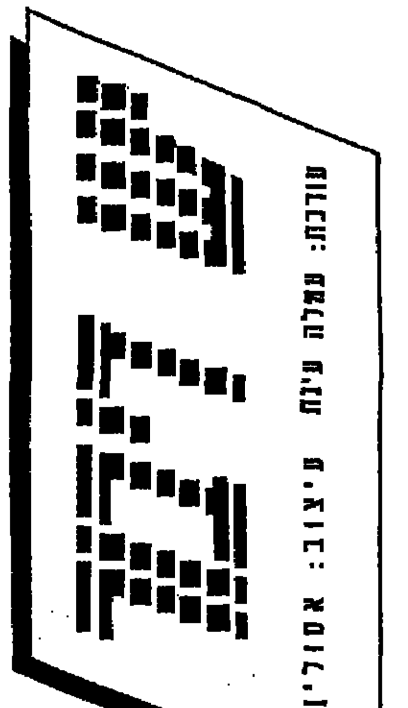

צעקה לשלום

תגובה

לכמאל,

בתגובה לדבריך מיום ו' האחרון (22.1.88):

יש בי אמונה, שהנוער הערבי אכן רוצה בשלום, ומאמין בדרך של חיים בדו-קיום. ייתכן אפילו, שהרוב (כמו שאתה טוען — 80% מבני גילך) רוצים בכך. הבעיה היא שאת הרוב הזה לא שומעים. לגבי זהו הרוב השקט. ודווקא את המיעוט, את אלה שטוענים שצריך לכבוש את כל מדינת-ישראל ולגרש ממנה את היהודים, אותם שומעים וזה מפחיד.

אם אכן חשוב לכם השלום, צריך שישמעו אתכם. ואת זה אפשר כמובן לארגן בדרכים רבות. אינני חושבת, שצריכה להיות לכם רתיעה מאמירת האמת, במיוחד אם זאת האמת של הרוב. אז יהיה נוח יותר גם לאלה שרוצים בשלום בתוכנו, לשכנע בדרכם את חמומי המוח שלנו שחיים במודעות לסיסמה „הערבים רוצים לזרוק את כולנו לים".

לכן, לדעתי, על הציבור הערבי בכלל, והנוער הערבי בפרט, לצאת בצעקה למען השלום ולמען החיים העצמאיים של שני העמים זה בצד זה, כאן בישראל.

שלומית, תל-אביב

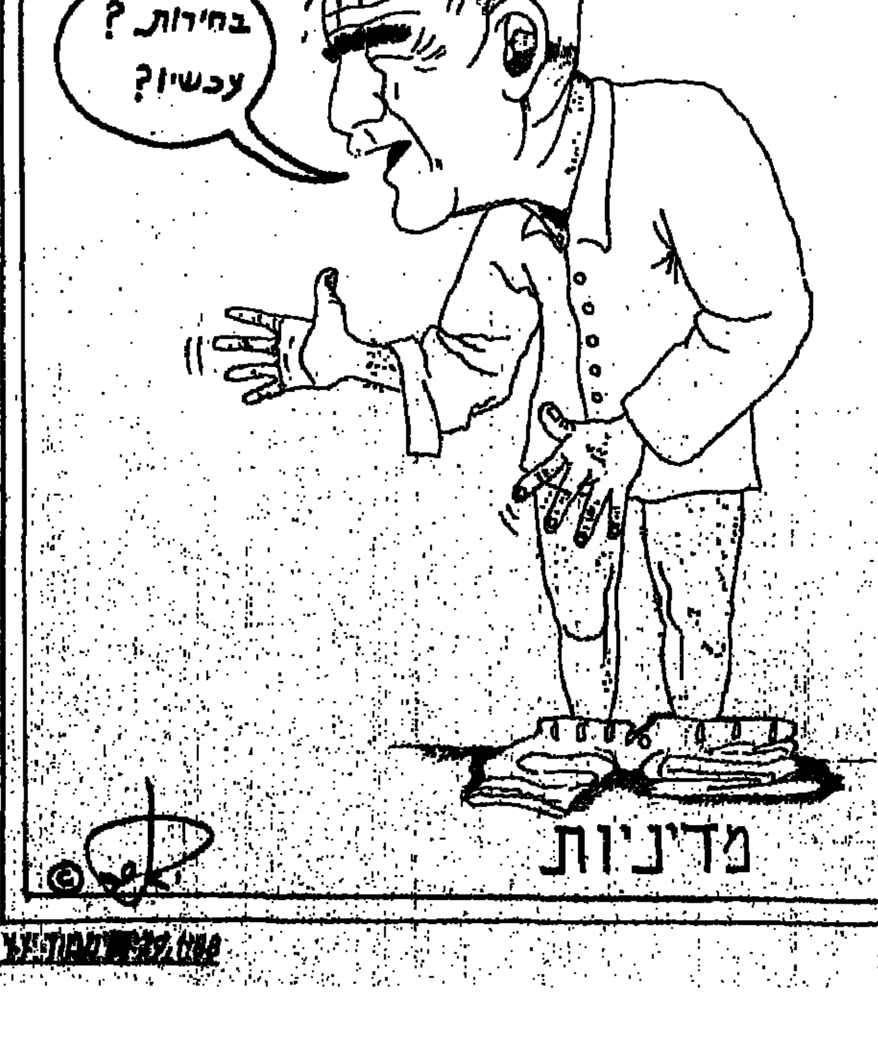

פוקוס אישי

אילן שיינפלד

דין במבחן

שני מבחנים זימנה המציאות הישראלית למערכת המשפט בימים אלה: אתגר ההתמודדות עם מדיניות ממשלה נואלת, המביאה למעצרים המוניים ולשיפוט מהיר בבתי־דין צבאיים, — וחשד למעילתם של שלושה שופטים באמון הציבור. שני מבחנים קשים מנשוא, הכרוכים זה בזה לבלי הפרד.

על מערכת המשפט בכל מדינה דמוקרטית, ובמדינת ישראל בפרט, מוטל התפקיד החשוב של השמירה המתמדת על כוחה של הדמוקרטיה: פסקי־דין אינם רק אמירות־בעלמא, פסוקים רהוטים, צרי־ליבם של שופטים. פסקי־דין הם לא רק תחומים, שמציבה החברה בפני העבריינים, אלא גם גדר ומוסר בפני המורינאים. כך בכל מדינה. על אחת כמה וכמה במדינת ישראל.

אתגרים קשים הועמדו בפני המערכת המשפטית בשנים האחרונות. פרשת קו 300 והשב"כ ופרשת נאפסו הן רק שתיים מן הפרשות הזכורות יותר בתודעה הציבורית. היו גם משפט המחתרת היהודית ועוד הרבה. הדיונים ופסקי־הדין בפרשות אלה ואחרות הביאו לא רק לעינוש האשמים. הם היו פסקי־דין, המעצבים הלכה למעשה את דמותה של מדינת ישראל לעתיד־לבוא. בחינת ציוני־דרך על הנתיבים שבהם צריכה החברה הישראלית לצעוד, כדי שלא להסתאב.

כך גם בנושא המעצרים בשטחים הכבושים, הגירושים והמכות. אינני מקנא בשופטים הצבאיים, שהיו צריכים לשבת בדין בבתי־הדין המאולתרים בשטחים. אינני מקנא בהם, על שנצטרכו להוציא מן הכוח אל הפועל את טמטום המוחין וצרות הראייה של ההנהגה הפוליטית בישראל. על אחת כמה וכמה, אינני מקנא בהם, על שהם מחויבים למצוא את איזון הנכון בין טמטום לבין צדק; בין טירוף־דעת קולקטיבי של שני עמים, לבין אמות מידה של מוסר. אבל, אני משוכנע, כי אכן שמרו על איזון זה, וכי לו לא היו יכולים לעשות כן — היו פוסלים עצמם מדין, או מסרבים לשפוט. האמון הזה מגיע למערכת השיפוט בישראל. בחברה מפולגת ושסועה, שהנהגתה הפוליטית משקפת פניה ומוסיפה על צרותיה, בשקר ובהתעלמות, ב,לא ידעתי' וב,לא אני נתתי את ההוראה' — ב,עסק הביש' של קו 300 — עמדה מערכת השיפוט בכבוד. ולא רק באלה עמדה, גם בכל אותם אלפי תיקים המגיעים לדיון; אותם אלפי מקרים, שבהם נחרץ גורלו של אדם ונקבע עתידה של אומה. האמון הזה מגיע להם, לשופטים.

אנחנו גם מוכרחים לתיתו. שני שומרים יש לדמוקרטיה במדינה מתוקנת — התקשורת ומערכת המשפט. בעת בה מצוי מעמדה של התקשורת בשפל נורא, מוטל על מערכת השיפוט תפקיד כפול ומכופל: לא רק מערכת של ,מוכיחים', אלא גם מערכת של ,מתריעים בשער'. אין זה תפקיד קל.

לכן יש לזכור, כי גם אם יוכח כי שלושה שופטים אכן סרחו בתפקידם, אסור לגזור מכך על מערכת השיפוט בכללה. אסור וחמור ונורא. כי מי שיטיל צל של פגם במערכת השיפוט יסכן את קיומה של מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית. כי מדינה בלי עיתונות מקובלת ומכובדת ובלי מערכת משפט בעלת תוקף, תהיה נתונה לעבריינים — ולמרינאים. ומשניהם לא נשבע נחת.

חשיפתם של שלושה שופטים אלה, אם כן, אינה חשיפת שחיתות של מערכת השיפוט בכללותה. אם אכן עברו את העבירות המיוחסות להם, עליהם לתת את הדין על כך. אולם, יותר משמגלה חשיפה זו את טיבה של מערכת השיפוט, היא מגלה את טיבו של השופט: שהוא כבן־אדם בשר־ודם, ושאדם בשר־ודם יש לו גם מצוקות כלכליות. אבל שקודם כל הוא אדם בשר ודם, שנטל על עצמו את האחריות הכבדה — לגזור אם לשבט ו,לשבת' ואם לחסד. ועל זה מוציאים הרבה לילות בלי שינה. □

יהודה להב

איגרת המלכה

נשיא רומניה, ניקולאי צ'אושסקו, חגג לא מכבר את יום הולדתו ה־70. בהזדמנות זו קיבל אגרות־ברכה רבות. בין השאר, ואולי בראש התור, בירכה אותו גם אליזבת מלכת בריטניה. באיגרתה, היא העלתה על נס את מדיניותה העצמאית של רומניה ואת מעמדו של צ'אושסקו כמדינאי בעל מוניטין עולמיים. נוסח הברכה פורסם, כמובן, בהבלטה רבה בעיתונים רומניים.

הכל טוב ויפה, פרט לפגם זעיר אחד: הוא לא היה ולא נברא. כלומר — בעיתונים רומניים פורסם־גם־פורסם נוסח האיגרת, אך היא מעולם לא נשלחה מלונדון. אליזבת המלכה לא שיגרה כל ברכה ליום הולדתו של נשיא רומניה. במקרה זה, ממשלת בריטניה לא גילתה חוש הומור — לא הומור בריטי מפורסם ולא סתם הומור — וסגן שר החוץ הבריטי זימן אליו את השגריר הרומני ונזף בו. למותר לציין, כי דבר הנזיפה לא פורסם בעיתונות הרומנית, לא במובלט ולא במוצנע. קרוב מאד לוודאי, שלא צ'אושסקו עצמו יזם את פירסום האיגרת הבדויה. יש סביבו די מלחכי־פינכה חנפנים, שביקשו לשמח את ליבו של הנשיא. אין זה סוד, שדווקא אי־אלה שליטים קומוניסטיים — רפובליקנים מבטן ומלידה — מגלים חולשה מוזרה כלפי בעלי ,דם כחול'. החנפנים הניחו, איפוא, כי איגרת ברכה מאת ראש בית המלוכה העתיק ביותר באירופה תגרום שמחה מיוחדת לנשיאם. מאחר שהאיגרת לא הגיעה, בדו אותה מליבם.

אם עיתון רומני מדווח, כי המלכה שיגרה איגרת ברכה, הרי שיגורה הוא עובדה קיימת, ששום הכחשה לא תוכל לבטל אותה. וכך זה יישאר, כל עוד ההכחשה לא תפורסם בשום עיתון, בשום תחנת רדיו או טלוויזיה.

בניגוד לאנשי השלטון הרומניים, אני לא בדיתי מליבי את הסיפור הזה. הפרשה התרחשה בדיוק כמתואר. ייתכן, שהיא נראית נלעגת, אולי אף משעשעת. ואולם, על אף היותה אמת לאמיתה, בעיקרו של דבר אין היא אלא משל, משל, שנועד לכל מי שרואה בעיתונות ,רעל', שחופש הביטוי נראה לו ,מופרז' ולכל מי שנוטה לסמוך ידו על התביעות ,לרסן' את כלי התקשורת ולהגביל את חופש פעולתם: משל זה ממחיש את דבריו של שופט בישראל, כי מי שמבקש לקבוע, מה מותר לעם לדעת, ירצה בסופו של דבר לקבוע, מה מותר לעם לחשוב. המשל יכול להיראות קומי — בייחוד במבט ממרחקים; והנמשל עלול להתגלות כטראגי — בייחוד מאחר שלא נשקיף עליו מרחוק, אלא נחוש את תוצאותיו על בשרנו. □

גדעון ספירו

אז מה עושים?

מדיניות שבירת העצמות בשטחים מטפטפת החוצה יותר ויותר אינפורמציה מסמרת שער. סיפורים ותמונות על הכאות אכזריות של זקנים בני שמונים ונשים בהריון, שאיבדו את עובריהן, אינם משאירים ספק לגבי אופיו של השלב החדש שאליו הידרדר הכיבוש הישראלי.

מי שנמנה על מתנגדי הכיבוש יכול, לכאורה, לזקוף לזכותו הוכחה נוספת לטענה שחוזרת על עצמה עד־עייפה — אין כיבוש נאור. אבל, זהו ,סיפוק' חסר משמעות. אני לא מחפש הוכחות נוספות לתיזה ברורה וכה מובנת מאליה. אני מחפש דרך להפסיק זאת ואינני מוצא. אני עומד מתוסכל וזועם נוכח אותו זקן פלשתיני, השוכב מגובס בבית־חולים בעזה. אני חש בושה עמוקה על מעשיהם של עמיתי לאזרחות ולשירות הצבאי. אולם, כל הכליל של רגשות זעם, תסכול, בושה ותיעוב אינם מקלים את כאביהם של המגובסים ואינם מונעים את שבירת העצמות של הזקן הפלשתיני, הילד הפלשתיני, האשה הפלשתינית הבאים בתור.

אז מה עושים? הרי אני לא אקח אלה ואלך לשבור את עצמותיו של רבין, או של שמרון, או של מיצנע או של יצחק מרדכי. זה לא דמוקרטי. כל האנשים האלה מונו לתפקידם כחוק, ובהסכמה מלאה של כל המוסדות הנבחרים. הם גם זוכים לתמיכה רחבה מצד דעת הקהל הישראלית. אז מה עושים? כותבים עוד מאמר, הולכים לעוד הפגנה, משתתפים בעוד ויכוח, חותמים על עוד עצומה. אבל החיילים ממשיכים להניף את האלות והעצמות ממשיכות להישבר. איזה תיסכול נורא.

בינתיים, אני מהרהר על הנזק המצטבר לחברה הישראלית. על הנורמות המוסריות והערכים הדמוקרטיים שהולכים ונשחקים. על הגזענות, שכבר מזמן פרצה את השכבות התת־קרקעיות והפכה בת־לוויה לגיטימית בצהרי היום, בפרוזדורי הממשל הישראלי. אבל את ההרהורים האלה אני מהרהר כבר שנים רבות, ואין בהם חדש. ואילו ההרג ושבירת העצמות אינם נפסקים.

גם רבין לא התחיל כך. יש הבדל בין נאום הר הצופים של רמטכ"ל ששת הימים לבין ההברקה ,החכמה' והחבר־המנית של שר הביטחון, כי צריך לייצר אלות חזקות נוכח תלונות חיילים, כי האלות הקיימות נשברות לעיתים עם עצמות הפלשתינים. זהו בדיוק ההבדל של עשרים שנות כיבוש. איך מחזירים את רבין עשרים שנה אחורה?

עמרם מיצנע, לעומת זאת, לא היה זקוק לעשרים שנה. כולנו זוכרים כיצד היונים בישראל אימצו אותו אל חיקם, כשאמר את שתי המלים ,מעשי נבלה', נוכח ירויות בריוני גוש אמונים לעבר מחנה דהיישה. לא עברו אלא מספר חודשים ואותו מיצנע קבע, כי המתנחל פנחס ולרשטיין פעל ,לפי ההנחיות', כש,הרג' במרדף יזום נער פלשתיני בן 17 (בישראל השטחים הכבושים יהודים לעולם הורגים פלשתינים או פלשתיניות. כמעט אף פעם לא רוצחים). ועכשיו, מיצנע כמובן מגונן גם את שוברי העצמות בתחום פיקודו. זה מה שהתפקיד עושה — הוא משחית את הכובש. אז מה עושים?

בינתיים אני מהרהר על כמה אנשי רוח ואינטלקטואלים, שלא קמו לזעוק זעקה גדולה. למשל ח"כ פרופ' שבח וייס. איש יקר. אדם נאור. יונה על־פי הגדרתו העצמית. הומניסט על־פי השקפותיו. אבל מהו נכנס לכנסת כ,רביניסט'. זאת שייכותו בחלוקה הפנימית. כמה זמן תגבר נאמנותו השבטית לרבין על נאמנותו לעקרונותיו ההומניסטיים?

שבח וייס נרתע מן השוואות בין השואה לכיבוש הישראלי. הוא גם צודק. השוואה כזו היא מרושעת ושקרית. אבל היה שלב של טרום־שואה, לפני שפרצה המלחמה. אותו שלב שבו כבודו של היהודי נרמס; השלב שבו ביזו אותו, היכו אותו, משום שחשבו ,זאת השפה שהוא מבין'. כך חשבו האנטישמים. זה השלב שבו אנו נמצאים כרגע ביחסינו עם הפלשתינים. וזה המקום שאיש רגיש כמו שבח וייס צריך לקום ולהגיד לרבין ,הדה'. □

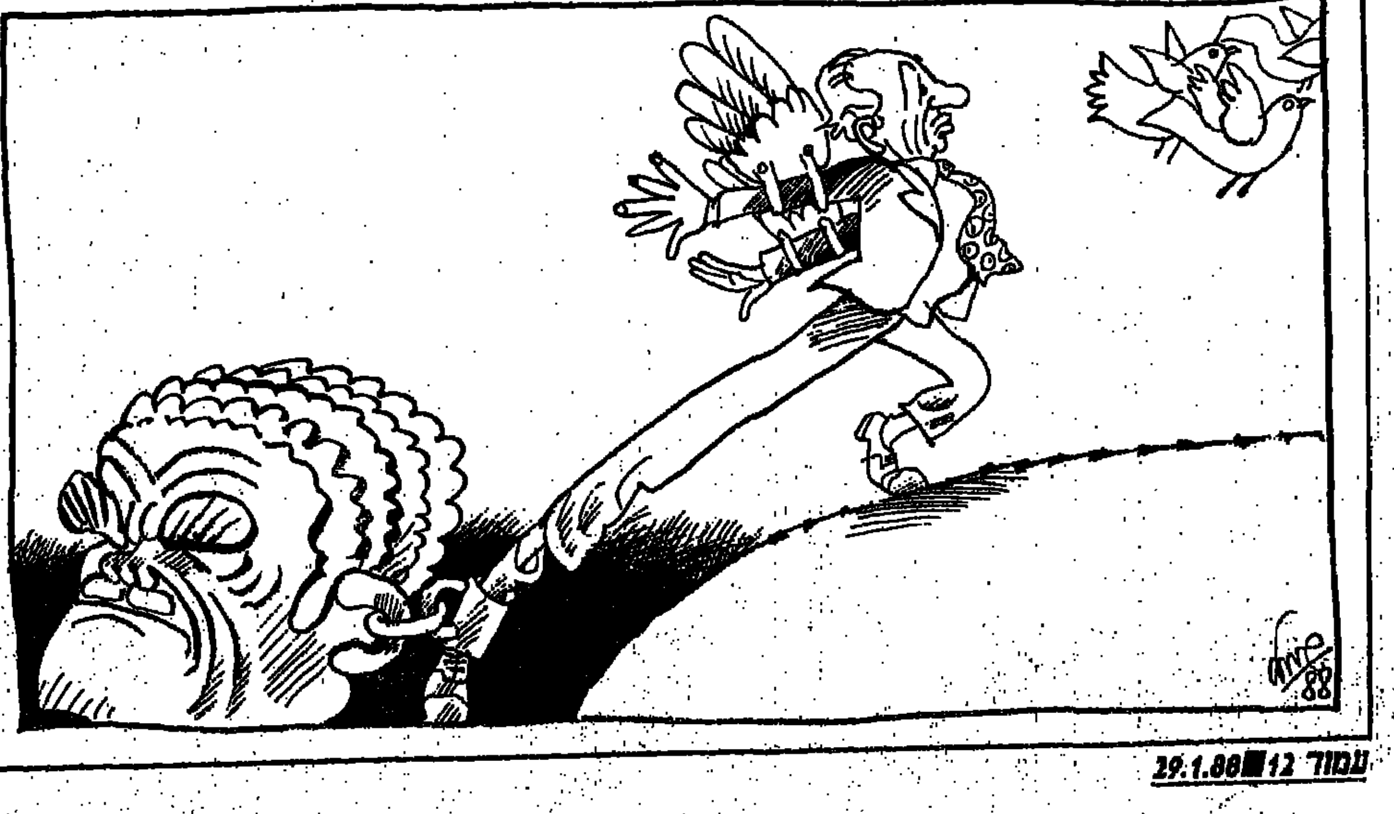

גיורא מנור

שתיקה מעודדת

בתוך המהומה הגדולה של הצהרות, נאומים, דברי־הבל, תגובות ותגובות־שכנגד, בעיקבות המהומות / המרי / התפרעויות / ההתקוממות, (נא למחוק את הפסול בעיניך, בהתאם להשקפה או השייכות המפלגתית) — בולט גורם, שהוא קולני בדרך־כלל, בשתיקתו. כוונתי ל,גוש אמונים', מועצת יש"ע, בקיצור למתנחלים.

בשתיקה יחסית זו יש משהו מעודד, באוזני. לא יכולתי לבדוק זאת, אבל כנראה בא להם רגע של, לפחות, חצי־אמת. כששישים אלף בתוך יותר ממיליון תושבים ערבים — הם חשים את עצמם בטלים בשישים. כשילדיהם של ,אדוני הארץ', כפי שחשו את עצמם עד אתמול בשטחים הכבושים, נאלצים לנסוע בבוקר לבית־הספר במשוריין, נעלם החיוך ונאלמת הלשון. כוודאי אין המצב החדש. שנוצר (ומי שמאמין,

שהכל ישוב לקדמותו הוא תמים עד טיפש, אם להשתמש בלשון חזאי מזג־האוויר) משפיע על השוליים המטורפים. להיפך, אולי הוא משחק לידי הקיצונים. אבל, מצבם של אנשים, המסוגלים לחשוב בצורה רציונאלית ותומכים ב,ארץ־ישראל השלימה', נעשה קשה יותר ויותר. מה שקרה בחודש שחלף הוא בבואה ל,חיים המשותפים' בין מתנחלים ותושבי השטחים, שהם כביכול שאיפת חייהם של המתנחלים למיניהם. האגדה הנדרשת על יחסי שכנים בין כובשים ונכבשים התנפצה סופית. ובכך יש משהו מעודד, למרות האפליה הכללית, האופפת את חיינו בימים קודרים אלה.

ייתכן, שההקצנה שחלה בקרב הציבור היהודי בארץ תביא בבחירות הממשמשות ובאות לעליית כוחו של כהנא, ואולי גם של רפול וגאולה כהן, אבל היא תחליש בצורה ניכרת את הליכוד, שאינו מורכב רק ממטורפים. הכפלת כוחם של הקיצונים מימין אינו יכול לסכן את המבנה הדמוקרטי של המדינה. אבל, ירידה מקבילה בכוחו האלקטוראלי של הליכוד, נניח ב־5־6 מנדטים, היא סיכוי רציני למערך להגיע למצב, שבו הנשיא יצטרך להזמין את שמעון פרס להרכיב את הממשלה לאחר הבחירות. זאת כמובן בתנאי, שהמערך לא ינסה להיות קיצוני יותר מהליכוד. ושיצחק רבין לא יחשוב, ששיטות החינוך שלו, בעזרת מכות יבשות או רטובות, יביאו לו פופולאריות, שתזמין לנו התמודדות חדשה בתוך מפלגת העבודה.

אילו הייתי ממונה על ההסברה של המערך, הייתי מנסה להבליט את מבוכתם של המתנחלים, ולא מתעסק בח"כ דראושה, ומונע ממנו להיות סיעת־יחיד — זכות שניתנה עד־כה לכל אלה שפרשו מאחת מסיעות הבית. טוב, הם לא היו ערבים...

כל זה עצוב מכדי לשמוח. אינני בא לחדש את ההנחה השיקרית, שככל שיהיה רע יותר, טוב יותר. בכל זאת, לשקט הזה — בקרית־ארבע, באלון מורה ובשאר התנחלויות — יש להקשיב היטב. □

יוסף מונדי — רשימות מן החבית

אלכוהול לא אמין

על מידאס, מלך מוקדון, נאמר, שהפך כל דבר שנגע בו לזהב. על מנחם גולן אפשר לומר, שמלבד מקרים נדירים, כל מה שהוא נוגע בו הופך לדומן. מתוך סקרנות (הייתי אומר, מקצועית) הלכתי לראות את הסרט ,עכבר הברים', שכידוע נעשה בהפקתו רבת־ההשראה של ידידנו מנחם גולן (פלוס גלובוס). שני דברים עניינו אותי בסרט זה. ראשית, התסריטאי — איש מעניין ומרתק בשם בוקובסקי. שנית, השחקנית פיי דונוואי, שהנני נמנה בין מעריציה. היה דבר נוסף, האלכוהול, שהרי מדובר במשורר שמתאבד בים של וויסקי. כאיש שהנושא נוגע מדי פעם לכבודו, טבעי הדבר שאלך לראות איך העולם הגדול מתייחס להשפעתו של האל באכחוס.

נגד מנחם גולן אין לי שום דבר אישי. גם אינני מצפה ממנו, שיהיה מפיק אנין־טעם מסוגו של דינו ד'לאורנטיס. אך, רדידות כזאת ופוילה מסחרית כה וולגרית רואים רק לעיתים נדירות. אפילו כשישראלי מוכר שעונים דיגיטליים ברחוב 14 בניו־יורק, הוא חייב למכור סחורה טובה ואמינה אולם, במדריה בידורית הוולגריות הישראלית הטיפוסית מנצחת, כנראה, בכל החזיתות.

לעיתים נדירות ניתן לראות כיצד שחקנים מוכשרים הופכים בובות המרקלמות משפטים סתמיים. מיקל רוארק, המשחק בסרט את דמותו של משורר, שהוא גם שתיין כרוני, מגלם את תפקידו כאילו היה ליצן המופיע בקרקס מדרנו. אין זאת אשמתו, כי בכל אופן הוא שחקן מעולה. ברור, שהאיש היה חסר כל הדרכה בימוית ונאלץ ליצור בעצמו את דמותו. פיי דונוואי, שאמורה לשחק אשה מוזרה ואלכוהוליסטית, אמינה יותר (גם כאן נסיון המשחק עזר לה והיא נתנה לעצמה דמות כלשהי), אך גם היא משחקת בצורה חיצונית ולא אמינה. בכלל, כל הסרט נראה כמו ג'ינגל מקליפ גרוע של מייקל ג'אקסון. שום דבר לא אמין שם — לא האלכוהול, לא המכות ולא הסבל של המשורר, הנראה לא כאיש־רוח, אלא כמונגולואיד המכריז על עצמו כעל משורר ואיש־רוח.

איש לא ימכור לי, שאכן כך נראים משוררים שתויים. היו לי חברים רבים, הן בצרפת והן בישראל, שהיו מכורים לטיפה המרה. לא אשכח בעיקר את הצייר האמריקני ממוצא איטלקי, פיטר מרקאנצ'יאנו. בנעוריו הוא היה תלמידו של קוקושקה ועזב את אמריקה כדי לא לחזור אליה שוב. פיטר הסתובב בכל הבארים של מונפארנאס, עד שנפל או נזרק לרחוב. היה בתוכו הרס עצמי אדיר וגם נטייה ברורה למצבים מורבידיים. הוא השתמש בציוריו בעיקר בצבע לבן, והכרים שלו קיבלו מימד חולני ורקרנטי. באופן אישי, למרות אלימותו, היה פיטר אדם עדין ומשוגע, לטעמי. אמנם, הוא דיבר רק בקללות, אך מעודו לא נהג בצורה גסה, ובמובנים רבים היה ג'נטלמן אמיתי. השתייה שלו לא היתה הצגה, אלא צורך עמוק ביותר לגעת במצבים האיומים והכואבים ביותר. למרבה האירוניה, פיטר לא נפטר משתייה, אלא ממחלת הסרטן, כי לאחר שהתחתן ונולדה לו ילדה הוא לא נגע עוד באלכוהול. אפילו יין רגיל חדל לשתות.

בהקשר זה אני נזכר בסרט אחר, שראיתי לפני שנים אחדות, המבוסס על אותו נושא. אם אינני טועה, גם הוא נעשה על־פי סיפור של בוקובסקי. כוונתי לסרט בשם ,שיגעון פשוט', בבימויו של פרארי (הזלילה הגדולה), עם בן גזארה ואורנלה מוטי. ידוע לי, שמבחינה מסחרית הסרט לא הצליח באמריקה. אז מה...בניגוד לזבל של מנחם גולן — ויש לי הרגשה שבמקרה זה התערב גולן גם בתסריט וגם בבימוי — פרארי האיטלקי ידע לגשת בצורה נבונה ואמינה לנושא כה מסובך, המטפל בהרס העצמי של המשורר, מול חברה חומרנית עד להחריד. הוא לא ניגש לנושא שלו כאל תחרות־איגרוף, אלא ידע להתמודד עם החידלון הנפשי והפיזי של איש־הרוח, המנסה לשרוד בחברה (ארצות־הברית), שרק לכוח הכספי של האדם יש ערך של ממש.

אצל פרארי, אתה מאמין למשורר, שמסרב בכל תוקף לקחת חלק במשחק של רדיפה חומרנית. הירידה של המשורר אל הביבים מקבלת בסרט זה מימד גיהנומי, התואם את השירה של רנטה. הגיהנום אינו בתוך האלכוהול, אלא בתוך החברה עצמה. השתייה המופרזת, הגובלת בהתאבדות, עוזרת למשורר להבין את הגיהינום הנה וגם להשתלב בתוכו. גם ב,שיגעון פשוט' המשורר מקבל הזדמנות מצד החברה להיהפך לליצן תורני. אך עולם סטרילי ושקרי נדחה על־ידי המשורר, המעדיף לשוב לביבים שלו כבחירה אקזיסטנציאלית.

מטרתה של רשימה זו היא לא להתחרות עם הביקורת המקומית; מטרתה היא להתמודד עם מה אחר, שלדעתי שייך יותר לתחום הסוציולוגי, והיכול להסביר את הטעם התרבותי של הביקורת המקומית. למרבה ההפתעה, סרטו של גולן זכה כאן לביקורות נלהבות. במחשבה שנייה, הדבר אינו צריך להפתיע איש. הוולגריות וגסות־הרוח של הגישה הגולנית, הם כנראה תוצאה של האסתטיקה המקומית. במילים אחרות, זאת הסתכלות על מצב אנושי מתוך ראייה חיצונית, מבלי להעז להתמודד עם החוויה מבפנים. בעיקר, זהו ביטוי של אותו בוז, האופייני לבורגני ולשמרן הטיפוסי, בשעה שלפניו ניצב אדם הפועל באופן שונה מן הנורמה הכללית. הוא לא רואה את הכאב, אלא רק את הצד המגוחך של המצב האנושי. המשורר השתיין של גולן מתנהג ומקפץ כמו בבון או שימפנזה שברח מגן־החיות, מפני שהראייה הישראלית הקרתנית רואה במשורר יוצא־הדופן לא יותר מקוף נלעג. זאת גם הסיבה, ששמו של הפילוסוף הגרמני, שופנהאואר מקבל בפיו של המשורר הגולני מימד של פרסומת לאסלה מתוצרת מקומית.

נ.ב.

במסגרת המדור תקפתי את יעקב אגמון, וחשפתי את השיטה שבה אירגן את חג המחזה המקורי, שנערך במסגרת ,חגיגות ארבעים השנה של מדינת ישראל'. לאחר מחקר עיתונאי, טענתי שאגמון פנה אך ורק לתיאטראות המסובסדים, ולכן לחג זה אין כל משמעות, ומעל לכל, הוא אינו מייצג את התמונה האמיתית של המחזה המקורי. מסתבר, שלנוכח טענותי התחיל אגמון לזמר לנו שיר חדש. הוא הודיע שלא הוא פנה לתיאטראות, אלא שהתיאטראות פנו אליו. אני מציע, שאת הלוקשים האלה ימכור אגמון לאנשים תמימים, שאינם מבינים כיצד פועל מנגנון ממסדי משומן היטב.

אני, בכל אופן, לא קונה את דבריו, מוכן להתערב כי הוא אינו מדייק. ואפילו נניח שאכן לא הוא פנה לתיאטראות, הרי ברור כשמש שהאחראי היחידי על החגיגות הללו הוא יעקב אגמון עם צוות עוזריו. שהרי אירגון החגיגות הופקד בידיו, ושום תרוץ לא יעזור לו. עכשיו כבר קראתי באחד העיתונים, שאגמון מוכן לארגן גם חגיגות עבור התיאטראות הלא מסובסדים, רק שיפנו אליו (ראיתם את הגביר המחלק סוכריות... רק שיפנו אליו).

איך נפנה אליך מר אגמון? על ארבע? נעשה שמיניות באוויר? נופיע בערב ראיונות ב,בירה ומצב רוח', נחזור לשנות השישים ונשיק איתך כוסית ויסקי סוציאליסטי ב,קליפורניה'?

מובן מאליו, שזו תהיה ממש איוולת לארגן חג שני מטעם מטהו של אגמון. זה ייראה כאילו שהליגה הראשונה גמרה את העונה, וכעת מפנים את המקום לליגה השנייה. את הסדיר אגמון, ואת נואדתך, תשמור לעצמך ולאלה המאמינים ביושר כוונותיך. □

עמידם כהן ■ על הפנים

שבת מנוחה

מדי שבת בשבתה, בשבע בבוקר בדיוק, השכן שלי, מר ערני, מתניע את הפז'ו שלו ולאחר סידרה של חימומי מנוע הוא יוצא מן החנייה ברוורס. אף פעם לא הצלחתי לגלות לאן ממהר מר ערני בשבע בבוקר בשבת, אבל לא בזה העניין.

ערני התקין בפז'ו שלו שכלול בטיחותי. מין צופר, המשמיע יללות חדות וקצובות בכל עת שהרכב, ברוורס, עושה את דרכו בזהירות ובאיטיות מהחניון שמתחת לעמודים. ערני ממליץ בחום רב על הסידור הבטיחותי הזה, ולאחרונה התקין אותו באופל שלו. גם יהושע מלכה, מקומה ב', העובד במשמרת לילה במפעל כלשהו, מגיע בארבע בבוקר (לפעמים בחמש) לחניון — ותמיד ברוורס: ,יותר קל אחר־כך לצאת'.

אגב, לערני, יהודי קצת איטי, לוקח עשרים שניות בממוצע למצוא את סוויץ' ההצתה בפז'ו שלו. איך אני יודע? זהו הזמן, הדרוש לו לנטרל את מתקן האזעקה הנוראית (מחובר לסוויץ'), שהוא התקין לאחרונה במכוניתו.

עניין זה מזכיר לי את מר פלר (קומה 4). פלר התקין ב,פורד סיארה' החדישה שלו מתקן אזעקה, המלה האחרונה כנראה: כשרק נוגעים באוטו שלו (מספיק אפילו, שסמי טריילר יעבור בסמוך), מתפרצת האזעקה הזו כמו השד מן הבקבוק: אוו...אוו... עזוב אותי גנב, או...או... עזוב אותי גנב, וכו' וכו' וכו'. דרך אגב, מר פלר יוצא מדי שבת מהחניון, שמתחת לעמודים, ב־8 בבוקר; עשר עד חמש־עשרה שניות לנטרול ה,עזוב אותי גנב' הנוראי.

בהמשך הבוקר, יודעים אלה שהצליחו שוב להירדם לרגע, לאחר ערני, מלכה ופלר — צפצוף קצר — מדוע תמיד בשבת?! — במתקן האזעקה בחנותו של ,בובושבילי צורף ושען' או אצל ,פינגולד רהיטים בע"מ', ואם לא הם — או בבוטיק ,נינה אופנה עילית'. עוד לא שמעתי, שהעולות ויורדות הנוראיות ואלה הבריחו איזה פורץ — אצל בובושבילי הם הריקו את כל החנות לפני שבועיים. אבל, מרים מורתי, קומה ג', יורדת, פעמיים במשך החודש האחרון, עם התאומים שלה למקלט. מה שבטוח־בטוח.

לא תמיד, חשוב לדייק, מתפרצות העולות ויורדות הללו בשבת בבוקר דווקא. שתיים אחר־הצהריים גם היא שעה מועדפת. אי־פרוטו שתיים אחר־הצהריים; זו השעה שבה מגיע משה, הבן של יהודה, עם הסוזוקי שלו, 4 צילינדרים, לקחת את אחיו הצעיר לכדורגל. מי שלא שמע סוזוקי ארבעה צילינדרים, בפול גז, מתחת לחניון — לא שמע אופנוע מימיו. לא עצר הגז והילד עדיין לא יורד — יש צופר. ועוד איזה צופר. לפעמים הילד כבר יצא למגרש בכוחות עצמו, וגם לאחר חמש דקות של צפירות (כבר שתים וחצי) — מתייאש האופנוען ומפריא סוף־סוף בפול גז.

שכחנו משהו: 11.00־13.00 הן השעות של המערכת החדישה של דבי. דבי (17), ילדת מזל, ההורים שלה בחו"ל, והיא ערה עצבנית. רק 250 רציבלים של קלפטר או ריקי גל מרגיעים אותה. למזלנו, באותה היא הולכת לים, בחורף, ובקיץ. ומי שהצליח, אצלנו בבית, לשרוד מנוחת שבת הזו — יש עוד תכנית; מדי שבת, בארבע בדיוק, מתקיים בחניון שלנו ,כדורגל עמודים', בהשתתפות כל מיני תיארים (+40) מהשכונה. החלוצים שבהם מתייצבים לחימום כבר בשלוש וחצי: בעיטות־פצץ לקיר מחסן האשפה ומתקן הגז, המרעידות את החלונות והתריסים אפילו בקומה 6. בארבע, מי שלא יודע שמדובר ב,כדורגל עמודים', בטוח שרוצחים שם את השני.

מה נשאר לנו? ימי הולדת, בר־מצוות, בת־מצווה, וסתם מסיבה שעורכת איזו ילדה בת 10 בלי סיבה מוגדרת. פעם הלכנו בימי הולדת שלנו לים לשיר שירים רוסיים ולצלות קרטושקות על גחלים. היום מתייצב טנדר קטן בחניון שלנו עם שלט גדול ,מאיר מערכות שמע וארגון מופעים', או ,רני הפקות ואירועים' או ,אבי'...

מהטנדר הנ"ל פורקים שני רמקולי ענק, סינטיסייזר, מולטי־טייזר, אקוליקיזר וכל מיני קרוסלות מסתובבות, המשלחות אורות כחולים־צהובים־ירוקים־אדומים־כחלחל. דני, מאיר, אבי, שהם גם קוסמים, מפיקים לילדים את הערב בעיקר ,הרבה שלום הגנן וחיים משה ואולארציק', בעוצמה של אולם תהנגות ברחוב המסגר. לא תמיה, צריך לציין, שהאירוע הזה מתרחש דווקא במוצאי שבת. גם בערב שבת עד ארבע בבוקר, כשמגיע מלכה עם האופל שלו לחניה ברוורס.

סמוך ושמוע

משה עמירב: ,פעם היתה לנו תנועה קטנה ומנהיג גדול, היום יש לנו תנועה גדולה ומנהיג קטן'. □

חייל בשירות הרב

סערה ביבניאל: אבנר סלמה, חסיד ברסלב, מתכוון להתמודד על ראשות המועצה המקומית. „הרב שלח אותי לכאן, זה צו המילואים שלי", הוא אומר ■ מתנגדי ההשתלטות החרדית נאבקים, אמנם, אך בטוחים בתבוסתו

שלמה גליזר

השבוע הופר השקט ביבניאל, החוגגת עתה 80 שנה להיווסדה. אבנר סלמה, חסיד ברסלב מחצרו של הרב שלמה אליעזר שיק, הכריז כי בכוונתו להתמודד על ראשות המועצה המקומית.

לפני כשנה וחצי, ביוני 1986, הגיעה במפתיע הסנונית הראשונה של הרב שיק, האדמו"ר של פלג מחסידי ברסלב, למועצה המקומית ביבניאל. הוא ביקש לאפשר התיישבות של משפחות אחדות, כדי להקים קריה חרדית במושבה. דובר על 60 משפחות בשלב הראשון, ולאחר מכן כמה עשרות נוספות. הבקשה כללה, כמובן, את האפשרות להקים מוסדות חינוך, מקווה וכו'. המועצה דנה והחליטה בשלילה.

בפברואר 1986 פנה רב המושבה, הרב סיני פרנקל, בבקשה להקצות מגרש בן 3.5 דונם, לצורך הקמת מרכז חינוכי עבור חסידי ברסלב. גם בקשה זו נדחתה. בינתיים, החלו חסידי ברסלב להגיע למושבה ולרכוש או לשכור בה דירות. הרב עצמו קנה חלקת אדמה והקים עליה בית לתפארת. בין הבאים הייתה גם משפחתו של אבנר סלמה, בן קיבוץ גבעת־השלושה, קצין קרבי בגולני, היום אב לחמישה ילדים. המתח במושבה הוותיקה הלך וגבר והאווירה התוחה. במקום הוקם כולל. צמיגי המכוניות של מתנגדי התושבים החדשים נחתכו ומתנגד חילל את בית־הכנסת המקומי. אשמים לא נתפשו וזהות המבצעים אינה ידועה, אבל תרושת השמועות והמתיחות גברו.

אולם, כשהתברר כי חסידי ברסלב מונים כ־15 משפחות בלבד החלו הרוחות להירגע. גם התחייבותו של הרב שיק, אשר יושב בברוקלין ואינו ממהר להעתיק את מגוריו ליבניאל, שלא לעסוק בפוליטיקה, תרמה לצינון האווירה. והנה, הכרזתו של סלמה נפלה כרעם ביום בהיר. הרב סיני פרנקל, רבה של יבניאל, הופתע מאוד כשנשאל לדעתו על הצעד החדש של חסידי ברסלב: „לא ידעתי מאומה. עבורי זאת הפתעה גמורה. הרב שיק הבטיח, כי אינו בא לעסוק בפוליטיקה אלא להתיישב בלבד".

„מה איבדתי פה"

חתן השמחה, אבנר סלמה, אינו מבין על מה המהומה. „האמן לי", הוא אומר, „אני כל חלומי הוא להיות גדול בתורה. מה יש לי לחפש ביבניאל. מה איבדתי פה, בשביל מה לי כל כאב הראש הזה. היה לי נהדר בצפת. אתה יודע איזה התעלות הגוף והנפש זה לטבול במקווה בקור, בימי החורף בצפת". סלמה מדבר בלחש, ומרבה לצטט ולהביא אסמכתות מספרים. „הרב שיק אמר במפורש, כי ברצונו להפוך את יבניאל לעיר ברסלב בגליל, שלח אותי לכאן ואני חייל בשירות הרב. זהו צו המילואים שלי. אמרתי לראש המועצה עזרא מועלם תעשה לי טובה אישית, אל תלך נגדנו. כל מה שאני רוצה זה ללמוד תורה בדלת אמותיי".

בביקורו האחרון שוחח הרב שיק רבות עם ראש המועצה, עזרא מועלם, בעניין בניית שיכונים והקמת מוסדות חינוך. אבנר מספר, כי „בתום השיחות אמר לי הרב: הלכתי לראש המועצה, כמו רופא שיניים טוב, שמנסה להציל את השן על־ידי טיפול שורש. עכשיו אני רואה שאין ברירה וצריך לעקור".

במשרד ראש המועצה תלויות על הקיר תמונותיהם של הרצל, בן־גוריון והרמב"ם, והוא טובל כולו בירק של עשרות עציצים. „לא מקובל עלי בשום אופן, כי יבואו הנה אנשים וירצו לקבוע עובדות לציבור שלם, שחי פה כבר שמונים שנה", הוא אומר. „הרב אמר לי מפורשות, כי הוא בא הנה לשם לימוד תורה. אמרתי לו — תהיה בריא, ברוך הבא, והינה נחשף העניין האמיתי. הרי אבנר סלמה עצמו אומר לי, כי אין לו כל עניין ביבניאל, ואין לו מה לחפש פה. אז כשמישהו אומר לו לבוא הנה, הוא כבר רוצה לנהל פה את החיים לכולם".

עזרא מועלם אינו מוטרד. הוא זוכה לתמיכה רחבה ביותר במושבה הוותיקה. הוא אומר, שבבחירות הקרובות אנשי יבניאל יצטרכו להחליט איך הם רוצים לחיות פה ואיזה אורח חיים יתנהל במושבה.

מפעל לבשר כשר

ד"ר משה אברמסון, מראשי הנאבקים בתופעה, אינו אנטי־דתי. אין לו דבר וחצי דבר כנגד אבנר סלמה האיש. הוא רק מתקומם בכל נפשו על רצונו של זה להשתלט על המושבה. „האמת היא, שהם לא כל־כך גדולים, ואם סלמה ילך לבחירות הוא ינחל תבוסה ניצחת". אברמסון בטוח בכך. כשהאדמו"ר מברסלב, מייסד החצר, נפטר — הוא ציווה, שלא יקום אדמו"ר אחר תחתיו, וכי כאשר יבוא המשיח הוא יחזור עימו. לכן, לחסידות ברסלב אין אדמו"ר. קם הרב שיק ומינה עצמו לאדמו"ר, בשל כך אין מקבלים אותו בחצרות ברסלב בצפת, ירושלים וברוקלין. „אולי בגלל זה הוא התלבש עלינו", משער אברמסון.

סלמה אומר משהו על התמזגות הארץ והשמים ביבניאל, אבל מודה כי אינו יודע מדוע בחר הרב שיק ביבניאל. „אנחנו לא נעבור על החוק", מבטיח ד"ר אברמסון, „אבל היבניאלים, החיים על האדמה הזאת כבר 80 שנה, הם עם גלילי קשה־עורף. ולא יאפשר למישהו להשתלט על המושבה".

סלמה חושב אחרת: „הכל בידי הקדוש ברוך הוא. אם הוא יחליט שהגיע הזמן — הרי שאנצח בבחירות". לכן, אין הוא מתכוון בינתיים לבטל את זמנו, המוקדש ללימודי קודש לצורך עשיית לובי. היום הוא שוקד על הקמת מפעל לבשר כשר לפי היתרי הבד"ץ, ובוטח ברבו, שינחה אותו בדרך הנכונה. „המצווה הגדולה ביותר", הוא אומר, „זה לבטל את רצונך מפני רצונו של צדיק. מרגע שהצטרפתי לרב שיק, אני ממלא את רצונו". במערכת הבחירות הקרובה לא יהיה משעמם ביבניאל.

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זיע"א וספרי תלמידיו הקדושים

• • •

בארץ ישראל
יבנאל
עיר ברסלב
גליל

• • •

מי שיש לו איזו בעיה, או נמצא בצרה, וצריך לישועה, או מי שצריך עצה, או ברכה, או מי שמעונין להתודע מהו ברסלב, יפנה אל הכתובת.

מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב
851 - 47 st.
Brooklyn, N.Y. 11220
TEL. (718) 436-5062

יעקב רבי ■ עוד הרהור

במחוזות תימן

יהודי תימן בארץ מוצאם לא היו מעולם המון עם רב, גם לא אחר שובם למולדתם בארץ ישראל במאה ושש השנים שלמן תרמ"ב. כן רחוקים הם מרובם של היהודים שהיו נחיתים לפנים בירכתי דרום חצי־האי ערב. חלק ונחלה הם מאומה אחת, מבני אברהם יצחק ויעקב מבחינה תרבותית ותורנית. מבחינה לשונית אמנם בני תימן הוגים הגייה אחרת: רובם — מיבטאם דומה לשל יהודי בבל, שמהם קיבלו ממילא ערכים רבים. וצא וראה וקרא: כי שפתו ונוסחו של הספר ההדור־נאה של המחבר שלפנינו, פרופ' יהודה רצהבי, דומה להפליא לנוסח ה„מחברות" של עדות המיזרח, אשר הושאל פה ושם גם למשוררים וסופרים מעדות אשכנז. לא בכדי שפת עבר תימנית כמותה יש מן הסתם בכתבי יד ודפוסים בפולין בליטא ובקהילות ספרד ובמדינת ישראל של ימינו. כגון בפתח־הדבר של רצהבי:

„יהודי תימן בגלותם לא עמדו על יחודם. בעיני רוחם דימו שכל שבטי ישראל כמותם, בצלמם וכדמותם. ומשבאו לארץ האבות ונתוודעו ליוצאי גלויות אחרות נפקחו עיניהם וראו ייחודם ונודעה להם תימניותם. אז נחלצו משכילים מתוכם ושמו מגמתם לחשוף אורות גנוזים שבתרבותם. הם עשו במלאכתם כמיטב בינתם והשגתם, ומן השמים סייעו בידם וראו ברכה בעמלם".

הספר דן בבעיות טרום־היסטוריות אגדיות של יהדות תימן — בפרשה זרה ומוזרה על שנאת עולם שהגו יהודי תימן אל אחד מגדולי ישראל, הלוא הוא עזרא הסופר, על שום מחלוקת ביניהם בעניין שיבת ציון, בתביעת עזרא ובניגוד לדעתם של התימנים, שסירבו בתוקף לעלות לארץ ישראל. ועל כך לתמוה: אין זה מסתבר שעזרא החרים את התימנים על שסירבו לעלות עימו, אם־כי יצא עליהם וענו על כך. שכן, במה נבדלים הם מהעשירים והמיוחסים שבבבל שלא אבו לעלות? על כל פנים, מקור אחר מציין, ששנאת התימנים לעזרא מוצאת את ביטויה בכך שאינם קוראים לשום אדם בשם פרטי זה. החרמת שם אומרת דבר.

וכנגד החרמת שמה של אישיות גדולה מצטיינים יהודי תימן בשלושה שמות מסויימים, שאמנם אחד מהם הוא כינוי כלל־ישראלי. פרק אחד בספרו פותח פרופ' רצהבי לאמור: „השמות הפרטיים בתימן, הן של הגברים הן של הנשים מצומצמים הם במיספרם שעה ששמות הנשים ערביים ברובם, הנה שמות האנשים — מרביתם עבריים מקראיים.

שני שמות ערביים היו נפוצים במיוחד בין אחינו בני תימן: סאלם ויחיא, שהראשון לפי המוסלמים, היה שם סתמי ליהודי שאין יודעים את שמו. השם יחיא מופיע לראשונה בקוראן (סורא י"ט פסוק ז'). הראשון שנתכנה בשם זה, לפי עדות הקוראן, הוא יוחנן המטביל, שנולד לאביו זכריה. במהדורה ערבית של הספר יוסיפון וכן בחיבור של רבי משה בן עזרא נזכר יוחנן בן זכריה במילים „אלמערוף ביחיי אבן זכריא", משמע, השם הוא ערבי בעיקרו. יחיא לפי הערבית ויחיא בלשונם של יהודי תימן, הוראתו העברית היא „יחיה", וגלומה בו תפילה שהוולד יזכה לחיים, בדומה לשם הערבי „יעיש". המשורר רבי זכריה אלצ'אהרי, בן המאה הט"ז, מחבר „הספר מוסר", נהג בדרך כלל לכתוב את שמו זכריה, אבל מצויים אצלו יוצאים מן הכלל, כגון פעם אחת יחיא ופעם אחת שם עברי, חיים, שהוא אכן „אח" של השם הערבי יחיא.

מיעוטו של לימוד התלמוד

התלמוד, עמוד התווך בדת ובהלכה, שכל כנסת ישראל נשענה עליו זה כאלף וחמש מאות שנה ואשר חיבורים לרוב נכתבו עליו, לא היה מעמדו שווה בכל הדורות ובכל הקהילות. לא הרי התלמוד בתקופת האמוראים, כאשר היה מקור יחיד בהלכה ישראלית, כהרי התלמוד לאחר חיבור ספרי הפוסקים „היד החזקה" ו„הטורים", ולא הרי התלמוד בצרפת ובאשכנז של ימי רש"י ובעלי התוספות כהרי ההתעסקות בו בארצות אלו בדורות האחרונים, וגם קהילות המזרח ויהדות תימן אינן יוצאות מכלל זה.

אין להעלות על הדעת שיהדות תימן, שעמדה תחת השפעתה המכרעת של יהדות בבל — בניקוד, במסורת לשון חכמים, בפיוט ובתפילה — לא קיבלה את התלמוד הבבלי, יצירתה העיקרית של יהדות בבל, כצורתה בישיבות סורא ופומבדיתא. לישיבות אלו היו שלוחים וממונים בתימן, שאספו תרומות וטיפלו באחזקתן, והללו בוודאי העבירו את שאלותיהן בהלכה של קהילות תימן למרכזי התורה בבבל ואף סיפקו העתקים מן התלמוד לגולת תימן.

אכן, בתימן לא זכה התלמוד לאותה מידה של הכרה שזכה לה בגלויות ובקהילות אחרות, בין השאר משום שהגמרא לא נכללה בלימודי החדר, ששנות הלימודים היו מעטות בו ביותר בהשוואה לשאר קהילות ישראל. בגיל בר מצווה כבר סיים הנער את לימודיו בחדר, ואז עדיין לא היה מסוגל לקלוט ולעכל את סוגיות התלמוד. משנתו השלוש עשרה ואילך כבר פרש הנער למלאכה ולעבודה מפרנסת, ובגיל צעיר נשא בעול החיים והמשפחה. המעטים שהיו מוכשרים במיוחד אמנם התוודעו לתלמוד בבית המדרש או בחוגי תלמידי חכמים, ואלו מהם שהצטיינו בתורה שימשו ברבות הימים מרביצי תורה ומורי הוראה. הוסף לזה את העובדה שמעטים היו בתימן המוסדות של לימוד תורה, שבין כותליהם ישבו צעירים והקדישו רוב עיתותיהם לתורה ולתלמוד, כשאין דאגת פרנסה מוטלת עליהם. גם מיעוט הספרים הכביד על לימוד אינטנסיבי של לימוד התורה שבעל פה.

סליחות חדשות

ללא ספק היה רבי סאלם שבזי הגדול ממשוררי יהדות תימן. משוררי הארץ הזאת, ככל פייטני ישראל, יצרו גם שירת קודש וגם סליחות ופיוטים לצורכי המתפללים בכל ימות השנה. אך ביהדות תימן לא הגיע הפיוט, מבחינת הכמות ועושר התכנים, למעמד של שירה ממש. יהודי תימן נדרשו יותר לזמירות במשכנותיהם מאשר לסליחות בתפילותיהם. בספר „במעגלות תימן" מרוכזים כמה מחזורים של תפילות ופיוטים, בעיקר — „רהוטות" על־פי חיבורם של הגאונים, וסליחות ממיטב יצירתם של משוררי ספרד.

תשע עשרה סליחות מתפרסמות כאן: אחת עשרה ליום כיפור, חמש לראש השנה, אחת משותפת לראש השנה וליום כיפור, אחת לסוכות ואחת כללית. הסליחות מרצות נושאים הקשורים בחגים, כמו ייסורי נפש על חטאים, הרהורי תשובה, דין ומשפט על מעשי אדם, כתיבה וחתימה לחיים ובקשת מחילה וסליחה. הנה בית אחד מן הפיוט „שחתי לעפר": „שחתי לעפר מיגוני / ושינה נדדה מעיני / חוי מחטאי וזדוני / הרהור לבי ועווני / ואתבונן בתגיוני / אשרי איש ירא את ה'".

המדור האחרון ב„מעגלות" עוסק באישים לא תימנים שנתנו דעתם על יהודי תימן: מסעו לתימן של ש. יבנאלי, הוא האיש שקשר קשרים אמיצים בין שני שבטי ישראל הרחוקים, והרב קוק ומגעו עם בני תימן.

הספר יצא לאור בהוצאת המחבר, במימונם של בני המשפחות משאט, אחרון מן השרידים האחרונים של זקני היישוב בעדת תימן בארץ ישראל, מחלוצי העיר תל־אביב ובוניה ועסקניה המובהקים של הקהילה התימנית בעיר העברית הראשונה.

יהודה רצהבי: ממעגלות תימן, מבחר מחקרים בתרבות יהודי תימן. הוצאת המחבר, תל־אביב תשמ"ח

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן   עורך משנה: אילן שיינפלד

שלמה רותם, עבודה מתוך תערוכתו הנפתחת ב־2.2.88 בגלריה גלאי בתל־אביב.

לקלוט או לא לקלוט את פאול צלן?

אסתר קמרון

פאול צלן: דבר־מה יהודי; מבחר שירים.
מגרמנית: בן־ציון אורגד
עריכה: טוביה ריבנר.
ספרית פועלים, 1987

מי שכותב בשפה העברית על פאול צלן (כך היה בעצמו כותב את שמו בעברית) מרגיש לפעמים צורך להתנצל בעבורו. הרי היה אפיקורוס גדול, הן בעיני האורתודוקסים והן בעיני הציונים. אחרי השואה, שבה נספו הוריו, שינה את שמו (אנצ'ל), עבר לפאריס ושם המשיך לכתוב שירים בגרמנית. הוא התחתן עם צרפתיה, בת למשפחה אריסטוקרטית ואנטישמית, ורק פעם אחת ביקר בארץ, חודשים ספורים לפני מותו. כשהגיע ארצה ב־1969 היה ברור שההשתקעות בארץ היתה אפשרות החיים היחידה שנותרה לו. היה זה לאחר שנפרד מאשתו, אושפז פעמים אחדות בשל דיכאון ופאראנויה, וניסה, לפחות פעם אחת, להתאבד. הוא התאונן באוזני אחד מקרוביו בארץ על כך שהוא כותב שירים בגרמנית לגרמנים שונאי יהודים ומלמד צרפתית לצרפתים שונאי גרמנים. בארץ היתה לו משפחה והיו ידידי נעורים שטרחו למצוא עבורו מקום באוניברסיטה, בקיבוץ, כדי שיוכל להישאר. ובכל זאת לא נשאר. הוא במפורש בחר במוות.

סמל לקהילה האנושית

יש לעובדה זו כמה הסברים אפשריים. אחד הוא ההסבר של „אנטישמיות יהודית", ויש עד היום מי שחושבים שזהו ההסבר הנכון. יש גם הסבר פרוידיאני (על כך עמד פרופ' שמעון הלקין ז"ל בשיחה): אביו היה ציוני, והיחסים בין האב לבן שדבק באימו היו מתוחים, עד שבסוף חייו לא יכול היה ללכת בדרכי אביו. ויש גם הסבר פוליטי: הוא סיים את ערב הקריאה שנערך לכבודו בירושלים בשיר „תאר לך", שבו הוא מזדהה עם מדינת ישראל במאבקה לקיום ומברך על הניצחון במלחמת 1967. מצד שני חשש כנראה מהתפתחות המיליטאריזם ואולי גם מהתפתחויות אחרות שחזה מראש. היו לפאול צלן לא רק תחושות מיסטיות אלא גם שכל ביקורתי חריף עד כאב, ואחד מידידיו שהדגיש תכונה זו בשיחה אודותיו אמר לי גם: „טוב שלא נשאר כאן. טוב לו, וטוב גם לנו." אפשר איפוא שלא השתקע בירושלים דווקא בגלל אהבתו אליה. „אני מאבד אותך אליך," אמר בשיר המופנה לאישה אהובה ולירושלים כאחת.

את ירושלים אהב, כמובן, לא רק כשלעצמה אלא בראש ובראשונה כסמל לקהילה האנושית. הוא היה מסוגל לאהוב את ירושלים הקונקרטית רק במידה שתרמה לסמל, ועם זאת, אין זה ברור שהיה מסוגל לחיות בעיר שהיא סמל. שהרי האהבה לסמל היא מעצם טיבעה אהבה מרחוק.

נדמה לי שאני יודעת את הדברים האלה בגלל אותו רגע בשיחה האחת שהיתה לי איתו, בו הרגשתי שהוא מתייחס אלי כאל יצור סימלי, שהוא מצפה ממני לאיזו מילה שתהווה מענה לצעקתו. באותו רגע אפילו לא ניסיתי למצוא את המילה. ישבתי כמאובנת וכבר רצוצה מנטל האשמה העתידה לרבוץ עלי. עברו הרבה שנים עד שיכולתי להודות בפני עצמי שאולי באותו רגע פעלתי, או לא פעלתי, מתוך תבונה אינסטינקטיבית. לו הייתי מנסה למצוא את המילה, אפשר שהיה לועג לי, ומפני שהייתי בעצמי במצב נפשי רגיש, לעגו היה יכול פשוטו כמשמעו להרגני. לו זה לא היה עוזר. מפני ששתקתי, יכולתי אחרי כן להאשים את עצמי, לתאר לעצמי שהיתה אולי איזו מילה שהיה עלי לומר כדי „להציל" אותו, לכתוב אל תוך התהום הזעירה של אותה שתיקה, שלא במהרה תתמלא. אם כן שמרתי על אמונתי בו ובעצמי, ועל יכולתי ליצור. ואולי הוא הרגיש משהו דומה בקשר לירושלים: לו היה בא הנה ומנסה להשמיע את קולו, היה מסכן את האשליה האחרונה שעליה שמר בלב ליבו. הוא העדיף את המוות על פני חיים ללא אשליות, או נאמר: ללא חזונות. לא במקרה הפסיק את ביקורו לפני הטיול המתוכנן למצדה, באמתלה שאיננו ראוי לבקר שם.

אין לי ספק שהיחס הזה למציאות הישראלית, או למציאות בכלל, הוא המקשה על קליטתו של פאול צלן בארץ. אינני מאמינה שזה עניין של כסף, או של חוסר התעניינות הקהל ביצירות מסובכות; הרי לא מזמן הופיע בארץ תרגום שלם של „אוליסס" מאת ג'ויס. אין סיבה „מעשית", איפוא, שלא יופיע בארץ תרגום שלם של יצירת צלן.

שירה של קשרים נסתרים

בכך יש צורך, אם אי־פעם ירצה קהל הקוראים בארץ לדעת מי היה האיש הזה. כל מי שזכה להכיר את יצירתו בשפה המקורית ובשלמותה, יודע, כי מדובר לא רק בשירה לירית, אלא בכוליות שהיא גדולה מסכום חלקיה. טראגדיה שלא כתב שקספיר, רומאן פסיכולוגי שלא כתב דוסטוייבסקי, אדם הולך לקראת גורלו, ותוך כדי הליכה זו הוא משוחח על טיבו וגורלו של האדם. מי שמטה אוזן יבחין גם בנוכחותם של בני שיחו: נביאי התנ"ך, ישו הנוצרי, פאולוס, דנטה, גיתה, פרויד, בובר, לאנדאואר, קאפקא, מאנדלשטאם, ועוד, וגם הוריו שלו והקורבנות האחרים, האלמונים, של השואה ואסונות אחרים, שאיתם ביקש ליצור קשר. הקורא גם הוא מתבקש להשתתף בשיחה. פרופ' היינץ פולצר ז"ל אמר לי: „כל המשוררים כותבים גם שירים גרועים. רק פאול צלן איננו כותב שירים גרועים." הבדיחה זו, אם כי יש בה הגזמה, מצביעה על אותה כוליות, שבה השירים ה„גדולים" אינם עומדים כל אחד בפני עצמו: קשרים נסתרים מובילים משיר אל שיר, השירים מרמזים זה לזה, וגם השינויים ההדרגתיים שחלים בסיגנון מגבירים את התחושה של הזמן שעובר ומקיימים, באופן פאראדוקסלי, את האחדות של היצירה. זמן עובר: זמן חיי אדם, וזמן חיי עולמנו.

עד כמה שידוע לי, אין מתרגם או קבוצת מתרגמים בשום שפה, שהסיקו את המסקנה ולקחו על עצמם לתרגם את היצירה הזאת בשלמותה. אף על פי כן, שיריו מצאו הד בארצות רבות. סופרת ישראלית אחת סיפרה לי על מפגש סופרים שוודים וישראלים: „מכנה משותף מצאנו רק בשירת צלן." ב־1980 בהיותי תלמידה באולפן בירושלים, הראתה לי תלמידה יפנית ספר יפה, לא רק, והבטיחה לי שזהו פאול צלן בתרגום יפני. שנתיים וחצי עברו עד שזכינו לספר שירת צלן בעברית: „שושנת האיך", מבחר שירים, בתרגומו של מנפרד וינקלר, שהוא עצמו משורר שיש לו צדדים משותפים עם צלן (עדינות, חושניות מעודנת וקשובה למעבר). ישראל הלפן הוסיף אחרית דבר צנועה שהעמידה את הקורא על הרקע התרבותי והמשפחתי של המשורר, על השפעתו של גרשום שלום עליו, ועל שאיפותיו האוטופיות. קובץ זה, שהוציאה „ספרית פועלים" בפורמאט הסכוני, מכיל 73 שירים, מהם רק שניים נלקחו מארבעת הספרים האחרונים של צלן, בשל בעיה של רכישת זכויות. בדרך כלל אפשר לומר שהחריפות השיכלית, המתאחדת אצל צלן עם העדינות והרגישות, לא השתקפה בתרגומים באותה מידה. למרות המגבלות האלה, הקובץ היווה מאמץ כן של משורר לידי להעביר את מה שהיה קרוב לו בשירי צלן, וזוכרת אני כי פרופ' הלקין ז"ל התלהב מן התרגומים ואמר שדרכם הוא מרגיש את גדולתו של המשורר.

המתרגם והלב השומע

קובץ זה נדפס שנית השנה, ו„ספרית פועלים" הוציאה גם את הקובץ שלפנינו. זהו ספר דו־לשוני, בפורמאט די יפה, אם כי יש כמה שגיאות דפוס מביכות, בכותרות דווקא. לספר מצורפת קלטת של צלן הקורא את שיריו בערב קריאה שנערך לכבודו בירושלים, ואותם שירים מובאים ומתורגמים בחלק השני של הספר. צלן היה אמן גדול גם בקריאת שיריו, ובאותו ערב קרא בצורה מרשימה במיוחד. אך כבר כאן יש להעיר שצלן לא היה קורא לערב זה „רסיטל", כפי שהמתרגם, שהוא קומפוזיטור לפי מקצועו, עושה. באותו ערב קרא צלן, בין היתר, את השירים החשובים „קולות", „מורגן־לשון", ו„הולכת במיצר", שאותם לא תירגם וינקלר, והתרגומים של השירים האלה נראים לי בס"ה סבירים עד ראויים לשבח. החלק הראשון של הספר כולל את השיר „לפני נר", שהוא אחד מן השירים המרכזיים של צלן, אולי השיר שבו חזון התשתית שלו מתבטא בצורה הברורה ביותר (בתרגום, לצערי, יש כמה מקומות לא־ברורים). יש גם תרגומים די מדוייקים של כמה שירים מתוך „חצר זמן", שאותם כתב צלן בעקבות ביקורו בארץ ב־1969.

אבל — הספר מכיל רק 39 שירים, מהם 11 כבר הופיעו ב„שושנת האיך", שלא לדבר על מקומות אחרים. אם כן, מבחינה כמותית, מפעל התרגום לא התקדם בהרבה. מבחינה איכותית, בכמה מקרים („במזר היונים הרה", „במצרים") מהוות גירסאותיו של אורגד שיפור ביחס לאלה של וינקלר, ובמקרים אחרים („גביש", „האמרה") חלה ירידה. הבית הראשון של השיר „הבלולה" נשמע ב„שושנת האיך" כדלהלן: „על אחד, אותו, / החוש בלבד / אתה סוגה — / אתה מכונה בו, / אל תוך התרות לשם, / אל תוך הגבילות." ועתה אורגד: „על האוזר, / השיר / היהודי, אותו / אתה סוגה / נסוה. / ביד. / לחמשי, לשם, / לערוך." ועתה נסה להבין.

השוואת שתי הגירסאות מעוררת את השאלה אם נגיע אי־פעם לתרגום סביר, אם כל מתרגם מרגיש חובה לחלוק על קודמיו. הרי יש דברים שצריך לתרגם כך ולא אחרת. את „קורונה" תירגם וינקלר: „אנו מביטים זה בזה." ואורגד: „אנחנו מסתכלים זה בזו." אוהבים אינם מסתכלים זה בזה, הם מביטים. „זה בזו," גם אם היא עברית „אלגנטית" יותר, מכניס אי־סימטריות ביחסים בין הפרטנרים, ונכונותו של וינקלר לסכן את האלגנטיות למען רוח הדברים ראויה לשבח.

ב„משלים ללילית" מתרגם וינקלר: „מלה — הרי אתה יודע / גויה." (היה עליו לשמור על הנקודותיים שבמקור).

ואילו אורגד: „מלה — הן תדע: / גויה." מי מאתנו יאמר לחברו „הן תדע"? באחרית דברו מרבה אורגד לכתוב על ניסיונו להעביר את קולו של המשורר. אבל כפי שלחיצת יד אינה עניין של חוש נגיעה גרידא (צלן כתב: „אינני רואה הבדל עקרוני בין לחיצת־יד לבין שיר"), כך קולו של אדם אינו תופעה אקוסטית גרידא. מתרגם בעל לב שומע לא היה מתרגם את סיום השיר „לפני נר" כדלהלן: „פעם אחת ויחידה למנו / תרעד היה, / הנוגעת שוב ושוב בלבי." הפועל „נוגעת" איננו מעביר את ההזדעזעות ואת השיברון המתבטאים במקור, וגם נשמט סימן קריאה. תרגום סביר של השורה האחרונה היה: „הלופתת שוב ושוב את לבי" בשורה השלישית של השיר „מנה את השקדים", במקום בו תירגם וינקלר בפשטות יתר „מני גם אותי" (והתרגום הנכון הוא, כנראה לי, „מני אותי עליהם"), מסגנן אורגד חוסר־טאקט אקטיבי: „צרף אותי למנין." כמיית האסוציאציה הדתית על השיר עומדת בניגוד גמור לרוחניות המתבטאת בו. הרי צלן אמר: „תשומת־לב היא התפילה הטבעית של הנשמה." באחד משיריו האחרונים — שלא הספיק להכין לדפוס — משתמש צלן במילה גסה. אצל משוררים מודרניים רבים היה זה עניין של מה־בכך, אבל אצל צלן דווקא לא, ועל רקע אי־שימוש במילים גסות לאורך מפעלו מהווה שיר זה זעקת כאב נוראה. איך אפשר, איפוא, לא רק לתרגם אותו במבחר שירים, אלא גם לחזור על המשפט הזה באחרית הדבר, כאילו מדובר בקביעה רגילה? ומה ערכו של קובץ תרגומים הפוגע באופן כה בוטה באותה רגישות שהמשורר רצה לכפות אצל קוראיו?

אחרית דבר זו יכולה ללמד אותנו גם, עד כמה דרושים ידע ומצפון אינטלקטואלי לתרגום השירים האלה. המתרגם מרחיב את הדיבור בשני ספרים, יספרס ואבן־גבירול, שלא השפיעו על צלן, ככל הידוע לי, באופן משמעותי. לגרשום שלום הוא מגיע רק בסוף, באיזכור חטוף. אבל אחד מן השירים שהוא מפרש („ביום הנפשה") בהשלכות סתמיות למייסטר אקהרט, מבוסס דווקא על קבלה נוסח ג. שלום. הרי הכוונה ל„עץ החיים" של הספירות: „עטרת השורש" היא, כמובן, כתר, הספירה העליונה, והיה על המתרגם להשתמש במלה זו. ובמלה „כנצח" נעלמה "Gleich-Ewig" (שווי־נצח), מונח המופיע אצל שלום בקשר להיפוסטאזה של השכינה כדמות נשית.

תוצאות החיפזון בו מפורשים השירים הן חמורות ביותר בתרגום השיר המופיע ב„דבר־מה יהודי" כדלהלן:

„היי אשר תהיי, תמיד. // קומי ירושלים / והתנערי / גם מי שקרע מוסרות אליך / והזהי / והארי / נקשר בן מחדש, בזכרון, / רפש ונסיט בלעתי, בצירה. / אמירה, / שפת־מצולה, / קומי אורי." — לשיר זה יש דימיון קלוש בלבד למקור. המתרגם תירגם (כפי שהוא מספר בעמ' 120) על פי אסוציאציות מקראיות שעלו על רוחו, אם הן הלמו את מילות המקור ואת כוונת המשורר ואם לאו. תרגום מתקבל על הדעת, מן השורה הרביעית והלאה, היה: „/ גם מי שניתק את החבל אליך / והתוי מראות / קשר אותו מחדש, בזכרון, / שיירי רפש בלעתי, בצרית, / שפה, אימרת־בר־התושך, / קומי / אורי" (יש לשים לב גם לריווח ולפיסוק).

עם כל הרצון הטוב לקשור קשרים עם העברית ועם המסורת החמיץ המתרגם את הקשר האמיתי עם העברית, דהיינו כפל־המשמעות של „אימרה", שאליה היה המשורר אולי מודע.

מה רצה צלן לומר בשיר הזה? נדמה לי שהוא מבקש לבטא את מודעותו כמשורר המנותק מן הקהילה, אותה הוא מתאר כדמות אימהית; החבל המנותק הינו גם חבל הטבור. החבל אל הקהילה נקשר מחדש בזכרונו של המשורר, הנזכר בקהילה שנהרסה, ואולי גם בזיכרון הקהילה ששרדה ותוכל להיזכר במשורר, המדבר על עצמו כבר בזמן עבר. „שיירי־רפש" שבלע בצרית (למלה TURM יש גם משמעות של „כלא"), אפשר שהן מילות השפה שבה כתב, מילים שיכלו להביע אך קצה־הסבל של השואה („אימרת־בר־התושך"). המילים האחרונות, המופיעות בכתב־יד באותיות עבריות, אפשר שהן מבטאות את התקווה שהשירה ואולי המשורר יעורר לקהילה, באיזו שהיא דרך, לקום ולאור. השיר מופנה לא רק לירושלים כקהילה או סמל הקהילה אלא גם לנפש הקוראת) כשייכת לקהילה ומנותקת ממנה — ל„נפש איש נהלאה", כפי שהלקין אמר בהתאמה המוקדמת שלו „בין סלעים". עליה לקום ולאור, ועימה הקהילה.

אפשר שאני טועה בפירוש המילולי הזה ואם ברוב פירושי, אולי הישלה צלן את עצמו בתקווה שרצה, לפי פירושי, לבטא, לשגר מתוך בדידותו וייאושו. אני יכולה כאן רק להעיר ולומר שלהיענות לקריאת הנשמה בשיריו, באמונה שגם אחרים יענו לה, פירושו להיכנס לעולם הוגי רב־מימדי, שיש בו כתחלש גם מושכה הברתית. הלואי שיופיע תרגום המאפשר לקורא העברי להתוודע לעולם זה, על עומקו, על דיוקו, על שלמותו למרות כל השברים.

הפירסום והפירסומת

הגיע לידי הגיליון האחרון (דצמבר 1987) של הירחון הצרפתי LIRE (לקרוא), שעורכו הראשי הוא בֶּרְנַאר פיוו, הממונה על מישדרי־הספרות בטלוויזיה הצרפתית, שתכניתיו „אפוסטרוף" (מרכאות) זכו ליוקרה רבה. יש טוענים כי בידי ברנאר פיוו המפתח להצלחתו של ספר חדש או לכשלונו. הצגת ספר חדש — פרוזה, שירה, מסה או מחקר — בתכנית הזאת מביאה לו בדרך כלל רבבות קוראים. פיוו, שנזהר מאוד ממשוא־פנים, יחס משוחד או סובייקטיווי לספר זה או אחר, זכה לעמדה מכובדת ביותר בתחומו וכמעט שלא נשמעו טענות או השמצות נגדו. גם ירחונו, שהחל לצאת לאור בעקבות הצלחת תכנית הטלוויזיה, אינו עוסק בביקורת, בניתוחים ספרותיים מעמיקים או בהערכות פסקניות: „אפוסטרוף" וגם „ליר" קבעו לעצמם מטרה אחת: להציג לפני קהל הקוראים את מיטב ההופעות בספרות הצרפתית — והם מצליחים מאוד ב„קידום מכירות".

אינני בקי במה שמתרחש מאחורי הקלעים של המפעל הזה; אך עצם העובדה שההצלחה האירה לו פנים ושאין עליו רינונים וטענות, מלמדת אותנו כי העורך השכיל לשמור על איזון עדין, לא להיסחף אחרי נטיות לבו ואף לשמור על מידת אובייקטיוויות ויחס הוגן לתופעות שונות, שלעיתים הן שונות מאוד זו מזו.

בגיליון האחרון מספר לנו העורך עצמו בטורו הקבוע, כי כבר הופיע ספר עליו ועל תכניתו בטלוויזיה: „האֶפֶקט פיוו" מאת אדוארד בְּרָאסִי (הוצ' ראמסיי). פיוו מגלה כי כאשר הופיע אצלו המחבר, לפני כשנה, והודיע לו כי הוא עוסק בכתיבת ספר על „אפוסטרוף" ועל עורכו, ניסה פיוו להניאו מכך: „אתה עיתונאי, כלום אין לך נושא מעניין יותר לעסוק בו מאשר עבודתו של עיתונאי אחר?" שאל, ובלבו אף התגנב חשש שמא מתכוון כותב הספר להשמיצו או לערוך עימו חשבונות בהשראת איזה גורם עוין. פיוו לא שיתף פעולה עם בראסיי, לא השיב על שאלותיו, סירב להתראיין. ואף־על־פי־כן, הצליח בראסיי לכתוב ספר עבה (370 עמ') הנמכר ב־99 פראנקים צרפתיים, וכנראה שגם נפוץ לא רע, למרות זאת שהוא לא הוצג ולא יוצג בתכנית „אפוסטרוף"...

מה אנו למדים מזהו עוצמתו של פיוו ב„רפובליקה הספרותית" גדולה והשפעתו כמקדם מכירות אינה מבוטלת כל עיקר. בירחונו מצאנו 77 עמודי־מודעות (מתוך סה"כ של 194), לרוב מודעות של מו"לים, גדולות, צבעוניות, מעוצבות יפה מבחינה גראפית, מושכות את העין. אבל, לא מצאנו חומר פרסומי סמוי, המתחפש כחומר מערכת, ולא מצאנו כל ניסיון להגניב דברי־פירסומת בתוך המאמרים והרשימות. אמנם, המאמרים שומרים לרוב על כלל אחד: להציג לפני הקוראים את הספר, את המחבר, לספר את תוכנו או לרמוז על מגמתו, אבל להימנע מהתייחסות ביקורתית אליו, לא לחלק ציונים, לא לחשוף פגמים ומחדלים. לא תמצא כאן גם אותן הפרזות שנפשו של כל קורא משכיל ובעל טעם בוקעת מהן, לא תמצא כאן כלום מאותם „גימיקים" של פירסומת שהם אווילים וגם זולים, אשר חדרו בזמן האחרון לתוך מערכות הפרסומת שלנו.

בגיליון המונח לפני יש ראיון נרחב עם הרומאניסטן אנטואן בְּלוֹנְדֶן, יליד 1922, שפירסם את הרומאן הראשון שלו ב־1949, נחשב לאחד הכוחות העולים ברומאן הצרפתי בן זמננו, כתב עוד חמישה ספרים, ולאחר מכן השתתק, עסק קצת בכתיבה עיתונאית, נתן עינו בכוס, וזה שבע־עשרה שנה לא הוציא כל ספר חדש. המו"לים שלו עדיין לא התייאשו ממנו, הם מעודדים אותו לחזור לכתיבה, מצפים ממנו לרומאן משובח נוסף, — אך הוא עצמו מדבר על עצמו בהומור, בליגלוג קל, אינו מתנשא ולמרות העובדה שכבר זכה בהרבה פרסים ספרותיים, („כולם פרט לפרס נובל") ואינו טוען כי הוא הקודקוד השלישי במשולש בלוק־פרוסט־בלונדן... והנה, המשורר מוחמד דיב, יליד אלג'יריה, 1920, שפירסם עתה את ספר שיריו החמישי, וקלוד מישל קלוני כותב עליו כמה שורות חמות ביותר, אך אינו מוצא לנחוץ לטעון כי מאז ויקטור הוגו לא הופיע עוד ספר שירים כה משובח... והנה הסופר־העיתונאי לוסיין בודאר, שילדותו עברה עליו בסין, חזר למחוז ילדותו וכתב את סיפרו „החומות הגדולות", בלי ללוות את הופעת הספר במכתב גלוי לדאלאי־לאמא או לרב הראשי בישראל... איך אומרים בתשריר השירות? „אפשר גם אחרת..."

אינני יודע איך משפיעה עליכם פרסומת אגרסיווית. עלי, בכל אופן, היא משפיעה בצורה הפוכה מזו אליה מתכוונים מחלליה. אני רואה את עצמי לכל הפחות כ„קורא משכיל" אך בשום פנים ואופן לא קורא אינפנטיל, ויש לי רתיעה לנגוע בספרים אלה שמנסים לכפותם עלי באמצעים מגוחכים.

א.ב. יפה

גינזברג

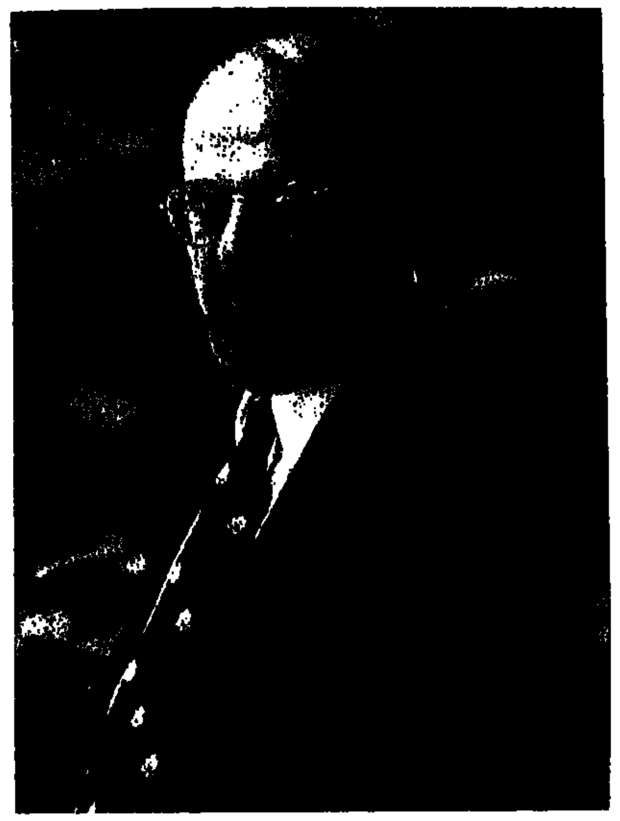

מקרהו של אלן גינזברג אינו כשאר מקרי המיתוס החי. אמנם, בפגישה עימו בבית־קפה ניו־יורקי קטן הוא אדם ככל האדם. וגם על במת „צוותא". עם זאת, כאן וגם כאן הוא נותר גיבורו של מיתוס. וגם אם לא נעים להודות בכך, המיתוס הזה הוא מוצדק.

אלן גינזברג פרץ בתנופה רבה אל השירה האמריקנית ואל השירה העולמית. שורותיו הרחבות על מיקצביהם המהממים ואורך־הנשימה־הבלתי־אוול שלהן; שצף המטפורות שלו, חוצף את עולמו השירי לעולם ממשות פתוך, בו בטלים גידרי הזמן ותחומי הבידיון והריאליה; הקסם הנורא של רוחו ושל שירו, הצורפים יחד חולי ועונג, נועם וכאב וסבל — כל אלה לא הותירו ואינם יכולים להותיר את הקורא אדיש למולם.

כך בכתובים, כך בעל־פה. כך גם בלבוש העברי של השירים.

אי־אפשר שלא לשבח את נתן זך, מתרגם השירים, על עבודתו המאומצת והמדוייקת. נראה, כי כאן הצטרפו יחד היכרותו עם השירה האנגלו־סאקסית, מגעיו החדוקים עם הלשון העברית המדוברת, דרך פנימיותה, וקפדנותו הרבה — והביאו בפני הקורא העברי תרגום חשוב למופת.

כדאי לקרוא ספר זה. כדאי גם לבתי־ההוצאה להרהר על טיבו של תרגום השירה במקומותינו, ואולי להסיק מתרגום זה על מידת ההקפדה בה יש לנקוט בתחום השירה המתורגמת בארץ. ספרות שבה הכל הורגלו ב„פגימות", אולי מוטב לה שתלמד ממנו את הלקח הזה.

אש"ר

יהוה ואללה עורכים מלחמה

יהוה קמצת אטום
אללה שוחט את גרונות הכופרים
צבאות יהוה מביסים את השבטים השכנים
האם יכסו מי ים סוף ויטביעו את צבאות אללה?

שבטי ישראל סוגדים לעגל הזהב
משה שבר את לוחות הברית.

ולמו שכטר, הרבי מלובביץ' מה אתם אומרים
דברות האבן שבורות על הקרקע
סם הסופי מה אתה אומר
האם מרעי הנביא יחוללו במעגל
סביב בית־הכנסת שעה שהיהודים מתפללים בזקנים מהשמלים?

שני האלים נוראים! אימים הם יהוה ואללה!
שניהם אלים עקמי חטם, נמולים.
יהוה אללה מי מהם לא־מציאותי?

מי האשליה החזקה יותר?
למי צבא חזק יותר?
מקודתו של מי ממחידה יותר?
איזהו האל שישמר על האגו שלו בעדנו מי יותר פלא שמו?
מי יבוא בתהום האור?
עולמות אלים, אנשי מלחמה קנאים, בני־אדם, חיות ופרחים,
רוחות רפאים רעבות, אפלו יצורי גיהנום מתים קלם,
נחש תרנגול וחזיר יאכלו זה את זנב זה ויאבדו
כל היהודים כל המושלמים ימותו כל הישראלים כל הערבים
המיליונים הרוגזים של קאהיר המוניה של ירושלים
דעו את חלום המות - צבאות במערכהו
שהנחתם לשבטים לנדד למחנות פה אצל חומות אירופה הקרות?
שהנחתם למיליון בני־אדם לשבת בעפרי מסכנות במדבר בסטלי פח בידיהם?

אני יהודי צועק אללה! בודהא שמאלו
נחש מגניב תפוח לגן־העדן -
נכרי, נודד, קורא הקריאה הגדולה!
איזה נביא יליד אדמה זו
קשר אותי לעד לפלשתינה
מסמך צבאות טנקים, מנועי מפציצים נוהמים,
מכשירי מכ"ם מחשבים חשמליים?
איזו רוח הנחתה את הלחי האצ"ל אל־פתח
ספטמבר השחור?
מאיר לנסקי השש ניקסון בנגסטרו ראש־ממשלהו מלכו
גנרל דין בעל העין האחת?
גולדה מאיר וקיסינג'ר קבלו אותי בכלי נשקו
היטלר וסטלין שלחו אותי לכאן!
ויצמן ובן־גוריון שלחו אותי לכאן!
נאצר וסאדאת שלחו אותי לכאן!
ערפאת שלח אותי לכאן! המשיח שלח אותי לכאן!
אלהים שלח אותי לכאן!

בוכנולד שלחה אותי לכאן! וייטנם שלחה אותי לכאן!
מילי שלחה אותי לכאן!
לידיצה שלחה אותי לכאן!

אמי שלחה אותי לכאן!
נולדתי כאן בישראל, ערבי
שמאל, לאבי היה בית־קפה קטן בירושלים
יום אחד באו החילים ואמרו לי ללכת במורד הרחוב
ידי למעלה
ללכת מכאן לעזב את ביתי ואת העסק שלי לעולמו!
הישראלים שלחו אותי לכאן!
מקדש שלמה הפירמידות והספינקס שלחו אותי לכאן!
יהוה ואללה שלחו אותי לכאן!
אברהם יאמץ אותי אל חיקו?
מוחמד יראה לי את הדרך לגן־העדן?
ישוע שלח אותי לכאן להעלבו

בודהא ימחה את זכרנו ויחריב את העולם.
הניו־יורק טיימס וכותב מאמרי המערכת היכל האהירי שלחו אותי לכאן
קומנדרי הפלסטין דיין שלחו אותי לכאן!
התנועה הציונית הבינלאומית שלחה אותי לכאן!
פוליטיקאים סורים שלחו אותי לכאן לאמנים סו־ערבים
גבורים שלחו אותי לכאן!
הם שולחים צבאות שיעמדו לצדי –
האמריקנים והרוסים שולחים מפציצים טנקים
סינים מצרים סורים עוזרים לי להלחם למען ביתי
הצודק והמת נשמתי רוחי המדינה הגבולות
הגופניים, השטחים של האני המולדת
הציונית שלי המורשת הפלשתינאית
הרפובליקות הדיקטטוריות מדינות המשטרה הסוציאליזמים
והדמוקרטיות הקפיטליסטיות הקומוניסטיות ושל העולם השלישי
שולחים כלם נשק קטלני לעזרתנו!
אנחנו נכריע את האויב!
נקים את זהותנו הנפרדת היסטוריה
גאה עד אין קץ

נגן תבוסותינו כאן על הארץ הקדושה הזאת! את הנבואה.
הזאת גלגלתא לעולם לא נשכח, לא נטש.
נשכן כה עד קץ הימים
מוות אללה ישוע יהוה לעד אדני אחד.
שמע ישראל אדני אלהינו אדני אחד!
לא אללה אלא אללה!
אוי! אחו הוו אוי! אחו הוו!
שלום! שנטי! סלאם!

ניו־יורק, 22 בינואר 1974

עם עובד, 1987

עמוס עוז: ממורדות הלבנון; עם עובד, 1987

לצאת לכפור ולחזור ממנו בשלום

ישראל שמיר

בגיל מסויים, הופך הדחף להשלמה עם המציאות לבלתי ניתן לכיבוש. זהו דחף ביולוגי, חזק כיצר המין ועיוור כמוהו. הספר החדש של עמוס עוז — אסופת המאמרים שפורסמו ב„דבר" משנת 1982 ועד עתה, כעין „בן" של „פה ושם בארץ ישראל" — נותן לקורא מפתח לשני דברים בבת אחת: להתרחשויות „מאקרו" בישראל בחמש השנים האחרונות, ולהתרחשויות „מיקרו", בנפשו של הסופר הפופולרי ביותר של ישראל. ודווקא המישור השני — האבולוציה של עמוס עוז — הוא המעניק לספר פובליציסטי זה את המימד הספרותי, מקרב אותו ל„וילהלם מייסטר", או ל„רומאנים של חינוך והתבגרות".

אם נתייחס לספר זה כלרומן קלאסי, ניתן לתאר אותו כך: „הגיבור, הסופר, מתמרד נגד המציאות, עובר תהליך איטי של התרחקות ומגיע בסופו של דבר להשלמה עם המציאות וחוזר הביתה. בתחילתו הוא „סולר מצועקי „בגין־בגין", ובסופו מגיע לקאתארזיס: הגיבור־המספר נוגס מגגל בחרוות ההשתתפות." במלים אחרות, הרומן „ממורדות הלבנון" הוא סיפור על משבר של אמצע החיים, של אמצע הדרך, רק במקום בריחה עם המורה לפסנתר של ילדיו וחזרתו למשפחתו, עייף אך מרוצה, בפרק האחרון נמלט הגיבור אל תנועת המחאה וחוזר לעמו, המצפה לו בקוצר־רוח בסוף הספר.

כמובן מסויים, „ממורדות הלבנון" גם הוא רומאן אפיסטולארי, רומאן במכתבים, כ„קופסא שחורה" או כמו „קשרים מסוכנים" של לאקלו, כי בימינו מאמר פובליציסטי תופס את מקום המכתב הקלאסי. מאמרים פובליציסטיים של הימים ההם היו מכתבים, מסוויפט ועד צ'אדאייב. ובכן זוהי התכתבות עם הקורא. אנו זוכרים שהנמען הגיב לכל מכתב — באהדה, אהבה, זעם, אכזבה. עתה, כאשר כל ההתכתבות מונחת לפנינו, ניתן להתייחס אליה אחרת, בריחוק־מה.

ישראל של גבעטרון

המסה הפותחת, „שירים עבריים", היא המאוחרת והיפה שבהן, מתייחסת לתחילת הסיפור — למלחמת לבנון. עוז מזכיר לנו נשכחות: את השקט המושך שבגבול הצפון, את ההכנות של צה"ל לתקיפה בלי שום התגרות, את זוועות המלחמה. וברקע — שירים עבריים מתוקים ונוגים, „לא שירי־לכת, כמקובל אצל עמים אחרים ערב מלחמה, אלא דווקא נעימות רוויות תוגה וכיסופים: „אנחנו שנינו מאותו הכפר", וכו'".

בהתמודדות הזאת עם קולה הענוג של ארץ־ישראל היפה מפגין עוז את כוחו, ואולי כאן שיא המרד שלו: „אל אלו צפנים שבטיים פונים הלחנים האלה? מה ביקש השבט ללחוש על אוזני עצמו כמה שעות לפני שיצא לדרוס את הלבנון בתואנה שיקרית ומתחסדת?... אולי זאת: שאנחנו אנשים יפים וענוגים וצודקים וזכים ועדיני רגש, בלי שום קשר למעשינו... שיבוא ריח ערב של שושנים ויכשם מראש את צחנת הגוויות..."

וכאן קובע עוז משפט חד כדורבנות: „הידיים ידי בגין והקול קול גבעטרון". והוא מסכם את המלחמה: „במלחמת לבנון נפלה, בין היתר, „ארץ ישראל האמיצה, הקטנה והנחושה והצודקת'... מתחת ל„קוקו והסרפן' ביצבצו טלפיים... המפלצת גרה לא רק במשרדי כהנא... גם בעומק הקרביים הגבעטרוניים."

במאמרים אחרים מתקופת המלחמה אין הרבה עניין, אלא אם נראה בהם תעודות היסטוריות: פנייה נרגשת לשר ברמן להתפטר (מי היה השר ברמן? מה נתנה התפטרותו?), ביקורת על בגין, אותו נואם דל ופרובינציאלי, עם פתוס של שטעטל, שעשה רושם אדיר על הבינוניות הישראלית התוגגת („ישראלסקי פרימיטיבסקי", כלשון הגששים). ובכל זאת היה צורך באומץ ובדעה נחושה כדי להתנגד למלחמה מלכתחילה, וגם מאוחר יותר. התווית „גבעטרונית" היא ההמצאה הגדולה והנועזת במישור הספרותי, כי היא נותנת עוז לעמוס להתייצב מול שטיפת המוח.

ואולם גם בחלק הראשון של הספר, בהקדמה, יש התראה שלא לעולם נפרד הגיבור־הסופר־המספר מזוגתו הוותיקה למען פרפרית השמאל: „בעיניהם (של אנשי שמאל) הייתה ישראל הצד המגונה עוד הרבה לפני לבנון. אינני מסכים איתם."

הפליט נגמר

בחלק השני של הרומאן מצטננת להיטותו של הגיבור והוא מתחיל לבנות גשר בחזרה אל זרועות הקונסנזוס. ביאה לרומאן אפיסטולארי, הרמז הראשון לכך ניתן לנו בצורת מכתבים אל מוחמד נאסר. אינני יודע למה קיבץ הסופר את הקטע הזה („רק גט הוגן") דווקא בחלק הראשון של הספר, אף על פי שלפי התאריך (1986) והנושא (פלסטינאים), מקומו בחלק אחר. אולי בכל סדר אחר הייתה התפנית של הגיבור נראית חדה מדי.

עמוס עוז נותן כאן את גירסתו להיסטוריה של העימות, והיא לא פחות שיקרית מאשר גירסתו של בגין למלחמת לבנון: „ב־1947 הייתה ישראל היהודית כעולם אשר הסכימה להכיר בפלסטין עצמאית... מדינות ערב השתלטו על שטחים שנועדו לה... פלסטין העדיפה להזעיק את צבאות ערב למען מלחמת השמד נגד ישראל." ואולם בכל ספר היסטוריה ימצא עוז — והקורא — שישראל התחילה לרכוש שטחים בפלסטינה עוד ב־1947, כאשר הושמדו כפרים באיזור ירושלים" והותקפה יפו הערבית, אותה מובלעת פלסטינית אשר לשלמותה ובטחונה ערב בארים משה שרתוק. באותם ספרים ממש ימצא עוז, שפלסטינים וערבים אחרים ביקשו לחפור את התחנה הראשונה לשביתת־נשק, כפי שמעיד הרוזן ברנאדוט בסיפרו „אל ירושלים", שפורסם לאחר הירצחו. לולא

צבא עיראק, למשל, תושבי ג'נין היו חיים עד היום במחנות פליטים: עיראקים שיחררו את ג'נין והחזירו אותה לתושביה. הנכונות „להכיר בפלסטין" היתה צעד טאקטי, ואולי רק פעולת הסחה. גירסה זו עליה חוזר הגיבור־המספר, מזכירה סצינות מחיי־נשואין בהן צד אחר משכתב את כל סיפור החיים בצוותא לאור ההתפתחויות האחרונות, וכנראה ההשוואה הזאת עלתה גם במוחו של עוז, הקורא ל„גט הוגן" מן „התנועה הלאומית הפלסטינית, העיוורת, הקיצונית והאכזרית." האם אכזריותה בכך שהיא תובעת את אדמות תולדה הערביות, אותן חורשים חברי הסוכנות? כך גם האשמות הקשות ביותר לפני הגט נובעות לאו דווקא מבגידה אלא מוויכוחים על רכוש.

במסה זו אנו מוציאים את הראשונה בדיכוטומיות המהודרות של עוז: יש „יונים של ירח־דבש", להם „משיכה רומנטית אל ההווי הפלסטינאי וכיסופים להתמזג עם הכפרים הציוריים, עם בורות־המים והבוסתנים, עם מיתוס השורשים השמיים המשותפים." ויש „יונים של גט הוגן." — „לא ירח־דבש, לא מיטה זוגית של התמזגות נלהבת, אלא גט מכאיב אך הוגן."

בהיותי „יונה של ירח־דבש" אני, כמובן, חולק על הסופר־המספר, מה גם שאין לי צורך להעביר את פני פלסטין כי אינני חפץ להתגרש ממנה. אך כאן אולי הישגו הגדול של עוז: מילותיו אינן נופלות על אוזניים ערלות, הן מוצאות הד בנפש הקורא.

כאן נפתח הוויכוח של עוז עם אלה העומדים שמאלה ממנו. זהו ויכוח כאוב, כי הוא מנסה להיצמד לקונסנזוס הזז ימינה ובכל זאת להישאר יונה, ולו גם „יונה של גט". הוא מתווכח עם גדעון ספירו, המוכר לקוראי „על המשמר" ומאגד בחבילה אחת את אויביו, שהם „רפול ואברנג'יאל, הרב לוינגר וגדעון ספירו", כאנשים קיצוניים, הרואים „הכל בשחור־לבן. נזכור, שבחלק הראשון גם הגיבור־הסופר ראה דברים בדרך די פשוטה והבחין בין טובים ורעים. הוא מתעריץ בזעם נגד ההשוואה עם הנאצים: „זו השוואה דמאגוגית ומושחתת", „משפט מתועב ממש", וכו'. ספירו, שתשובתו מופיעה בספר בקיצור נמרץ, נסוג קמעה מההשוואות, ולמיטב ידיעתי, מאז (1986) נשמר ממנה.

„יודיאו־נאצים"

ואולם הנושא שווה התייחסות זהירה, עניינית ועמוקה יותר. עמוס עוז, כאחרים, מגדיר את ההשוואה הקשה בערך כך: „אנחנו לא רוצחים את הפלסטינאים בהמוניהם, לא הופכים את ילדי שכם לסבון, לא מפעילים תאי־גזים בעזה — לכן אין המשל דומה לנמשל." זה פשטני מדי — אין להשוות סדום ל־ליבוביץ הזקן, שטבע את הביטוי „יודיאו־נאצים", היה נכשל בטעות כה גסה. כמובן שאין להשוות שום דבר עם פעולות ההשמדה הנאציות נגד היהודים בשנות 1942־1945! אך האם לא ניתן להשוות דבר עם הכיבוש הגרמני בצ'כיה או בצ'כוסלובאקיה? או עם יחס הנאצים ליהודים בשנות 1933־1939? אלה היו תועבות לא כליל, יהודיות. השמדה החלה רק בסוף 1941, שמונה שנים אחרי עליית הנאצים לשלטון. עד 1938 רגלו הנאצים לא בהשמדה, אלא בטראנספר, פוגרום, גזרות בבליות, הפקעת רכוש נועדו להגיר את

היהודים להגר. אפשר שההשמדה היתה נמנעת, לו היה לגרמניה — כפי שהיה ויש לישראל — מדינה שכנה אליה יכולה לגרש את שנואי־נפשה.

המנצחים של 48' לא המיתו את הנידונים לטראנספר, כי 90% מהם ברחו — או גורשו — במהלך המלחמה. מה יעשו מצדדי הטראנספר העדשים, אם ירדן ולבנון יסגרו את שעריהם האם יסתפקו בלחץ כלכלי ויד עוד יותר קשה — או משהו גרוע יותר, בנוסח הטיפול ב„סרטן" המוצע על ידי אישים שונים? אלה הן שאלות לגיטימיות.

אמת נכון: המשל והנמשל אינם זהים לעולם, ובכל זאת השוואות קשות וכואבות יכולות להיות סבירות. לכן מסכים אני עם גדעון ספירו, שהשיב לעוז: „אתה כועס על הראי במקום על מה שמשתקף ממנו."

ההשלמה הגדולה

השיא, הקליימקס, של הרומן הוא במאמר ארוך „הצופים והאחים", שבזמנו גרם להשתוממות ולתגובות נרגזות. עתה, במסגרת הספר, הוא נעשה נהיר יותר. עוז מצייר שתי קטגוריות של אנשים, ישראלים הפונים למערב וישראלים האוהבים את המזרח בהיותם מערביים. החלוקה הזו תופסת — פחות או יותר — את הדיכוטומיה הקודמת, זו של „יונים של ירח־דבש" ו„יונים של גט". המשיכה למזרח זרה לסופר (לזאת הוא מקדיש את המסה המסיימת של הספר, „מדינת ישראל נגד ארץ ישראל"); אך הוא מרגיש, שהבסיס הכל־אשכנזי התל־אביבי הוא צר מדי.

זוהי טראגדיה, תוצר לוואי של אי־קבלת הציונות ע"י רוב העם היהודי — הקומץ הזה, „הישראלים", כבני המתיישבים הציוניים הסוציאליסטיים ממזרח אירופה (ואני איני רואה בהם אידיאל), נשאר כראש־גשר במזרח התיכון, בלי תגבורת, בלי אותם שמונה מיליון יהודים שהיו אמורים לתפוס את המרחב, אך לא באו. במקומם הגיעו קבוצות אחרות — יהודים ממקומות אקזוטיים, שהפכו לגורם דומיננטי במקום להשאר שוליים. לכן נשארו גם האחים וגם הצופים של עוז מיעוט — בינתיים מיעוט שולט (נוסח ג'וניה, מרמז עוז), אך לא לנצח.

עוז רואה התקפלות של הצופים — ישראלים המפלרטטים עם המזרח. זוהי עובדה: „הנבואה על חורבן ירושלים היא נבואה המגשימה את עצמה." זהו תהליך טבעי של הקומץ הדל והקטן המאבד את עמדותיו. „הישראלים", בני המתיישבים הציוניים, מתקפלים אל תל אביב כדי לשרוד כמיעוט קומפאקטי ומלוכד, הם מצמצמים את שטח מחייתם ככל בעלי החיים (ובני האדם) החשים עצמם מאויימים. בירושלים, במיוחד, הישראלים הללו נשארו כמיעוט בין החרדים, המזרחיים והערבים, לכודים ברחביה ובמושבה הגרמנית, מוקפים ע"י מוסררה, הקטמונים ומאה שערים.

אך עוז — הגיבור־המספר של הספר — אינו מוכן להכיר בטראגדיה של המציאות: הוא מחפש את ההשלמה. ובכן, הדחף להשלמה הוא חזק ועיוור כיצר המין, וכאן הולך הגיבור־המספר־הסופר בעקבות סופרים גדולים. לאחר מיגור מרד הדקאבריסטים ב־1825, כאשר נכנסה רוסיה לעידן החושך של הצאר ניקולאי הראשון, כתב פושקין, ידידם של המורדים התלויים והגולים:

ללא יראה אני מביט לקראת עתיד:
תחילת ימי פיוטר (הגדול) המהוללים
העכירו מרידות והוצאות להורג.

כך קשר פושקין לצאר ניקולאי את כתר פיוטר הגדול, מחל לו על מות חבריו, וגרוע מזה הוא טעה. ימי ניקולאי לא הביאו תהילה פיוטר, אלא נגמרו כמפולת קרים אחרי שלושים שנים אומללות. כעבור מאה שנה חזר על דבריו בוריס פסטרנאק:

מאה שנה — וזו לא אתמול, אך ערגתו עז פיתוי
בתקוה לטוב ולתהילה, להביט לקראת עתיד
ללא יראה...
להיות ולעבוד ביחד עם כולם ועם
הסדר הקיים...

גם הוא טעה: המלים הללו נכתבו ערב הטיהור הגדול של סטאלין.

יתכן שגם עמוס עוז, המשתדל למצוא בני ברית בין יהודי המזרח המתעשרים, נוטה לראות מהרהורי ליבו. ויש גם חוסר הגיון בגישתו: למה „גט הוגן" לפלסטינאים ו„ירח דבש" עם המזרחיים? אני יכול להבין את הרעיון של „גט לכולם", של „גטו" עלי ירקיו" — וכן „ירח דבש לכולם", לכל תקוות התעצמות של פלסטינאים. אך במשולש של אשכנזים־מזרחיים־ערבים־פלסטינאים, יש לאחים ולצופים של עוז יותר סיכויים להישרד ולא לאבד את עצמיותם, מאשר בברית לחוצה עם היהודים המזרחיים בלבד.

על כל פנים, זהו ספר מעניין — דרכו של סופר שהחליט לחזור מהכפור יחד עם.

שלמה שפירא

בניה

אתה בונה סתו נצחי
רוצה לגעת ברחשי גשם
אך העננים צפרים של חידה
נדידה מול עיניך... ותמשך
כמו אל אותו טבור סנה
שסביבו חצבים הפורחים בתוכך
אך סוגרים עליך בבצלי גבול
לבל תצא מן הבערה בה אתה תחום
כל עונות השנה.
גם אם לא מצית כל מאת האתונים
של מיתרי לבך עם רבוא מנגינותיו
העלים ששירו עם דמעותיך
אל מחוץ עצבות הסתו
הם נחלי הערגה לאביב של עוד סתו נצחי.

הצטיידות

לפני שאתה בא אל יער
הצטייד בשפה עתיקה
כי הצפרים כבר יכולות לעבר
ביער הזה ואותן מלים מנגינות יפות
ששטפו אותו משבעה עולמות בריאה
של אור בראשית, מתמננות היום שבי
כנגד גלי הטוס טוס.
מה נאמר שלא נאמר
שבטוח נאמר על אותו אור:
כל ידידי העצים אחרי טרם אור
שאינם בוכים היום, שאינם שקר
מעץ לעץ הגשם בעתו
עננים מזקקי חמצן ושבע לאדם
יצורי אנוש אהבו לשרק בשפתו
לפלס עבותותיה.

יהודה גור־אריה

על נהר כבר

במימי נהר כבר
גלגלת אחת צפה ומגהכת
גחוך פילוסופי:
על דאטספתי אטיפוני וסוף מטיפי יטופון.
ודגיגים קטנטנים וזרזירים כשרים
מתוך ארבותיה מציצים,
מתרוצצים
ושוקעים בזהירות בבוץ
בתחתית המצולה
כי יודעים הם היטב את הכלל המפר
שדגים גדולים אוכלים דגים קטנים
בנהר כבר.

על גדת נהר כבר
דיג זקן, לברשער יושב,
ומצוף חכתו על פני המים השלוים מתערסל
והוא מחכה להעלות בחכתו איזה דג שמן:
קרפיון או שפוט, לפחות רג־סנדל...
מצופו השוקע מבשר לו דג שנלכד
והוא מניף חכתו בתנועה רחבה
ומעלה סנדל אחר רקוב ומרפט...
אז משליך הזקן את שללו העקוב
חזרה אל המים
ויורק אל הנהר שממנו שתה כל חייו
ואומר:
אכן, אכן,
נהר כבר איננו כבר
אותו נהר.
הכל זורם, הכל נע, הכל יורד במורדה,
נשאר אל הים הגדול הנולד הגדל
ואיננו מלא — —
אז בא אל הזתי
ואומר גו
לקץ.

מתוך הספר „תשובת מעבר", הוצאת „ירדן"

דורית קדר ■ תערוכות

חרדה בכל פינה

צבי מילשטיין בגלריה רוזנפלד, אוטו וולפגנג שולץ (וולס) בבית אסיה, אדריאנה צוונג בגלריה אפרת וידיד רובין בגלריה טובה אוסמן — תל־אביב

"פעם אחת חשבתי, שהיא מנסה לפתות אותי לדפוק אותה — מפלרטטת לעצמה על יד הכיור — התפרקדה על המיטה הענקית שמלאה את מרבית החדר, שמלתה מופשלת מעל לירכיה, מפל גדול של שיער, צלקות ניתוחים, בלוטת הלבלב, פצעי בטן, הפלות, תוספתן, תפרי חתכים ששקעו בשמן כמו רוכסנים עבים מפלצתיים — שפתיים ארוכות מסמורטטות בין רגליה מה, אפילו ריח של פי הטבעת. היה לי קר — אחר־כך נתמלאתי קצת בחילה, לא הרבה — זה נראה אולי רעיון טוב לנסות — לדעת את מפלצת רחם הבראשית — אולי — בדרך זאת האם הייתה עושה מזה עניין? היא זקוקה למאהב."

ציטטה זו לקוחה משירו של המשורר האמריקאי אלן גינזברג, בתרגומו של נתן זך. זהו "קריש" לאם שנטרפה עליה דעתה, שגופה בגד בה והיא חיה כלואה בתוך חומות־בשר. היא רדופת פחדים גזעניים ממרגלים מוחשיים עבורה, ומחותרים קפיטליסטיים תחת אושיות אידיאולוגיה קומוניסטית, שאימצה לעצמה. נשמה אכולת אימה מהרעלות שונות ומשונות.

ב"תכריך לבן", שבספר "קריש ושירים אחרים" לגינזברג, בא לידי ביטוי הרגש האמביוולנטי של המשורר כלפי האם — נעמי: אהבה־שנאה משיכה־דחייה, רחמים־גועל; יחסי קירבה וזרות, המוצאים ביטוי עז בציטוט הבא: "נועדתי מעט, מי ידאג לאשה אשר כזאת, מוכרת, מוזנחת למדי ברחובה, פרט לכך שעמדה כמופעת שלג רבות, עקשנית, לבדה, בכובע פרוות הארנבת אכול העש אשר לה. היו לה בעיות עם השיניים, שיניים זקנות מרי, שחוקות כמו הטוחנות של סוסים — היא מערה את פיה לגלות את בית הבליעה — כיצד היא מסגלת לחיות בפה כזה, איך היא אוכלת חשבתי, ניבי פרסת סוס אפורים־לבנים דמויי פטריות, שבהם טחנה לעסה בקול רם, פרחים שטוחים וקשים ערוכים סביב על חניכיה. אראו היכרתי שהייתה זו אמי, נעמי המתגוררת בפינה נושנה זו בקצווי

ידיד רובין, נופים שוריים

העיר, זקנה מכפי שידעתיה בטרם נעלמו חייה."

גינזברג עושה שימוש בתיאורים ויזואליים, המעוררים תמונות מנטליות חזקות. לכן, אין פלא שהאמן היהודי המתגורר בצרפת — צבי מילשטיין — הקדיש תערוכה שלמה כמחווה לשירתו.

יצירתו של מילשטיין, המוצגת בגלריית רוזנפלד, פוסחת בין מציאות גופנית למציאות נפשית. זו האחרונה נשלטת על־ידי רוחות־אדם, הנערמות בחלל התמונה אחת על גבי רעותה, כרבדי זכרון שנקבצו מן העבר, ועומדים דוממים כעדי ראייה ושמיעה לזוועות. מחצית הדמויות מצוירת בסכמטיות, בהינף־יד; הן נכנסו אל תוך התמונה בזווית עקומה, לא מציאותית, מביאות עימן רוח זרה וריח של מוות. לפעמים נקבצות הדמויות ושוזרות את אחת הגופות, כאילו הלכו איתה לאורך כל הדרך — אם תרצה או לא...

ה"קריש" לגינזברג תואם את אמירתו של מילשטיין, את הקדיש ארוך־הימים של צייר זה. הצייר חדר אל תוך נשמתה של "נעמי" — אימו המטורפת של המשורר — וציירה מבועתת, מתוחה למיתתה, כאשר דמותו של היטלר מבצבצת מתחת לסממני עיפרון עצבניים כמלאך המוות, שטן נורא. דמות זו חוזרת על עצמה בכמה עבודות ועירות, כשהשרבוטים הציוריים מנסים להערים עליו ולהעלימו. אך, דווקא המלחמה בין הגורם הפיגורטיבי לגורם הציורי והמופשט מגבירה את המתח, כך שהחרדה פולשת לכל הפינות של העבודות הקטנות.

בקומה התחתונה של הגלריה נכנס הצופה למבוך של פחדים. כאן העבודות הן גדולות־מימד, כהות, נוזלות, צפופות, לא זונחות אף עמוד, בולעות את החמצן שמסביב. הפנים האלה, שאינם מכירים זמן או חלל, נראים כשייכים לעולמות אחרים ותוקפים את המתבונן מכל עבר וצד. דמויות רובצות אחת על השנייה כפירמידות־אדם מאפירות, כאשר מדי פעם נכנס אל תוך עולם התמונה צליל משונה וזר, כמו מחבת עם ביצים צהובות מאור; אולי, ערגת נפשו של המורעב. אף כך פרחים מהווים ניגוד צורם בלילה אפל זה ומסייע להרגיש את הפער המתקיים בין היש לרצוי. ערימת בני־אנוש או רוחות אלה גורמת לתחושה מאוד לא נוחה של אובייקטיזציה. הווה אומר: הצגת בני אדם כחפצים בלויים, שניתן לנתח את חוותם באכזריות, תוך נקיטת עמדה אימפרסונלית. אבל, דווקא הריחוק, המאפשר ניתוח פסיכולוגי לא רחוק זה, גורם לנו — הן מבחינת השירה העמוסה תמונות ויזואליות, והן מבחינת הציור עצמו — לחוש כשמשתתפים בפרודיה הטרגית של החיים האלה: אכולי פחדים, מוחשיים ודמיוניים בעת ובעונה אחת.

* * *

אווירה דומה מעביר בצורה שונה לחלוטין הצלם הגרמני אוטו וולפגנג שולץ (וולס), המוצגת עד סוף החודש במרכז התרבות הגרמני שבבית אסיה. על ההיבט השלילי של הקיום תעיד בחירת הנושאים של הצלם — קירות־עץ מתקלפים, גדרות, שברים, עוף מרוט מכווץ כעובר, שעינו האחת פקוחה ומביטה באדם ותוהה על פשר חייו שלו, ואולי יותר על פשר חייו ומהותו של המתבונן בו. נחיה המתה חוזרת על עצמה בכמה צילומים. תזכורות למאוכנים ואפילו מזון הנראה כבעל חיים מעורר תהייה. וולס מטפל בצורה שוויונית בבעל־החיים המת, במוצרי אוכל ובחפצים דוממים, והאסוציאציות עוברות במהירות מתחום אחד למשנהו.

נושא הדיוקנאות שונה לחלוטין. זהו הצד הקליל יותר, אלא שגם כאן היסוד המלאכותי משתלט. הדיוקן אינו "טבעי", אלא ערוך עבור הצילום והדברים ניכרים על־פי האיפור, הבעת הפנים והרקע. הנשים אליליות — דמויות חלומיות, מנותקות מהווית היומיום. (ראה בקטלוג צילום עירום פיסולי ומרהיב ביופיו של ג'רמן דמר. צילומים בשחור לבן עמוסים מטען חוויתי חזק. תערוכת חובה.

* * *

אדריאנה צוונג מציגה בגלריה אפרת עד ה־12.2, הדפסי עץ. קטעי עיתונות כתובה ומצולמת מעצבים נופים של ממש, מחד גיסא, וכיתובים הבאים ליידע, מאידך גיסא. אלה נופים המאוכרים מפות עתיקות וקטעי עיתונות נגד המלחמה, נגד זיהום הסביבה ומצב כלכלי.

בבירור, ניכרת כאן מיומנות חזקה ומעולה, אלא שצוונג ציירה הפעם מתוך הלך־רוח מוחצן במקצת, שנועד להעביר מסרים. מסרים חייבים להיות חלק מן היצירה עצמה, וזו האחרונה חייבת לעמוד כיחידה אוטונומית המצדיקה את עצמה. משום־מה עלו כאן המסרים על יוצרם, והסטריליות המתקבלת פוגמת במכלול. בכל זאת, יש באמנית רגישות רבה, כוח קומפוזיציוני טוב ומחשבה. כדאי שתקדיש את עצמה, בראש ובראשונה, למסר האמנותי האינטימי, ולא תקרוץ לעבר הפרסומת.

* * *

ידיד רובין, המציג אצל טובה אוסמן עד ה־10.2, זנח את כל הסממנים החיצוניים והקדיש עצמו לציור אישי שלו, ובעיקר — עבורו. הדברים ניכרים בשטח: נופים שיריים עשויים מפוינטיליזם חזק (מערך של נקודות־נקודות), משחקים של השתקפויות, הצבע "התחתון" כאלו נושא בחובו את ניצני הצבע שמעליו, סממני מכחול וגם סממני אצבע, טפטופים קלים, כתמיות היוצרת תבליט. זהו ציור, המזמין את המסתכל להסיר את המסך ולחדור אל "התוכו", כאשר זה אינו מוגרר ושומר על מיסתורין פיוטי. תערוכה יפה. □

דני ורט ■ קולנוע

שוטרים בערימת דגים

"מעקב צמוד" ברב־חן ו"מטורף עליך" בקולנוע גורדון, תל־אביב

כותבי ביקורת קולנוע בשפע האנגלית עדיין מתלבטים אם להשתמש לגבי סרט קולנוע במושג "פילם" את "מובי". פאולין קייל מניו יורקר, למשל, דגלה בזמנה ב"מובי", מתעגרת, אנדרו סאריס, מה"וילג' וויס" צידד בפילם. "מובי" הוא המושג העממי והמדובר, בעוד שלפילם יש משמעות כבדה יותר ובעלת כוונות אמנותיות. הבמאי ג'ון בדהם, בסרטו האחרון "מעקב צמוד", פתר את הבעייה והכריז על מהות יצירתו בכותרת הסרט. "מובי" של ג'ון בדהם — נכתב שם בכותרת המקדימה את שם הסרט, ולא כמקובל ברוב המקרים — "פילם".

בדהם, שבחר בעצמו בהגדרה זו, מצהיר שאת אמנותו כבמאי הוא רואה כיצירת מוצרי צריכה המוניים. בשום פנים ואופן אין הוא רואה בעצמו "מחבר" קולנועי, אלא מי שמספק את עבודת הצוות, זאת, בדומה לבמאים אמריקנים אחרים, שפעלו בזמנם באולפני הוליווד הישנה. בשיטת עבודה זו יצר בדהם כבר מספר להיטים קופתיים פופולריים. הראשון מביניהם, זה שהעלה את שמו לכותרות, הוא "שגעון המוזיקה" עם ג'ון טרבולטה, אחר־כך באו גם "משחקי מלחמה" ו"תקלה מופלאה" — סרטים שבהם השכיל למזג היטב את האמצעים הטכניים עם פעולה ומקוריות. בקיצור, כל מה שנדרש להפיכתו של הסרט למוצר קונבנציונלי. וזאת, יש לציין, עם דאגה מירבית לטיפוח המסחרי של המוצר. הוא בהחלט במאי רב־גוני, לא בעל סגנון מובהק, שכוודאי אינו מותיר; וגם לא יותיר את חותמו המשמעותי על הקולנוע האמריקני. לכל מחפשי הבידור הטוב בדהם הוא כוודאי הכתובת הנכונה. לאחר סרטו הקודם, הפושר למדי, "גלגלי תהילה", שב כאן בדהם לעצמו, הפעם, יש לומר, הוא במיטבו.

מדובר במותחן משטרתי, שבמרכזו צמד שוטרים בעלי אופי מנוגד, כריס וביל (ריצ'רד דרייפוס ואמיליו אסטבז). הם מתמנים למשימת מעקב על דירתה של מריה (מדלן סטואו), בתקווה שיגיע אליה חבר־לשעבר, פושע פסיכופט, שנמלט מן הכלא. למעשה, מדובר במשימה משעממת למדי, שבה על השוטרים לאסוף רק נתונים, כדי שבבוא הזמן יועברו לאף־בי־איי, אשר ברגע המכריע ייכנס לפעולה. את זמנם מעבירים צמד הבלשים בהתבדחויות ותעלולים על חשבון הזוג שמחליף אותם ביום (הם ממונים על משמרת הלילה). אלא, שבתהליך ההצצה וההאזנה חל שיבוש, כאשר כריס מתאהב במריה. זאת, לאחר שהוא חודר לדירתה, כשהוא מתחזה למתקן של תחזוקת הטלפון. הרומן בין השוטר לנערה, מלבד שהוא מספק כמה תעלולי קומדיה של טעויות (היא לא יודעת את זהותו האמיתית), גם מסבך את מהלך החקירה ודוחף בה שפע גאגים קטנים. בעלה דרייפוס מסתתר מתחת למיטה, נתלה על קיר הבית, וגם נאלץ להתחפש כבן־אשה, על מנת להתחמק מזיהוי במצלמות הווידאו העוקבות.

בדהם הצליח במינון נכון של כל האלמנטים. האקספוזיציה מציגה את השוטרים במהלכה של פעולה כושלת, תוך כדי מרדף הם נתתים לערימה של דגים מצחינים בבית מינה. הסיום המוצלח. כמובן, גדוש פעולה אף הוא, ובו משתמשים בכלי־עץ, הצפים בנהר, ובמאבק בין מסורים חשמליים מאיימים במנסרה. הכל אולי בנאלי, שחוק ומשומש, אבל בדהם מוביל את כל התערובת הזו ביד בוטחת. אם נצרף לכך את משחקם הנכון של השחקנים, הרי שהתוצאה כאן היא מושלמת.

אם בדהם הוא דוגמה למקצוען מעולה, הרי שהרולד בייקר ("שדה הבצל", "כיבוי אורות") הוא הצד הרווח יותר בתעשיית הסרטים האמריקנית של היום. בתעשייה זו פועלים הרבה

ריצ'רד דרייפוס ואמיליו אסטבז ב"מעקב צמוד"

חסרי ייחוד כמוהו. בכך אולי אין הטאו, אבל אלה בדרך־כלל רוכבים על נוסחאות הצלחה ודאיות, וברוב המקרים, כמו ב"מטורף עליך" של בקר, התוצאה היא רשלנית, חסרת ייחוד, ובלתי מעניינת. מההומור הסתמי נוצר קולנוע סתמי, ובדרך־כלל — גם למטה מכך: ייתכן, שלולא כוכבו של סרט זה, מתיו מודין, לא היה עולה לגדולה בעקבות סרטים כ"בירדי" או "מטאל ג'אקט" — סרט זה היה נותר גנוז אצל מפיציו. הסרט נעשה לפני שלוש שנים, ועל עתיקותו תעיד הזמרת מדונה, השרה את שיר־הנושא ואשר שובצה בסרט למשך כדקה וחצי בהופעת מועדון; היא אפילו אינה נזכרת בכותרות הפתיחה. מאז אף היא עשתה כברת־דרך.

העלילה מובילה סרטים כ"רוקי", או "קארטה קיד". מודין מגלם את לודן סווין, תלמיד תיכון המחשל את גופו לקראת התמודדות עתידה עם אלוף־נוער מקומי איתני, והחידוש הוא, שכמשימה זו עליו להפחית ממשקל גופו על־מנת לעמוד בתנאים הנדרשים (ויכבו שוקל פוחות) בקרב המיוחל; ולאשה שגורמת לו מספר בעיות לא נעימות, כתוספת, והוא בתול ומתוח יוזם ויזכה לעלמה מבוגרת ממנו (ליגרה פיודנטינה), המוזמנת לגור באותו זמן בביתו. הסוף בכי טוב, בזכות איבוד הבתולים. ומה מוכר, שנעשה בחוסר עניין, משעמם בדרך־כלל.

חלון ראווה

אין הישג מושלם

צ'רלס דיקנס, "ההיסטוריה האישית של דייוויד קופרפילד", בלוויית איורים מקוריים מאת ה.ק. בראון; תירגם: מאיר ויזלטיר; הוצאת "דביר", 1987

כל אימת שאנו חוזרים אל יצירתו של צ'רלס דיקנס, הבולט והפופולארי ביותר בין סופריה של אנגליה עד עצם היום הזה, שהסיפורים והרומאנים שלו מוסיפים להופיע כל העת במהדורות ובתירגומים חדשים ברחבי עולם — אנו מגלים מחדש את התערובת המיוחדת לו, של רומנטיקה סיפורית וריאליזם פרטני, רגשנות ופיכחון, עצב והומור, רגישות רבה להתרחשויות טרגיות ואמונה בטוב כי ינצח.

אלמנטים אלה ניכרים בבירור ברומן גדל־ההיקף של דיקנס "דייוויד קופרפילד", אשר הופיע עתה במהדורה עברית חדשה ושלמה, בשני כרכים, מלווה בתחריטים מקוריים, שנעשו בידי הצייר החביב על הסופר. התירגום העברי הראשון של הסופר היה של מ. בן־אליעזר, והוא ראה אור בירושלים בשנת תרפ"א; בעקבותיו באו תירגום של י. לויט ותירגומים מקוצרים אחרים, שלא היה בהם כדי לתת לקורא העברי מושג נכון ושלם על היקף ומהות היצירה.

"דייוויד קופרפילד" נכתב בשנים 1849־1850, אחרי "בית הוועד הפיקוויקי", "אוליבר טוויסט", "ניקולאס ניקלבי" ו"בית מימכר עתיקות" — ולפני "סיפור על שתי ערים", "זמנים קשים" ו"תקוות גדולות". רומאן זה, המייצג נאמנה את הקלאסיקה הוויקטוריאנית, הוא בעל יסודות אוטוביוגרפיים. גיבורו, כמוהו כדיקנס עצמו, מנהל מאז עמד על דעתו מאבקים להתקדמות בחיים, בהסירו מכשולים שונים ובהתגברו על מגבלות חברתיות. כנגד הקשיים וכוחות־הרוע הוא מציב גורמות מוסריות הטבועות בו, חריצות ונכונות לעמוד על עקרונות. התהילה וההצלחה הספרותית הגדולה שהיו מנת־חלקו של דיקנס שקולות כנגד האושר, ההצלחה החברתית והעושר, שמשיג דייוויד קופרפילד. באחד המקומות ברומאן מאפיין קופרפילד את דרך־העשייה שלו בחיים ואין ספק, שכאשר הסופר שם דברים אלה בפיו לא התכוון אלא לעצמו: "איני מתכוון לומר אלא זאת, שכל שעשיתי בחיי, השתדלתי בכל מאודי לעשותו כהלכה; שאם הקדשתי עצמי לעניין, הקדשתי לו את כל אשר לי; שבהתחתרה למטרות גדולות וקטנות כאחת, שקדתי תמיד במלוא הרצינות. מעודי לא הייתי סבור, שיכולת טבעית יכולה להתנתק מתכונות של עבודה קשה, פשוטה ומתמידה, ולהשתעשע במחשבה כי גם כך תגיע אל יעדה. אין הישג מושלם בעולם החיים. יש אשר כישרון מבורך ומזל טוב יהוו את שני עמודי הסולם, אשר בו יטפסו אי־אלה אנשים, אבל שלבי הסולם הזה צריכים להיעשות מחומר עמיד, אשר לא יישחק; ואין תחליף לרצינות יסודית, נלהבת, הנובעת מלב שלם."

עם הופעת המהדורה העברית החדשה של "דייוויד קופרפילד" נתפרסמה גם תגובה נזעמת של מאיר ויזלטיר, הטוען נגד המו"ל דביר־זמורה־ביתן כי הוציא לאור תירגום שהוכן לפני חמש־עשרה שנה ומעלה, בלי לאפשר לו לעדכנו וללטשו. לדעת ויזלטיר הוחמצה ההזדמנות להעלות את רמתו של התירגום, כיוון שנמנעה ממנו האפשרות להשקיע בו עבודה נוספת, ידע ויכולת שרכש בפרק־הזמן הארוך שעבר מאז 1972, כאשר עשה את עבודת־התירגום.

בהערצה

לאה גולדברג, "פגישה עם משורר", (על אברהם בן־יצחק סונה); הוצאת ספרית פועלים, 1988

בן 67 היה ד"ר אברהם סונה, הוא המשורר אברהם בן־יצחק, כאשר הלך לעולמו ברמתיים, בשנת 1950. שנתיים לאחר מכן, ב־1952, פירסמה המשוררת לאה גולדברג ספר קטן על אישיותו היוצרת ועל דמותו המקסימה. אלה הם דפים הכתובים בידידות עמוקה ואף בהערצה, בהערכה לכל אשר היה מקופל באיש הצנוע ורב־הכשרונות, ברגישות אישית רבה.

עתה, בתום 36 שנים, כאשר גם לאה גולדברג איננה עוד בחיים, הופיע הספר "פגישה עם משורר" במהדורה חדשה. המחברת כותבת על פגישות ועל שיחות עם אברהם בן־יצחק בבית־קפה, בבית ובמקומות אחרים, על דברים שסיפר לה, על ניתוחים והערכות שהשמיע באוזניה, המעידים על עולם רוחני עשיר ביותר. לצד הפרקים הביוגראפיים, תיאורי הדמות וההזכרות, יש בספר גם פרקסיוס קצר המוקדש להארת שירתו (הוא פירסם בעודו בחיים אחד־עשר שירים עבריים בלבד בכמה במות ספרותיות).

לאה גולדברג מרגישה את עניין תרבותו האירופית הרחבה ואת היכרותו וקשריו עם יוצרים ואישים, שעמדו במרכז חיי־התרבות של אירופה ושל וינה; הוגו פון הופמאנסטאל, ארתור שניצלר, פופר־לינקאוס ואחרים. אך קירבה אמיתית הוא גילה אל מעטים, ביניהם הרמאן ברוך, בעל "הסהרורים", ואליאס קאנטי.

מעניין לקרוא דברים אלה אחרי שקוראים את כרך־זכרונותיו השלישי של א. קאנטי, "משחק־העיניים", אשר תורגם לאחרונה לעברית. קאנטי כותב בו בהערצה — שאינה נופלת מהערצתה של לאה גולדברג — על אברהם סונה־בן־יצחק, עימו קיים פגישות קבועות בבית־קפה בוינה בשנות השלושים, לפני סיפוחה של אוסטריה אל הרייך השלישי ולפני עלייתו הסופית של סונה לארץ (הוא חילק את מרבית שנותיו בין וינה, שאליה היה קשור בכל נימי־נפשו, לארץ־ישראל). קאנטי מתאר את יושרו הקיצוני את עומק מחשבתו המוסרית, את עוצמת רוחניותו השקטה והשלמה, אך מתאר כאילו תמוה בלבד את ויתורו היצירתי, בציינו רק דרך־אגב, שכתב גם שירים בעברית.

ספר חדש בהוצאת עם־עובד

אברהם בן־יצחק אינו נזכר כיום על ידי העוסקים הבכירים בספרותנו. אולי המהדורה החדשה של "פגישה עם משורר" מאת לאה גולדברג והדפים שמקדיש לו אליאס קאנטי בזכרונותיו, שתורגמו לעברית, יסייעו מעט להסיר מעליו את אבק השיכחה.

הנסיך הטוב

אלי מלכא, "הנסיך הגנוב", ציירה: בריטמאן שלרן; בית הוצאת כתר, 1987

מחברו של ספר־ילדים זה אינו מנסה להסתיר את העובדה ששאל אלמנטים בולטים מסיפורים קלאסיים נודעים, שלכל איש־תרבות יש התייחסות אליהם — כגון הסיפור המקראי על משה התינוק בתבה, שבת פרעה משתה מן היאור, או אגדת הזמיר של מלך סין מאת אנדרסן. כאן, בספרו של אלי מלכא, שונה פרטים גיאוגרפיים ואחרים (התבה עם הנסיך שטה בנהר הצהוב במקום ביאור והילד אינו אלא בנו של מלך סין. בתחילת הדברים שגרתיים, מתפתחים במסלול מוכר: למלך נולדו בנות בלבד וכיוון שאין הן ראשאיות לרשת את כסאו, הוטבעו על־ידי המנדרינים באמבט. וכאשר סוף־סוף נולד הבן המיוחל, אירע אסון והוא נגנב בטעות מגן הארמון בידי ילדי הגנן, פינג וקלמנטינה, עשה את דרכו בתבה בנהר הצהוב וגודל במשפחתו של דייג זקן חשוך בנים. כאשר גדל והיה לנער חזק ואמיץ בא רעב גדול על כפר־הדייגים, שבו התגורר עם הוריו המאמצים, והחליט להכנס לארמון כדי לקחת משם מזון לעניי כפרו. אך משמר־הארמון תפסו והוא היה צפוי לעונש־מוות, אילמלא הכירה אותו אומנתו הזקנה על־פי מזרות־המגינים על צווארו, שהוכנה בשעתו מרמצעות־המגינים, אשר שפך הקיסר בטרם נולד לו בנו. הקיסר ממליך תחתיו את הבן האובד, שכמלך אינו שוכח את עמו ומטיב עימו — עד כי מאז חיו כל ימי־חלד בסין לחגים.

לא תמיד עשויים היטב חרוזי "הנסיך הגנוב" כהלכה, יש שהם צולעים, כאילו חוברו כלאחר־יד. גם הציורים המלווים את הספר קפואים מעט, הדמויות בהם נראות כבובות־שעווה. אפשר שבמאמץ נוסף ניתן היה לתקן את אלה ולשפר את איכותו של הספר.

מ. אבי־שלמה

ספרי ילדים

נעים לעין

אלונה פרנקל, סיפור על הפילה, כתר, 1987

[illegible] שהודבר נראה ובולט לעין נזכרים בעלי־החיים על פי גורלם, מן הגדול אל הקטן, וגם שמם נכתב באותיות הולכות וקטנות — מן האות הגדולה שזכה בה הפיל, עד לדפוס פטיט של הזחל, שאפשר לקוראו בנוחיות בסיועה של זכוכית מגדלת מתאימה.

אלונה פרנקל היא מאיירת מצויינת שהחליטה להמציא טקסט לאיוריה וחיברה סיפור שעקרונו הוא עקרון החד־גדיא (הזחל הולך וגדל עד שהוא מוחזר לגודלו הטבעי), ולמעשה אינו אלא תירוץ לאיורים — ואלה, מרהיבים עין בצבעי פסטל עדינים, דמויות דקורטיביות של בעלי־חיים (לא יותר מזה, הצד הצורני של האיור לוקה במקצת), על רקע מעורפל וחלמוני ושילוב מעולה של גוונים וצורות. התוצאה: ספר אסתטי ונעים למראה. מן הסיפור אפשר להתעלם.

הבעיה המוכרת

רינה בן־שחר; לאורן נולד אח והוא לא שמח; איירה: אירים שביט; מסדה, 1987

ולמה שישמח — "עד לבואו של האח הצעיר היה אורן מרכז התעניינות ועכשיו הפסיד לפתע את המקום שהיה שייך לו ואשר לו הורגל. הבעיה ידועה והיא יכולה להיהפך לקשה ומתמרת, אם לא מודיעים לה ומנסים להקדים רפואה למכה. הסיטואציה המוכרת מתוארת על ידי המחברת בפשטות וללא הטפות־מוסר ועם זאת תוך המנעות מהכללת מעשים חמורים באמת. אורן מנסה להציק לתינוק בדרכים "מגומרות"; לקיחת מוצץ, הפחדה בנחש צעצוע, (בני הבכור, למשל, ניסה לברר אם עיני אחיו הצעיר, בדומה לעיניה של בובה, יכולות להכנס פנימה אם לוחצים עליהן, ואם תסדק גולגלתו כאשר יכו על ראשו בראי) כיוון שידועים גם מקרים חמורים שקרו עם תוצאות חמורות; מצד זה הספר לוקה בחסר, כי אין בו התמודדות אמת עם המציאות, על גווניה המאיימים והאמוריים, ואין נסיון להציע פתרון־אמת לילד ולהורים — מה לומר וכיצד לנהוג במצבים חמורים כאלה שיכולים להיות גורליים. במקום זה יש החלקה ושיוח תוך גלישה אל סוף שכולו טוב: עכשיו הכל נחלת העבר, עכשיו אורן ואחיו התינוק חברים טובים.

מאויר בכשרון באיורים צבעוניים קלילים ומבודחים, דמויי הדבקות צבעוניות. אופן איור זה נבחר כדי להמנע מהתמודדות עם ציורי פנים והבעות פנים. בית ההוצאה התקין לספר גם גירסה אנגלית.

מתנה קטנטונת

שלומית אולצקי, גמד אחד, ספרית פועלים, 1987

כיאה לנושאו, עניינו בגמדים למיניהם; גם הפורמט של הספר הוא גמדי ותוכלו לחופנו בכף־יד אחת בלי למשש את האצבעות יתר על־המידה. ספר זעיר זה כולל חמשה עשר שירי נונסנס שעניינם גמדים וגמדות והם מלווים באיורים מעשי ידיה של המחברת. כדרך הטבע יש שירים טובים ויש טובים פחות, כאלה שחריזתם אינה חריזה ולחוסר־ההגיון שבהם אין חוסר הגיון טובה ושובבי. והרי שתי דוגמאות נחמדות למדי: א. גמד אחד/בשם שושן/היה מאד/מאד בישן. ב. גמדה/ושמה עדית/לא הגיעה/לידית. יש נסיונות אחרים הרבה פחות מוצלחים (גמד אחד/היה נחמד/ גמד שני/היה עצבני).

טוב היתה עושה המחברת לו הפקידה את איור שיריה בידי מאייר מקצועי. ההוצאה סבורה כי הספר "מתאים לילדים המתחילים לקרוא, ולבני־עשרה המחפשים מתנה נחמדה לחבר." ואפשר להסכים עם דברים אלה.

לסיכום: הביצוע טעון שיפורים, אך הרעיון עצמו ראוי שיהיה לו המשך, הן בפורמאט הן בתוכן הדברים ובנושאיהם (בגיוונים ובווריאציות, כמובן).

הדוב הרוסי

מרים ילן שטקליס; הילדה והדב, על פי מעשייה רוסית; עיצוב: רוני רכבן; ספרית פועלים, 1987

מרים ילן שטקליס עיבדה וסיפרה מחדש מעשייה עם רוסית, שעניינה חוכמתה וערמתה של ילדה קטנה, שנקלעה לביתו של דוב והשכילה להיחלץ ממלכודתו זו ולשוב לבית הוריה בעזרת תחבולה מחוכמת. הספר מאוייר באיורים המזכירים מוטיבים רוסיים עממיים (ריקמה, בובות, פרחים, פיתוחי־עץ וכיו"ב). מתאים מצד רמת הלשון והעניין לילדים בכיתות נמוכות של בית־הספר היסודי.

למה?

אנטולי בודניקי; להיות רב־חובל; עברית: דוידה קרול; ציורים ועטיפה: יצחק ילון; כתר, 1987

מעשה בילד שכל רצונו להיות רב־חובל, ובשל חלומותיו ואביו השיכור הוא מתרשל בלימודיו, נשאר כיתה ומסתבך בצרות, עד אשר הוא מוצא אדם שמסייע לו להגשים את חלומותיו: לעזוב את בית־הספר ולעבור על אוניה (בתור שוליה הצובע את הטעון צביעה).

מבין צץ הספר המיושן הזה, חסר חוט־שדרה ונטול עניין; מדוע הוחלט לתרגמו לעברית? האם הגיעה הוצאת כתר אל תחתית החבית?

מעצבן

תמר ברגמן; גזל של אבא ואמא; צילמה: שי זכאי, כתר, 1987

זהו סיפורה המעצבן, הכתוב בצורה מעצבנת, של ילדת־שמנת מעצבנת, מלווה בצילומים מלאכותיים, קיצ'יים (וניחשתם), מעצבנים. כשיש עסק ששמו הוצאת ספרים, כשיש מערכת שלמה של דפוס, הגהה, הוצאה לאור, הפצה וכו' וכו', צריך להעסיק את המערכת כולה כל הזמן, נכון? — או לפעמים אלה התוצאות.

דבורה גילולה

ספרי ארץ־ישראל

חבורה קיבוצית "אחרת"

נרי אריאלי (עורך) שדמות: במה לתנועה הקיבוצית. גיליון ק"ג־ק"ד, דצמבר 1987.

הבמה מוקדשת הפעם בעיקרה לחיפוש־דרך כדבר "זהותה האוטונומית של החברה הקיבוצית". שתי דרכים מרכזיות מוצעות כיום בפורומים שונים. האחת המצדדת בשינויים מזעריים כדי לחזור ל"דרך הישר", והשנייה — במהפכים ובשינויים מהותיים, בבחינת בנייתה של "קהילה קיבוצית אחרת". לוויכוח נוקב זה ובעיקר לדרכי יישומו תהיינה השלכות מרחיקות לכת לגבי מפת־הקיבוצים העתידית, גורלם, מידת השיתופיות שבהם, זיקתם לישובים כפריים אחרים ולישובים עירוניים, תעסוקות החברים ועוד. כמהסכים ישנה גם סכנה של כלייה והתמעטות, אך ישנו גם סיכוי של התרבות והרחבה.

סטנלי מרון מציג את התשתית הכמותית ואת האפשרויות הטמונות בשינויים במאמרו "קיבוצים כישובים עירוניים" (עמ' 16־24). נראה שהאוכלוסיה הקיבוצית לא התמעטה בשנים האחרונות, שעזיבת הבנים איננה כה דראסטית כפי שמוצגת באמצעי התקשורת (כי ישובים קיבוציים חדשים רבים קמים חדשות לבקרים (גידול של כ־30%). מכיוון, שמרבית אוכלוסיית ישראל, מעל 90%, חיה בערים ובישובים עירוניים, הרי שיש לחפש פתרונות בהקמת קיבוצים בפריפריה העירונית. מרון מציג היבטים שונים של צורת ישוב חדשה זו.

לנושא זה נדרשים כותבים רבים, המתארים נסיונות שיתופיים בעיר וסביבתה בעבר. יובל דרור על קיבוץ "אפעל" (עמ' 33־34), דן יהב על "קיבוץ כיאליק" — השומר הצעיר של מאיר יערי והבורחון, שלבסוף הגשים במרחביה" (עמ' 37־39) ודורי הלמן על ניסיון להקים עיר קואופרטיבית, "עובדה" (עמ' 63־65).

אליעזר טל מנתח את בעיות ה"קיפאון הטכנולוגי" בתעשייתי במגזר הכפרי הישראלי". לטענתו, כיוון שהתעשייה הפכה לגורם קריטי לעתידו של הקיבוץ (כ־50% מהמ"ג), הרי יש להכין אסטרטגיה ארוכת טווח לתעשייה הקיבוצית, הרשמות טכנולוגיות ושירותי מחקר (פיתוח) (עמ' 43־50). עוד בחוברת תגובות למאמרו של משה שנב, שנתפרסם בשדמות [illegible] ובו מכתבים של חברי התק"מ. שירים, סיפורים, הגיגי נפש, צילומים, ועוד, והחוברת הכוללת חומר עיוני, ושירתי רב, ואשר הקורא [illegible] ימצא בה עניין רב.

[illegible]

מחזור מרתק צפוי מחר בליגה הלאומית – נתניה נגד מכבי פ"ת, כבר היום

דרבי ת"א של ניגודים

הפועל ת"א שואפת לפיסגה ומכבי ת"א רוצה להתרחק מהתחתית ★ מאבק צמרת בין הפועל כפר־סבא וביתר ת"א ★ האלופה בבאר־שבע ★ שמשון – מכשול גבוה למכבי חיפה המתעוררת ★ מה תעשה התחתית בחוץ: חולון בשכונת־התקוה ולוד נגד הפועל פ"ת

● לאומית

הדרבי התל־אביבי בכדורגל, בין קבוצות הפועל ומכבי תל־אביב, שאינו כיום גדול כל־כך יעמוד מחר במוקד משחקי המחזור ה־21 בליגה הלאומית. המובילה, מכבי נתניה, תארח כבר היום במשחק־קצוות את סוגרת הטבלה, מכבי פ"ת.

דו־קרב צמרת חשוב יתקיים מחר בכפר־סבא, בין קבוצות הפועל כפר־סבא (3) וביתר ת"א (4); בבלומפילד יקדם לדרבי מאבק מסקרן בין שמשון ת"א ומכבי חיפה; בבאר־שבע התמודדות מרתקת בין בית"ר ירושלים והפועל באר־שבע; בני־יהודה ת"א תנסה לנצל את מגרשה במשחקה עם הפועל צפריירים חולון, ובפ"ת ייפגשו קבוצות הפועל פ"ת והפועל לוד.

● כמה צופים יבואו מחר ב־3 לבלומפילד לחזות בדרבי בין קבוצות הפועל ומכבי ת"א? שאלה מעניינת, שכן בסיבוב הראשון, ברמת־גן, באו כ־30 אלף צופים. מאז השתנה מצב שתי הקבוצות. במשחק בסיבוב הראשון היו השתיים בצמרת, ואילו כיום רק הפועל ת"א מרוגרת בפיסגה, עם מספר נקודות זהה לזה של המובילה, מכבי נתניה (38). מכבי ת"א נרחקה למקום ה־10, לאחר שלא ניצחה בשמונה משחקים רצופים. שחקני מכבי ת"א יעשו בודאי מאמץ רב מול היריב העירוני, שכן הפסד נוסף ימעיט מסיכוייהם לחזור לפליי־אוף העליון. הפועל ת"א, שניצחה בסיבוב ראשון 1:2 היא כיום טובה מיריבתה, אבל בדרבי אין מוסכמות. לכן צפוי מאבק ללא פשרות. כל תוצאה לא תתקבל כהפתעה. ישפוט: צבי שריר.

● במשחק מוקדם בבלומפילד (1) תנסה מכבי חיפה, מהמקום ה־11, לנצל את התאוששותה (שני נצחונות רצופים), במשחקה עם שמשון ת"א החזקה. שמשון, שגם היא שואפת כלפי מעלה, מהווה אגוז קשה לפיצוח לכל קבוצה. החיפנים יצטרכו לחיות במיטבם כדי לגבור על השמשונים. בסיבוב ראשון — 1:1. ישפוט: יצחק בן־יצחק.

● מאבק מסקרן יהיה מחר בכפר־סבא (2.30) בין הפועל כפר־סבא וביתר ת"א, שתי קבוצות צמרת המסוגלות להתעלות. בסיבוב הראשון ניצחה כפר־סבא בחוץ 0:2. ביתר ת"א תבוא במטרה להוכיח שמעידתה כיום שישי בדרבי נגד הפועל ת"א (2:0), היתה מקרית.

המארחים, לעומת זאת, חזקים מאוד במגרשם — דבר העשוי לסייע להם להותיר בידיהם את מלוא 3 הנקודות. ישפוט: עובדיה בן־יצחק.

● האלופה, בית"ר ירושלים, שאיכזבה בשבת בתיקו־אפס עם הפועל פ"ת, תרדים לבירת הנגב למיפגש עם הפועל באר־שבע, שנוצחה בשני משחקיה האחרונים. המארחים יעשו מאמץ עליון לגבור על אורי מלמיליאן וחבריו. באר־שבע היא קבוצה "בלתי צפוייה". שחקניה סובלים מהיעדר יציבות, אולי בגלל גילם הצעיר. מה שברור שמרו (2.30) ילחמו על כל כדור כדי לזכות במלוא הנקודות, אבל לא תהיה זו הפתעה אם בית"ר ירושלים המנוסה תנחיל ליריבתה הפסד שלישי רצוף. בסיבוב הראשון ניצחה בית"ר ירושלים — 1:2. ישפוט: יעקב שיינר.

● דו־קרב מלהיב עשוי להתפתח בשכונת־התקוה (2.30) כשקבוצת בני־יהודה ת"א תארח את הפועל צפריירים חולון. בסיבוב הראשון ניצחה בני־יהודה בחוץ — 0:1. מחר תהווה הקבוצה החולונית, שהשתפרה מאוד לאחרונה, יריב שקול למארחים מבני־יהודה, שיבקשו לנצל את ביתיותם. ישפוט: יהושע לויה.

● קבוצת הפועל פ"ת, הלוחמת על מקומה בפליי־אוף העליון תתמודד במגרשה עם קבוצת־התחתית של הפועל לוד. בסיבוב הראשון לא הוכרע המאבק בין השתיים — 1:1. הפעם, בבית, מועמדת הפועל פ"ת לנצחון. כל תוצאה אחרת תהיה הפתעה. ישפוט: רחמים דינצ'י.

● המובילה, מכבי נתניה, תשחק כבר היום ב־2.30 במגרשה עם מכבי פ"ת, השקועה עמוק בתחתית. מבחינתה של מכבי נתניה זה חייב להיות "נצחון בטוח". תהיה זו יותר מהפתעה אם הפתח־תקואים יצליחו להיות יריב שקול. לפי התחזית המוקדמת — צפוי לנתניה נצחון בהפרש שערים ניכר. בסיבוב הראשון — 1:3 למכבי נתניה. ישפוט: דאוד סוהיל.

הרכבים

● הפועל תל־אביב: אריה אלטר, יעקב אקהויז (יהודה עמר), יעקב סגל, יוסי זאנת, דוד הרשליקוביץ, מוריס ז'אנו, משה סיני, רמי ארמה, אלי כהן, מיקי בז'שיטרית, בני רובין (תמיר לינהרט).

● מכבי תל־אביב: משה מרכוס, שאול כהן, מיקי כהן, מנשה שמעונוב, דוד אוולאי, חי קרייס, יעקב צרפתי, משה גדיאני, מוטי איוניר, בני טבק, צבי גורדון (אלי דריקס).

הטבלה הלאומית
(אחרי המחזור ה־20)

1.	מכבי נתניה	25:38	38
2.	הפועל ת"א	18:21	38
3.	הפ. כפר־סבא	16:24	34
4.	בית"ר ת"א	19:28	31
5.	שמשון ת"א	17:22	30
6.	בית"ר י־ם	28:27	29
7.	הפועל פ"ת	25:27	28
8.	הפ. באר־שבע	18:15	26
9.	בני־יהודה ת"א	14:15	24
10.	מכבי ת"א	23:26	22
11.	מכבי חיפה	21:21	22
12.	הפ. חולון	20:16	20
13.	הפועל לוד	41:15	14
14.	מכבי פ"ת	28:11	12

משחקי המחזור

היום
● מכבי נתניה — מכבי פ"ת

מחר
● שמשון ת"א — מכ. חיפה
● הפ. ב"ש — בית"ר י־ם
● הפו. פ"ת — הפו. לוד
● בני־יהודה — הפו. חולון
● הפו. כפר־סבא — בית"ר ת"א
● הפו. ת"א — מכבי ת"א

אלי כהן מהפועל ת"א בדרבי מספר 2 נגד בית"ר ת"א. מה יעשה בדרבי מספר 1 מחר נגד מכבי ת"א? תצלום: אריה קנפר

ויסוקר יסע לאוסטרליה כמאמן שוערי ישראל

יצחק ויסוקר, מאמן השוערים בנבחרת ישראל בכדורגל, יצורף למשלחת שתצא בחודש הבא לטורניר הקדם־אולימפי באוסטרליה — על כך הוחלט אתמול.

המאמן הלאומי מילינקו מיהיץ' הופיע אתמול בפני הוועדה המקצועית של ההתאחדות לכדורגל וציין את השיפור הרב שחל במשחק הנבחרת.

הוא ציין כי רוני רוזנטל ואלי אוחנה יכללו בין 20 הכדורגלנים, למרות שאין בטחון שקבוצותיהם ישחררו אותם.

מיהיץ' הדגיש כי הוא מקווה שיכולתה של נבחרת ישראל במחצית השנייה נגד צרפת תימשך בשבוע הבא גם במשחק נגד רומניה בקרית־אליעזר.

אתמול נקבעו ראשי המשלחת לאוסטרליה: חיים צימר ואליעזר ריבלין.

חרד בספק

שוער שמשון ת"א ונבחרת ישראל, אבי חרד, שנפצע בשלשום נגד צרפת (1:1), עבר אתמול סידרת בדיקות בבתו. אמש הובע חשש אם יוכל לשחק מחר נגד מכבי חיפה.

באם חרד לא יוכל לשחק יופיע בין קורות שמשון שוער המילואים, גיא נחשון.

● ליגה א'

מאבקי חוץ לשתי הראשונות

משחקי הסיבוב הראשון בליגות א' בכדורגל יסתיימו מחר. שתי המובילות יקיימו משחקי־חוץ. הראשונה בדרום, בית"ר רמלה, תתמודד עם הפועל אור־יהודה, והמובילה בצפון, הפועל בית־שאן, תיפגש עם הפועל בני־נצרת.

שאר המשחקים במחזור ה־15 יהיו:

● דרום: הפועל רמת־השרון — קרית־אונו; הפועל דימונה — הפועל אשקלון; הפועל ראשל"צ — מכבי לורוס חולון; הפועל בית־שמש — הפועל אשדוד; הפועל רמלה — מכבי קרית־גת; הפועל קרית־מלאכי — הפועל מרמורק; הפועל אזור — מכבי הרצליה.

צפון: הפועל טייבה — בית"ר חיפה; הפועל טירת־הכרמל — מכבי אח"י נצרת; הפועל טירה — מכבי חדרה; מכבי עפולה — הפועל בני־טמרה; הפועל רעננה — בית"ר נהריה; מכבי טמרה — הפועל קרית־שמונה; הפועל קרית־אתא — מכבי עוספיה.

● בליגת העתודה בכדורגל מחר: בני־נעורה — הוורעו תל־יוסף — אסי תענך; אייל רמות־מנשה — גבעת־עוז גזית — גבעון בית־יוסף/ירדנה — בני־ניר חפציבה/בית־אלפא — אלונים.

● כדורעף

נשים: באר־שבע – עין החורש

משחק מעניין יהיה מחר ב־6 בליגה הלאומית לנשים בכדורעף בשאטא באר־שבע תארח את הפועל עין־החורש/עמק־חפר.

ייתר המשחקים מחר: הפועל כפר־סבא — הפועל איחוד עירון (6.30); אליצור יבנה — הפועל בת־ים (8); קרית־חיים — הפועל שער־הנגב (8.30).

ארבע הראשונות במאבקים ביניהן בארצית:

הפועל ירושלים (1)—יבנה (4)
הפועל חיפה (2) — טבריה (3)

● ארצית

מאבקי־צמרת מרתקים צפויים מחר במחזור ה־21 בליגה הארצית בכדורגל. ארבע הראשונות יתמודדו בינן לבין עצמן: הפועל ירושלים, הראשונה, תארח בימק"א את מכבי יבנה, הרביעית, והדו־קרב מעניין עוד יותר יהיה בקרית־חיים בין קבוצות הפועל חיפה, השנייה, והפועל טבריה, השלישית.

● הפועל ירושלים דוהרת בפיסגה. מחר בימק"א תיתקל ביריב קשה כמכבי יבנה. אמנם 15 נקודות מפרידות בין השתיים, אבל ברור שיבנה לא תקל על יריבתה מהבירה, הפייבוריטית במשחק. בסיבוב הראשון ניצחה הפועל ירושלים בחוץ — 1:3.

● בסיבוב הראשון הנחיתה הפועל טבריה מהלומה על הפועל חיפה — 0:4. מאז השתפרו החיפנים. מחר בקרית־חיים, ישתדלו לגמול לשחקני עיר הכנרת. בעייתם של הטבריינים מיצר להכניע את שוער הפועל חיפה, אריה חביב, שלא ספג שער 900 דקות תמימות.

● משחק מעניין ייערך מחר ב"מכתש" בגבעתיים בין קבוצות הפועל רמת־גן ומכבי יפו. השתיים לוחמות כדי להיכלל בפליי־אוף העליון. מכבי יפו ניצחה בסיבוב הראשון — 1:2. הפעם ינסו הרמתגנים לגמול.

● דרבי תחתית רמת־גני יהיה מחר במגרש ברמת־עמידר בין קבוצות התחתית: מכבי רמת־עמידר והכח רמת־גן. שלוש נקודות מפרידות בין השתיים.

הטבלה הארצית
(אחרי 20 מחזורים)

1.	הפועל י־ם	24:45	47
2.	הפועל חיפה	11:22	44
3.	הפועל טבריה	26:41	37
4.	מכבי יבנה	21:24	32
5.	הפועל חדרה	29:30	28
6.	הפו. רמת־גן	23:20	28
7.	מכבי שעריים	25:27	26
8.	מכבי יפו	16:16	25
9.	הפועל יהוד	31:29	25
10.	בית"ר נתניה	23:19	24
11.	הפועל בת־ים	23:20	22
12.	מכבי עמידר	31:21	20
13.	הכח רמת־גן	26:16	17
14.	הפועל עכו	32:13	12

עמידר תעשה כל מאמץ לנצל את ביתיותה בעוד ששחקני הכח יאבקו כדי לגמול ליריביהם שניצחו בסיבוב הראשון — 0:1.

● קבוצות מכבי שעריים ובית"ר נתניה, הנמצאות בקו ההתאוששות, יתמודדו מחר ברחובות. שעריים ביתית, וזה יתרון חשוב. בסיבוב הראשון — 0:2 לבית"ר נתניה.

● קבוצת הפועל יהוד תצליח, קרוב לוודאי, לנצל את ביתיותה נגד הפועל עכו ולצבור 3 נקודות חשובות. בסיבוב הראשון — 1:1.

● כדורגלני הפועל בת־ים ינסו להתאושש היום בחולון ממעידות המחזורים האחרונים, מול הפועל חדרה. משימה קשה. חדרה, שניצחה בסיבוב הראשון 1:0, מסוגלת לעשות זאת שוב.

● אליפות ישראל לנוער בתחרויות משקולות תיערך מחר ב־10 במתנ"ס תל־כביר. במרכז ייערכו תחרויות הליגה הלאומית, צפון.

עונשים כבדים לשחקני הפועל בת־ים

תוצאת המשחק אושרה: 0:3 להפועל עכו

פנסו הורחק לארבעה משחקים בפועל

מאת יוסף חכם

ביה"ד המשמעתי של ההתאחדות לכדורגל, בהרכב הדיינים עו"ד חיים אלחייק ועו"ד דוד לב, בישיבתו אתמול, הטיל עונשים כבדים על קבוצת הפועל בת־ים מהליגה הארצית, בעקבות האירועים שהיו בשבת במשחק עם הפועל עכו.

המשחק הופסק בדקה ה־80 ע"י השופט בני כהן, במצב של 0:3 לעכו. התוצאה אושרה ושחקני הפועל–בת־ים–נענשו: משה בוטפיקה ונחום יוסף הורחקו לארבעה משחקים בפועל, מאיר בן־גיגי לשלושה משחקים ושלמה אלמוליגו, שהתחזה לפצוע, הורחק לארבעה משחקים בפועל.

יו"ר האגודה, שלמה קורן, נקנס ב־500 שקל והרחקה לשלושה משחקים בפועל. על הפועל בת־ים הוטל קנס כספי בסך 1500 שקל.

ליאון פנסו מהפועל צפריירים חולון, שהורחק העונה בפעם השנייה במשחק עם מכבי נתניה (2:2) הורחק לארבעה משחקים בפועל.

שחקני הפועל יהוד, הרצל שאול ויוסי בן־דרובי, שהוצאו במשחק נגד מכבי שעריים, הורחקו לארבעה משחקים בפועל ולשלושה על־תנאי. אגודתם נקנסה ב־750 שקל והוטל עונש ראריוס על־תנאי עד סוף עונת המשחקים.

סגן יו"ר אגודת מכבי פ"ת, נתן בסר, ומנהל הקבוצה, יעקב לוי, הורחקו למשחק אחד בפועל, ואגודתם נקנסה ב־1500 שקל.

אורי אשש, כדורגלן בית"ר ירושלים, המואשם בהתנהגות בלתי־ספורטיבית במשחק מול מכבי נתניה, לא הופיע לדיון בגלל מחלה ותיקו יתברר בשבוע הבא.

בנדורי על בראיילובסקי: הלוואי עוד 20 כמוהו!

מאת יצחק ויסחוף

"מהמשחק נגד מלטה, ועד היום, יש שיפור מתמיד ביכולת הנבחרת. הסימנים חיוביים, והמוטיבציה של השחקנים עלתה. הכושר הגופני השתפר, ואם קו זה יימשך יש מקום לקוות כי נצליח במשימה אוקיאניה. אהיה מרוצה לגמרי רק לאחר שנשלים את המשימה וננצח את אוסטרליה וניו־זילנד" — כך מנהל הנבחרת אברהם בנדורי, לאחר התיקו 1:1 עם אלופת אירופה, צרפת.

בנדורי, שוער־עבר מצטיין, המשמש כמנהל הנבחרת זה מספר שנים ועבר עימה הצלחות ואכזבות, מתעלם מהתקפות על המאמן הלאומי מילינקו מיהיץ' בכלי התקשורת: "שכולם יתקפו את המאמן ואת הנבחרת כמה שהם רוצים. אם יביאו השחקנים הצלחות מאוקיאניה אז כל הדיבורים לא שווים. לכן אנו צריכים להמשיך לעבוד לפי קו שקבענו ולא לסטות ממנו בגלל לחצים חיצוניים".

בנדורי מרוצה מהשחקנים הנמצאים כיום בנבחרת: "כל השחקנים הנמצאים בסגל המצומצם והרחב הם כדורגלנים שעברו את הנבחרות השונות של ישראל, לבד מאבי חדד ודניאל בראיילובסקי. הלוואי עוד 20 כמוהו. הייתר מוכרים, כך שאין כל בעייה מבחינה חברתית. ואם היו בעיות כאלו, או שיהיו, נדע להתמודד עימן".

בשבוע הבא תשחק הנבחרת נגד רומניה בחיפה. 18 שחקני הנבחרת שהיו ביום רביעי ברמת־גן, במשחק נגד צרפת, יתכנסו ביום שני לאימון בשעות הצהריים. גם ביום שלישי יהיה אימון ברמת־גן ואילו ביום רביעי בבוקר יצאו השחקנים לחיפה.

מאימוני השבוע הבא ומהמשחק נגד רומניה ייעדרו משה סיני, שביקש שחרור זמני ואבי כהן החוזר ביום ראשון לסקוטלנד: "סיני שוחרר מהסגל ולא ידוע כמה זמן ייעדר. לעומת זאת אנו מקווים כי אלי אוחנה ורוני רוזנטל יופיעו נגד רומניה. אבי כהן לא יהיה כך שחששני יהיה כנראה בעמדת הבלם" — אומר בנדורי.

האחים שנטל — אלופי העולם לנוער במפרשיות 470

● שייט

צמד השייטים הישראלים, ניר ורן שנטל, זכה אתמול באליפות העולם לנוער לשנת 1987, במפרשיות מדגם 470, שנערכה בבל־מונט, ליד סידני שבאוסטרליה.

סך־הכל נערכו תשעה שיוטים והישראלים, שזה הישגם הגדול ביותר, הקדימו את האחים הצרפתים, ברטיה, ב־5 נקודות. במקום השלישי דורגו האחים ולדי מאיטליה, ובמקום הרביעי — צמד מארה"ב.

שייטים מ־15 מדינות באליפות השתתפו.

לפני שנתיים זכה הצמד הישראלי באליפות אירופה לנוער ואילו הצמד הצרפתי זכה אשתקד באליפות העולם.

● כדורסל

מכבי רמת־גן — הגליל העליון 98:100

מאת יוסף חכם

במשחק־אימון בכדורסל שהיה אמש באולם בכפר־המכבייה גברה קבוצת הגליל־העליון על מכבי רמת־גן — 98:100 (48:58).

הרמת־גני גיל שוורצמן נפצע ברגלו במהלך המשחק והוסע לבית־החולים תל־השומר.

קלעו למכבי ריגן מאיר 40, רכליס 22, ארדיטי 19, קיליגר 16, שליף 8, זכינו 5. לגליל־העליון: הנפלד 31, ליף 29, פליישר 20, פרימן 12 ומרקין 6.

שפטו: הרמן ועמית.

נבחרת הטניס — הבוקר לאיטליה

מאת יצחק אשל

נבחרת הטניס של ישראל תצא הבוקר לפאלרמו שבאיטליה, שם תתמודד בשבוע הבא עם נבחרת איטליה בסיבוב הראשון של הבית־העליון בגביע־דייויס.

בנבחרת ארבעה טניסאים: עמוס מנסדורף, שלמה גליקשטיין, גלעד בלום ושחר פרקיס. כמרכז ייצא לאיטליה שוקי־אימונים, עמית נאור. הקפטן הוא יוסף שטבהולץ.

הנבחרת קיימה אימונים עד סמוך לנסיעה ותמשיך להתאמן מייד עם בואה לאיטליה.

● תחרויות אליפות הפועל בכדורסל ימשכו מחר ב־10 בבוקר כאשר ייערכו משחקי הצי־גמר לילדים, במעגן־מיכאל וחולון; ילדות בגורן־יזרעאל ושסיים; נערות בבית־אלפא ותל־אביב וקרית־טל; לבנים גבעת וגבעת [?].

● אליפות הפועל בכדוריד תימשך מחר בנס־ציונה, גבעת־ברנר ורמת־הכובש.

● כדוריד

נצחון שלישי לישראל על המבורג — 19:25

מאת יוסף חכם

נבחרת הכדוריד של ישראל השלימה אמש במשחק־הידידות שהיה באולם העירוני [?], נצחון שלישי על נבחרת המבורג ממערב־גרמניה — 19:25 (9:8).

את השערים לישראל כבשו [?] 7, דרוקר 6, קושניר 4, [?] 4, רובינשטיין 3, [?] 2 ... שפטו [?].

מכר את מנצ'סטר־יונייטד בכדורסל: אי אפשר להתעשר...

קבוצת הכדורסל של מנצ'סטר־יונייטד, שיש לה קשר עם מועדון הכדורגל הנודע, נמכרה לאיש־עסקים מאותה עיר.

ההחלטה למכור את קבוצת הכדורסל התקבלה לאחר שסיימה את תפקידה בגביע־קוראץ', והנהלת הקבוצה התאכזבה קשות מחוסר התעניינות בקרב הצופים שמעטים באו לראותה בפעולה.

הממנן של הקבוצה, דייוויד קיי, אמר: "אני מאמין שהכדורסל יתפתח מאד בבריטניה אבל עדיין הוא תחביב משפחתי, ואם מישהו מאמין שאפשר להתעשר מהכדורסל באנגליה, הרי שהוא יכול לגור בקוקלנד".

באנגליה — משחקי גביע

מאת שבת בן־גבריאל

משחקי הסיבוב הרביעי בגביע האנגלי בכדורגל ייערכו מחר. רק ליברפול, הראשונה בליגה, תשחק ביום ראשון בבירמינגהאם מול אסטון־וילה, הצועדת בראש טבלת הליגה השנייה.

ארסנל תצא למשחק־חוץ בברייטון, נגד קבוצת הליגה השנייה, וכך אוקספורד בברדפורד; ווימבלדון במנספילד מהליגה השלישית וטוטנהאם בפורטסמות; גם היא מהליגה השלישית. נוטינגהאם תתמודד בלייטון מהליגה הרביעית.

שאר המשחקים: לוטון — סאוטהמפטון; מנצ'סטר־יונייטד — צ'לסי; פורטסמות — שפילד־יונייטד (ב'); קווינס־פארק־ריינג'רס — ווסטהאם; בלקפול (ג') — מנצ'סטר־סיטי (ב'); קובנטרי (מחזיקת הגביע) — ווטפורד; ניוקאסל — סווינדון (ב'); בארנסלי — בירמינגהאם (שתיהן מב'); אברטון — מידלסבורו (ב').

● גם בסקוטלנד ייערכו משחקי גביע, במסגרת הסיבוב השלישי. ריינג'רס מהליגה הבכירה תשחק בריידרבורס מהליגה הראשונה (מקביל לליגה הארצית בישראל).

ספרד — מזרח־גרמניה 0:0

נבחרות הכדורגל של ספרד ומזרח־גרמניה סיימו בואלנסיה בתיקו אפס את המיפגש ביניהן במסגרת ידידותית.

משורות ספרד נעדרו שני הכוכבים, בוטראגניו וגורדליו.

● האלוף האולימפי בקפיצה לגובה, המערב־גרמני דיטמאר מאגנבורג, ניצח בתחרות בקלר כשניתר לגובה — 2.34 מ', בעוד שאלוף ושיאן העולם, השבדי פטריק שוברג, היה רק רביעי — 2.28 מטר.

צוותא לתרבות מתקדמת

● "צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 29.1.88, שעה 22.00 – אריק סיני ודני רובס.
מוצאי שבת, 30.1.88, שעה 21.00 – אבנר דן בתכנית חדשה – "תפסתי ראש". לצידו מופיעים: ורוניקה גוטליב ואסי הנגבי בליווי תזמורת.
ליל שבת, 5.1.88, שעה 22.00 – לשיר בצוותא. עורך ומנחה – יורם טהר. זמר־אורח – לוליק ויחד אתם על הבמה – החלילן יואל הוו.

● "צוותא" לוד
יום שלישי, 2.2.88, שעה 20.00 – הצגת יחיד של בהט קולצ'י – "שלש אהבות".

● "צוותא" נהריה
ליל שבת, 29.1.88, שעה 21.30 – שלמה גרוניך בתכניתו – "ישן וגם חדש".
ליל שבת, 5.2.88, שעה 21.30 – "תשוקת תשנית" עם: יורם טהר־לב ואסתי כץ.
יום ראשון, 7.2.88, שעה 21.00 – הרצאה חסינית – אקופונקטורה עם – ד"ר שמואל חלוי.

● "צוותא" קרית־חיים
מוצאי שבת, 30.1.88, שעה 20.30 – מפגש עם ראש העיר מר אריה גוראל. בתכנית אמנותית הגיטריסט מיגל הרשטיין.
ליל שבת, 9.2.88, שעה 20.30 – על רשמי מסע בסין יספר א. קובלנר.

● "צוותא" כפר־סבא
שבת, 30.1.88, שעה 10.30 בבוקר – הצגת ילדים "שלוש טיפות של קסם". מבוצעת על־ידי שני שחקנים.
ליל שבת, 5.2.88, שעה 21.30 (בבית מועצת הפועלים). "צבעונים, אלו צבעונים". השירים הרוסיים שרים בעברית בהנחיית רפי פסחזון.

● "צוותא" באר־שבע
ליל שבת, 29.1.88, שעה 21.30 – "הפרת זכויות האדם". צפיה בסרט "צבעים של תקוה" ודיון בהשתתפות אמנסטי אינטרנשיונאל.
שבת, 6.2.88, שעה 10.00 בבוקר – ט"ו בשבט בצוותא. יטעו שתילים עם חברי "כרמים" ולאחר מכן סיור בקיבוץ. בהמשך פיקניק ביער להב ומפגש עם חיים (גומס) אורון, מזכיר הקיבוץ הארצי – על כוס קפה. לילדים מובטח בילוי תחליפי בקיבוץ להב.

● "צוותא" ירושלים
ליל שבת, 29.1.88, שעה 22.00 ומוצאי שבת, 30.1.88, שעה 20.30 יוקרן הסרט "קולונל רדל".
יום שלישי, 3.2.88, שעה 20.30 – "תוצרת בית". דן הופרט ויובל אולתי שרים שירים שכתבו והלחינו ומלווים את עצמם.

● "צוותא" בית־אליעזר (חדרה)
מוצאי שבת, 30.1.88, שעה 21.00 – ערב לאיגונות זומר (במועדון יחדיו). משה טימור מראיין את רפי סוויסה – נציב בתי הסוהר לשעבר. ד"ר אראלה אדלר – פסיכולוגית קלינית. בתכנית אמנותית – הזמר עוזי מאירי.

● "צוותא" רמת־השרון
מוצאי שבת, 30.1.88 – שתי הופעות של האמן חנוך רוזן – "אל תתפוס אותי במילה". בשעה 20.00 ובשעה 22.00.
מוצאי שבת, 6.2.88, שעה 21.00 – הקולנוע הישראלי החדש. ערב בלמאים – דני וולמן, נורית גרוניך ועוד. מנחה – גידי אורשר.

● "צוותא" אשדוד
ליל שבת, 5.2.88, שעה 22.00 – הזמרת חוה אלברשטיין.

צוותא לתרבות מתקדמת
תיאטרון
"רכוש נטוש" – מוצ"ש, 30.1 ב־19.00 וב־21.00
"באמצע חיים" – א', 31.1 ב־20.30
"סולמות" – ב', 1.2, ג', 2.2 וד', 3.2 ב־20.30
"סנג'ר" – ה', 4.2 ב־20.30
אירועים מיוחדים
"עדות מהשטח" – יוצרים ישראלים ופלסטינים נגד הכיבוש, למען שלום וחופש יצירה. היום, 29.1 ב־15.00
"הצל של סין על המזרח התיכון" – עם ד"ר א. וולמנזון, ג', 2.2 ב־16.30
בידור
אהוד בנאי והפליטים – הערב, 29.1 ב־22.00 ובחצות
"מועדון הווידאו בצוותא" בהנחיית יואב קוטנר:
אלטרנטיבה 2 – להקות בריטיות חדשות. ה', 4.2 ב־23.00
מוסיקה
שחרית 11:11 – התזמורת הקאמרית הקבוצית, מנצח: ליאור שמבדל, סולנית: מירה זכאי, מיצירות באך, האס ושמבדל. שבת, 30.1 ב־11.00
בצוותא מוצגת תערוכתו של אילן כתר
נמשכת מכירת הכרטיסים ל"מאמי" (8.2 ו־24.2)

בבתי־הקולנוע

תל־אביב

אסתר — שחיתות בגדול
שישי 10.00
מוצ"ש 9.40, 7.30
חול 9.40, 7.30, 5.00

אורלי — חמאבק לחיים
שישי 10.40, 12.00
מוצ"ש 9.30, 7.00
חול 9.30, 7.00, 4.30

בית ציוני אמריקה — הזאב בדלת
מוצ"ש 9.30, 7.30
חול א', ב', ג', ה' 9.30, 7.30, 4.30
יום ה' 11.45
בעקבות הכרך

בן יהודה — חיזור גורלי
שישי 12.00, 9.45
מוצ"ש 9.30, 7.00
חול 9.30, 7.00, 4.30

גת — הקיסר האחרון
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 6.30
חול 9.00, 6.00

גורדון — מטורף עלייך
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 4.30

דקל — חשוד
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.30, 7.15

דרייב אין — ספורט חדמים
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.30, 7.15

הוד — רקוד מושחת
שישי 12.00, 9.15
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5.00

חן 1 — מעקב צמוד
שישי 12.00, 10.00
מוצ"ש 9.50, 7.30
חול 9.50, 7.30, 5.00, 2.00

חן 2 — יום במלכודת
שישי 9.50, 12.15
מוצ"ש 7.25, 9.50
חול 5.00, 7.25, 9.50

חן 3 — אי אפשר לקנות אהבה
שעות ראה חן 2

חן 4 — הנסיכה מבוורלי הילס
שעות ראה חן 1

חן 5 — מלון חדר המיטות
שעות ראה חן 1

לימור חדש — ללא מוצא
שישי 12.00, 9.45
מוצ"ש 9.30, 7.00
חול 9.30, 7.15, 4.30

פאר — יופיו של החטא
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 4.30

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר, מוצ"ש, 30.1
בית ספר לנשים: 18.45, 21.30
ברווז הפרא: 18.45, 20.30
אנשים קשים:
בתיאטרון ירושלים
מוספשבת – בהבימה
יום שבת 30.1 ב־11.00 בבוקר

תן טרמפ לחייל

סינמה 1 — סגור

סינמה 2 — סגור

פאריס — חיי כלב (ספורים שספרתי לאמא)
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.30, 7.15

חן 1 — מעקב צמוד
שישי 10.00, 12.00
מוצ"ש 9.50, 7.30
חול 9.50, 7.30, 5.00, 2.00

חן 2 — יום במלכודתדת
שישי 9.50, 12.15
מוצ"ש 9.50, 7.25
חול 9.50, 7.25, 5.00

חן 3 — אי אפשר לקנות אהבה
שעות: ראה חן 2

חן 4 — הנסיכה מבוורלי הילס
שעות: ראה חן 1

חן 5 — מלון חדר המיטות
שעות: ראה חן 1

שחף — עכבר הבארים
שישי 12.00, 9.45
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5.00

תכלת — אריה
מוצ"ש 9.45, 7.30
חול 9.45, 7.30, 5.00

תל־אביב — השוטר מלוס אנג'לס
שישי 12.00, 9.45
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5.00

חיפה

רון — חיזור גורלי
מוצ"ש 9.15, 7.00
חול 9.15, 7.00, 4.30

קרן אור המחודש — יופיו של החטא
מוצ"ש וחול: 9.30, 7.15

חן — יום במלכודת
שישי 10.00 בערב
מוצ"ש 9.15, 6.45
חול 9.15, 6.45, 4.30

פאר — מעקב צמוד
שישי 10.00 בערב
מוצ"ש 9.15, 6.45
חול 9.15, 6.45, 4.15

אורלי — דמפופו
מוצ"ש וחול 9.00, 6.30

אורה שבוע 10 — ריקוד מושחת
שישי 10.00 בערב
מוצ"ש 9.15, 7.00
חול 9.15, 7.00, 4.30

עצמון 1 שבוע 4 — שיגעון בחלל
שישי 10.15 בערב
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.15, 7.00, 4.30

עצמון 2 שבוע14 — ללא מוצא
שישי 10.00 בערב
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.10, 6.45
חול 4.30 סרט ישראלי: תל־אביב — ברלין

עצמון 3 — הבלתי משוחדים
שישי 10.00 בערב
מוצ"ש 9.30, 7.00
חול 9.10, 6.45, 4.30

פתח תקוה

היכל 1 — השוטר מבברלי הילס
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.00
חול 9.30, 7.00, 4.30

היכל 2 — ללא מוצא
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5.00

היכל 3 — רקוד מושחת
שישי 10.00

ירושלים

אדיסון — השוטר מלוס אנג'לס
מוצ"ש 9.00, 7.00
חול 9.00, 7.00, 5.00

אורגיל — הקיסר האחרון
מוצ"ש 8.30
חול 8.30, 5.30

עדן — אבא גנוב
מוצ"ש 9.00, 7.00
חול 9.00, 7.00, 5.00

אורנע
מוצ"ש: 9.15 – 6.45
מוצ"ש: 9.00 – 6.45, 4.30
יום המלכודת

סמדר — מלאכים בשמי ברלין
יום ו': 15.00 – 22.00
מהדובים באהבה
שבת: 11.00 בבוקר
מלאכים בשמי ברלין
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
בימי חול: 9.15 – 7.00
מלאכים בשמי ברלין

מיטשל — עכבר הבארים
מוצ"ש וחול 9.30, 7.15

כפיר — חיזור גורלי
מוצ"ש וחול 9.00, 7.00

בית אגרון
יום שישי – 29.1.88
14.00
כנגד כל הסיכויים
15.45
נשיקת אשת העכביש
שבת – 30.1.88
16.30 בילבי
18.30 שכנים
20.30 טרזן
22.00 מונטי פיטון - טעם החיים
24.00 שים פס על הפס

רון — תל־אביב ברלין
מוצ"ש: 9.15 – 7.15
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

תיאטרון ירושלים — ז'אן דה פלורט + מאנון
שישי: 14.00
מוצ"ש וחול 9.30, 7.00

רמת גן

אואזיס — מעקב צמוד
שישי 10.00
מוצ"ש 9.50, 7.20
חול 9.45, 7.25, 4.30

ארמון — סגור

לילי — יופיו של החטא
שישי 9.45
מוצ"ש 9.30, 7.00
חול 9.30, 7.00, 4.00

רב גן 1 — ריקוד מושחת
שישי 12.15, 10.00
מוצ"ש 9.50, 7.30
חול 9.30, 7.30, 5.00

רב גן 2 — יום במלכודת
שעות: ראה גן 1

רב גן 3 — אי אפשר לקנות אהבה
שעות: גן 1

רב גן 4 — ללא מוצא
שעות: ראה גן 1
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5.00

עפולה

מופתרון — גברים גברים
מוצ"ש וחול 9.00

הרצליה

היכל — השוטר מלוס אנג'לס
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5

גבעתיים

חדר — עכבר הבארים
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5.00

נתניה

שרון — ללא מוצא
מוצ"ש 9.15, 7.00
חול 9.15, 7.00, 5.00

באר שבע

חן — סגור

ראשון לציון

רון 1 — חאר גורלי
שישי 14.30
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5

רון 2 — שגעון בחלל
שישי 14.30
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 5.00

חולון

ארמון — לאבד הבתולים בטיחואנה
מוצ"ש וחול 9.30, 7.15

סביוי — לה במבה
שישי 10.00
מוצ"ש 9.30, 7.15
חול 9.30, 7.15, 4.30

מגדל — מעקב צמוד
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 9.30, 7.15

שרותים ● עזרה ● תחבורה

רכבות

מירושלים לבני־ברק וחיפה: בימים א'–ה': 16.00; בימי ו' וערבי חג: 11.30

מחיפה לבני־ברק וירושלים: א'–ה': 7.00

מתל־אביב לחיפה: בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 8.16, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.10, 20.00. בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00.

מתל־אביב לנהריה: בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00. בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 17.00.

מחיפה, בת־גלים, לתל־אביב: בימים א'–ה': 6.00, 6.50, 7.30, 8.10, 10.00, 11.05, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 19.30. בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.00, 12.30, 13.30, 14.30.

מנהריה לחיפה ולתל־אביב: בימים א'–ה': 6.30, 9.05, 10.40, 14.35, 16.33, 18.35. בימי ו' וערבי חג: 9.05, 10.35.

• הרכבת תפעל בימי א' בשבוע ויום אחרי חג בלבד.

גוטפריד וויס, 60, הפושע הנאצי שנידון למאסר עולם (תצלום: איי.פי.)

הפושע הנאצי „וילהלם טל" נידון למאסר עולם בגרמניה

מאת דפנה ורדי, כתבת „על המשמר" וסוכנויות הידיעות

וופרטאל, מערב גרמניה. — קצין ס.ס. לשעבר, שהיה ידוע בין אסירי אושוויץ בכינוי „וילהלם טל", נידון אתמול בעיר וופרטאל שבמערב גרמניה למאסר עולם, לאחר שהורשע ברציחות חמישה אסירים בקיץ 1944.

הנאשם, גוטפריד וייזה, בן 66, זכה לכינוי זה, מכיוון שנהג לירות באקדחו לעבר קופסאות פח שהציב על ראשי השבויים. הוא השתמש בשניים מקורבנותיו, וביניהם נער בן 8, כ„מטרות חיות", והתעלל בשלושה אחרים בטרם הרגם בכדור בראשם.

הגיבור השווייצי האגדי „וילהלם טל" הפיל, כזכור בירייה חץ תפוח מראש בנו. במשפט שנמשך 15 חודש, העידו יותר מ־50 עדים.

וייזה, שהכחיש את כל האשמות שהועלו נגדו, אמר שיערער על פסק הדין. אולם השופט, וילפריד קליין, אמר כי שמע במשך 16 חודשים דברי עדות וראיות חותכות מאסירים לשעבר באושוויץ, וכי אין לו ספק כלשהו באשמתו של וייזה.

נציגת משרד המשפטים הסו־בייטי הגיעה לבריטניה לבקשת חברי הוועדה העל מפלגתית לפשעי מלחמה המנסים לפעול להבאתם לדין של פושעי מלחמה החיים בבריטניה.

הפעולה בנושא זה החלה לאחר שמכון ויזנטל בארצות הברית, העביר לבריטים רשימה של 17 פושעי מלחמה ששיתפו פעולה עם הנאצים. חברי פרלמנט בבריטניה החלו לפעול להבאתם לדין של הנאשמים, אך הסתבר להם שהחוק הבריטי אינו מאפשר לתבוע לדין אדם על פשע שלא בוצע על אדמת בריטניה.

לפני יומיים פרסמה הקבוצה רשימה של כשלושת אלפים איש שביצעו פשעים נגד חיילים ושבויים בריטים. יש להניח שרשימה זו תהווה אמצעי לחץ נוסף על השלטונות לשינוי החוק.

בריטניה פרסמה שמותיהם של 3000 פושעי מלחמה נאציים

לונדון. — הוועדה לפשעי מלחמה של הפרל־מנט הבריטי פירסמה רשימה ובה שמותיהם של 3000 החשודים בביצוע פשעי מלחמה נאציים. רשימה זו הוכנה על ידי כוחות בריטניה כאשר שלטו באחד מארבעת האיזורים של בעלות הברית בגרמניה, אחרי מלחמת העולם השנייה, מסרה הוועדה המורכבת מנציגים של כל המפלגות.

„אנו רוצים בפעולה דחופה מצד ממשלת ברי־טניה, כדי שהחפים מפשע יזוכו והאשמים יועמדו למשפט", אמר חבר הפרלמנט גרוויל ג'אנר, חבר מפלגת העבודה, בציינו כי רבים מן הכלולים ברשימה כבר מתו.

שישה מבין החשודים מואשמים בעינוי או בהרי־גת אנשי צבא או אנשי שירותי הביון הבריטיים.

הרשימה נמסרה ב־1948 לאו"ם, לאחר שממשלת הלייבור הבריטית החליטה לא לפתוח בהליכים נגד החשודים. (ע"צ)

וועדה קובנית הוקיעה הוצאות להורג של אסירים פוליטיים

הוואנה. — הוועדה הקובנית לזכויות האדם הודיעה, כי לפחות 8 בני־אדם, ביניהם 5 אסירים פוליטיים, הוצאו להורג בבתי־כלא בקובה בשנת 1987.

הארגון, שאינו קשור בממשלה ובראשו עומד מתנגד המשטר הוותיק ריקרדו בופיל, מסר מספרים אלה בדו"ח יוצאדופן על מצב זכויות האדם בקובה. הדו"ח נשלח לממשלות במערב לקראת כנס הוועדה לזכויות האדם של האו"ם בג'נבה ב־1 בפברואר.

חיילים סורים פשטו על מחבואים של חיזבאללה וחיפשו הגרמני שנחטף

ביירות. — חיילים סוריים המחפשים אחר המערב גרמני שנחטף, ראלף שריי, פשטו אתמול על מחבואים של מפלגת חיזבאללה הפרו־איראנית בביירות, מסרו מקורות בטחוניים.

הם אמרו כי חלק מ־7000 החיילים הסורים המוצבים במערב ביירות המוסלמית, פשטו לפחות על שני מקומות, בשכונות זקאק אל־באלאט ותבראק אל־גאמיס, בקרבת הקו הירוק החוצה בין שני חלקי העיר.

החיילים חיפשו אחר שריי שנחטף ביום רביעי, כנראה בנסיון לאלץ את בון לשחרר את שני האחים השיעיים הלבנונים עבאס עלי ומוחמד עלי חמאדי.

חיילים סוריים המאיישים מחסומי כבישים, הגבירו את החיפושים במכוניות, אצל אורחים ועוברי אורח ונעצרו מספר חשודים לחקירה.

עד ראיה המתגורר בשכונת זקאק אל־באלאט, אמר לכתב רויטר כי ראה שם את שריי כשמעבירים אותו מתא המטען של מכונית אחת למכונית אחרת.

„הוא נאבק עם חוטפיו, אולם אדם חמוש קפץ יחד אתו לתוך תא המטען של המכונית ולחץ ברובה על בטנו", אמר.

משקפיו של שריי נשברו ופניו היו מוכתמות בדם, הוסיף עד הראיה. המקורות אמרו כי סבורים ששריי נלקח לשכונות הדרומיות של העיר, מאחז של הקנאים האיסלאמיים, שם לא התפרסו הכוחות הסוריים.

מקור סורי אמר כי דמשק רואה בחטיפה קריאת תגר על נוכחותה הצבאית והזהירה את החוטפים לשחרר את בן־הערובה.

המאדי נעצר „כלוא באיראן"

בינתיים מסר — העתון „אלאיתיחאד" כי מזה שמונה חודשים ומעלה, מחזיקים השלטונות האיראנים בטהראן שני מפקדים צבאיים בכירים הנמנים עם „חיזבאללה".

מעצרים אלה קשורים בפרשיות חטיפת בני הערובה הזרים בלבנון.

דו"חות דיפלומטים שנשלחו מטהראן ללונדון גילו, כי השניים, חאג' עבד אלהאדי המאדי וחאג' עמאד מע'ניה, מואשמים ע"י אמצעי התקשורת המערביים בארגון חטיפות זרים, נעצרו באפריל 1987 לחזור מביירות לטהראן למטרת התייעצות והם לא שבו עדיין ללבנון.

עבד אלהאדי המאדי, הוא אחיהם של מוחמד ועבאס עלי חמאדי. העצורים בגרמניה המערבית באשמת העברת חומרי־נפץ והשתתפות בחטיפת מטוס ה„בואינג" של טי.וו.א. ב־85'. (עיר וע"צ)

מעבורת החלל האמריקנית תחדש טיסותיה באוגוסט

וואשינגטון. — מעבורת החלל האמריקנית תחדש טיסותיה ב־4 באוגוסט השנה. בכך תחודש תוכנית החלל האמריקנית, לאחר הפסקה של שנתיים, מאז שהתפוצצה באוויר המעבורת „צ'לנג'ר".

תת־אדמירל ריצ'רד טרולי, העומד בראש פרוייקט המעבורת, הודיע על תאריך חידוש הטיסות בתדריך ביום רביעי בפני ועדת משנה למדעי החלל של הקונגרס.

אתמול נערכו בוואשינגטון ובמרכזי סוכנות החלל האמריקנית טכסי זכרון לציון מלאת שנתיים לאסון הכבד ביותר שפקד את תוכנית החלל האמריקנית מאז תחילת פעילותה.

בטכסים השתתפו, בני משפחות הנספים, קרובים, צירי קונגרס, אנשי סוכנות החלל ורבים אחרים, שבאו לחלוק כבוד אחרון לשבעת האסטרונאוטים. נודע, כי הנשיא רייגן עומד להכריז בקרוב על פרוייקט לאומי חדש בתחום החלל.

תוכנית הרפורמות בבולגריה גרמה „בילבול רעיוני מוחלט"

סופיה. — המפלגה הקומוניס־טית בבולגריה מחפשת דרכים להפעלת תוכנית רפורמה מקיפה אשר, לדברי דיפלומטים ממדינות המערב, כבר גרמה למבוכה רבה במדינה.

תיאודור ז'יבקוב מנהיג המפלגה, פתח ביום חמישי את ועידתה שתימשך יומיים ואשר על סדר יומה תוכנית רדיקלית של רפורמות ושינויים לחידוש פני הכלכלה, החדרת נוהגים דמוקרטיים וצימצום הפיקוח המרכזי. נראה כי הרפורמה תבוצע שלב אחר שלב, ולא בבת־אחת, כפי שרצה השלטון.

אחד הדיפלומטים אמר לכתב רויטר בסופיה: „המילה הנכונה לתיאור המצב שנוצר עד כה היא תוהו ובוהו ובילבול מוחלט".

לאחר שחל שיפור מהיר ברמת החיים בתקופה שלאחר מלחמת העולם השנייה, הכלכלה הבולגרית קפאה על מקומה בשנות ה־70 וה־80. הרפורמות אותן מתכנן עכשיו ז'יבקוב מיועדות לחדש את פני המשק ולאפשר לבולגריה לייצא ולהתחרות בשוקי העולם. (עיר)

שערי מטבע־חוץ בבנק הפועלים — 28.1.87

	היחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1	—	—	1.7067	1.7275	1.7184
דולר אמריקני	1	1.53	1.60	1.5653	1.5847	1.5749
מרק גרמני	1	0.92	0.97	0.9390	0.9507	0.9452
לירה שטרלינג	1	2.73	2.86	2.7822	2.8169	2.8070
פרנק צרפתי	1	0.27	0.29	0.2778	0.2812	0.2803
ין יפני	100	1.21	1.27	1.2294	1.2447	1.2387
גילדן הולנדי	1	0.82	0.86	0.8361	0.8466	0.8415
פרנק שווייצרי	1	1.13	1.19	1.1543	1.1687	1.1621
כתר שבדי	1	0.25	0.27	0.2604	0.2637	0.2626
כתר נורווגי	1	0.24	0.25	0.2464	0.2494	0.2479
כתר דני	1	0.24	0.25	0.2448	0.2479	0.2465
מרק פיני	1	0.38	0.40	0.3852	0.3900	0.3886
דולר קנדי	1	1.20	1.26	1.2246	1.2398	1.2328
דולר אוסטרלי	1	1.08	1.16	1.1194	1.1333	1.1264
ראנד דר' אפריקני	1	0.47	0.80	0.7899	0.7997	0.7948
פרנק בלגי	10	0.44	0.46	0.4495	0.4551	0.4523
שילינג אוסטרי	10	1.31	1.37	1.3334	1.3500	1.3444
לירה איטלקית	1,000	1.25	1.33	1.2733	1.2896	1.2820

קיבוץ עין חרוד איחוד
מחפש קיבוצניקית
בשנת חופש – לעבודה בגן ילדים
טלפון: 06-531925 בערב

אנשים ואירועים

100 יהודים הפגינו במוסקווה לעיני נציגי אירגון זכויות האדם

מוסקווה. — יותר מ־100 יהודים סובייטיים, המבקשים אשרות הגירה, קיימו במוסקווה הפגנה גדולה ושקטה שלא כמקובל, בה נכחו נציגים של אירגון בינלאומי לזכויות האדם.

שוטרים במדים וסוכני המשטרה החשאית ניצבו במקום, אך לא התערבו כאשר גברים, נשים וילדים הניפו כרזות וקראו במקהלה „שלח את עמי" ו„תנו לנו אשרות".

„המבחן האמיתי איננו מה קורה בשעה שהקבוצה שלנו נמצאת כאן, אלא אם ברה"מ תקיים את התחייבויותיה, לאחר שנסתלק", אמר ארווין קוטלר, חבר קנדי של „פדרציית הלסינקי הבינלאומית לזכויות האדם".

משלחת של הפדרציה עושה במוסקווה מאז יום ראשון על פי הזמנת ועדת זכויות האדם הסובייטית, גוף רשמי שהוקם אשתקד, כאשר הקרמלין פעל לריכוך הביקורת הבינלאומית בעניין זכויות האדם במדינה.

צעיר שעמד בצד אמר „אני חושב שהם צורקים כשהם משמיעים את דברם". אדם אחר אמר „שיעזבו, אך אסור לאפשר להם לחזור". צעיר אחר אמר כי הוא רואה את המעוניינים בהגירה כבוגדים, אם כי הוסיף שצריכה לחיות להם הזכות להפגין במיסגרת מדיניות הפתיחות של גורבאצ'וב. (ע"י)

הירית הראשונה במערכת הבחירות המפ"מית בת"א נורתה אתמול בשעות הבוקר המוקדמות, בתחנה המרכזית בעיר, כאשר אנשי מפ"ם יצאו לחלק למשכימי הקום את עתון ה„עובדים" היוצא מטעמם. „חינם לכל פועל". התגובות – כך סיפרו – מעודדות. (צילום: מ.ל)

הגיע הסופר קוזינסקי

מאת צבי ציפר, כתב עתי"ם

הסופר יז'י קוז'ינסקי אמר אתמול בבואו לביקור ראשון בארץ „כמה עצוב שאיני יכול לטלפן מכאן להורי ולקרובי, שבחלקם ניספו בשואה, ולומר להם: תראו אותי, אני כאן".

קוז'ינסקי, שהחל רק בשנים האחרונות להתייחס ליהדותו, אמר שהחליט כעת לבוא לישראל בגיל 55, כיוון שביקור בארץ זה לא כמו לבקר בכל ארץ אחרת. „אני נושא בתוכי מדינת ישראל פרטית שלי, כך שכל רגע הוא הרגע הנכון. החיים נמשכים בכל דקה ודקה", אמר. הסופר שוכה לתהילה ברחבי העולם עם תרגום ספריו לשפות רבות. (עתי"ם)

אתמול נפתחה בגלריה „שלוש" בת"א תערוכת ציוריה של שרה כץ.
על הציור שבתצלום נאמר: ישות קיומית, חיה ונושמת גם אם איננה עושה דבר", וכשאר ציוריה מזכירה בבדידותה את ציורי הופר

טלקס

● רכבות מיוחדות עבור צה"ל

רכבת מיוחדת עבור בית־הספר הראשי להכשרת מדריכים שליד קצין חינוך ראשי של צה"ל הופעלה אתמול.

הרכבת הסיעה כ־400 אנשי צבא בדרגות שונות מלוד לירושלים. בתחנת בר־גיורא עצרה הרכבת לשעה לאפשר למשתתפים לערוך סיורים מלווי הסברים באזור. לאחר מכן הרכבת המשיכה לירושלים מקום שנערך טקס הענקת תעודות בשטח התחנה.

עקב הדרישה המוגברת לרכבות מיוחדות – לרבות בתוואים בהם אין שירות רכבות נוסעים מן המניין – נשקלת ב„רכבת ישראל" האפשרות להכשיר או לרכוש קרונות אשר יותאמו לפעול בעת הצורך כרכבות מיוחדות. (שע"ח)

● יום ספורט ארצי לסוהרים

יום ספורט ארצי לזכרו של רוני ניצן, מפקד כלא רמלה שנרצח לפני חמש שנים, נערך אתמול בבית־ספר לסוהרים, סמוך לקיבוץ אייל בשרון ובמסגרתו נטלו חלק מאות סוהרים שהתחרו בתחומי ספורט רבים.

נציב שירות בתי־הסוהר, ניצב שאול לוי, ובני משפחתו של רוני ניצן העניקו לזוכים מדליות וגביעים. (עתי"ם)

● מורים מיו"ש סיימו קורס אנגלית באוניברסיטה

60 מורים ערביים מיהודה ושומרון סיימו אתמול קורס אנגלית באוניברסיטה העברית בירושלים.

הקורס, שמטרתו היתה להעשיר את הידע בהוראת האנגלית בבתי־הספר התיכונים, נמשך עשרה שבועות. בקורס נטלו חלק 60 מורים ומורות ערביים, תושבי יהודה ושומרון.

המורים מלמדים בבתי־ספר ממשלתיים ומקבלים את משכורתם מהמינהל האזרחי ביהודה ושומרון. הקורס מומן ע"י המינהל האזרחי.

בטקס הסיום נכח סגן ראש המינהל האזרחי, אלי"מ דוד אפ־רתי, ראש לשכת החינוך ביהודה ושומרון ונכבדים נוספים מהאזור. (עתי"ם)

● השתלמות למורים מעזה במוזיאון ישראל

לשכת חסמנכ"ל לאמרכלות במשרד־החינוך־והתרבות, בתיאום עם קצין המטה לענייני חינוך בחבל עזה ומוזיאון ישראל, פתחו אתמול השתלמות לכ־50 מורים ערביים מעזה. בהשתלמות משתתפים כ־50 מפקחים, מנהלים ומורים. אנשי משרד־החינוך מס־רו, כי למרות המתח בחבל עזה היתה בפתיחת ההשתלמות במוזיאון ישראל בירושלים נוכחות מלאה של המתנכים הערביים ושררה אווירה לבבית בין מורות המוזיאון לבין המשתלמים.

תוכנית ההשתלמות כוללת לי־מוד נושאים מגוונים באמנות, תיאטרון ועבודות יד. (שע"ח)

● יריד תעסוקה בירושלים

500 דורשי עבודה הגיעו ליריד התעסוקה למקצועות הפקידות והמינהל שהתקיים שלשום בלשכת שירות התעסוקה לאיזור ירושלים. ביריד השתתפו נציגים של 30 מעסיקים שהציעו כ־100 הצעות עבודה, בעיקר בתחומי הפקידות והמינהל.

בין המשתתפים רשות הדואר, בית־החולים „הדסה", האוניבר־סיטה העברית, „אגד", „בזק", משטרת ישראל, „טרומפ־אינטרנשיונאל", נציגיהם של הבנקים השונים ועוד.

100 המשרות שהוצעו הן לעבודה מידית. עשרות מן המרואיינים כבר נשלחו לראיון נוסף ויחלו עבודתם בימים הקרובים. (שע"ח)

קשיש נפטר לאחר שהוכנס לאמבט רותח בבית אבות

המקרה לא דווח והמשטרה פתחה רק לאחר שהפרשה הובאה לידיעתה על־ידי כתב „על המשמר"

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

קשיש חיפני בן 91, מאיר מקס דוברסקי, נפטר בבית־החולים רוטשילד בחיפה לאחר שנכווה בבית האבות „בית דינה" בו שהה, כאשר הוכנס לאמבט מים רותחים על־ידי עובד המקום. המקרה לא דווח למשטרה וזו פתחה בחקירה לאחר שהפרשה הובאה לידיעתה על־ידי כתבנו.

המקרה אירע ב־15 בינואר. מקס דבורסקי שכב במיטתו ועובד עזר בבית האבות, הנחשב לאחד הטובים שבבתי האבות באיזור חיפה, ביקש לרחוץ את הקשיש. הוא הכניסו לאמבט הג'קוזי מבלי שבדק כנראה את חום המים.

מנהל המוסד סיפר לכתבנו, כי הקשיש צעק שהמים חמים ואז הוציא אותו העובד והכניסו למיטה בלי להגיש לו סיוע רפואי ובלי לדווח על כך לממונים עליו.

המקרה נתגלה רק בצהרי היום על־ידי אחת האחיות שביקשה לברר את פשר גניחותיו של דבורסקי. היא הרימה את השמיכה מעל גופו ונדהמה לגלות כי עורו מתקלף. הוא הועבר מיד לבית החולים רוטשילד בחיפה. במכתב ההפניה לבית־החולים צויין רק שעורו של הקשיש מתקלף בלי לציין את הסיבה לקילוף.

בבית־החולים סברו תחילה כי מדובר במחלת עור, אולם בבדיקה של רופא מומחה מבית־החולים רמב"ם הוברר כי מדובר בכוויה כימית.

סגן מנהל בית־החולים, ד"ר אלימלך קינרייך, אמר לכתבנו, כי הסיבה לפגיעתו של הקשיש הוברדה לו מאוחר יותר ובית־החולים לא דיווח למשטרה על המקרה, כמתחייב מהוראות, משום שלא ידע שמדובר בתאונה.

ב„בית דינה" הוברר רק כעבור יומיים מה אירע לקשיש. מנהל „בית דינה", שמואל קרת, זימן אליו את איש כוח העזר ולאחר ששמע את דבריו פיטר אותו מהעבודה. בשיחה עם כתבנו אמר המנהל, כי „לא רק שהוא גילה התרשלות, אלא גם לא דיווח על המקרה, וזה חמור מאוד".

מנהל „בית דינה" דיווח על הפרשה למשרד־הבריאות.

מקס דבורסקי נפטר בבית־החולים רוטשילד ארבעה ימים לאחר שאושפז. אף אחד מהגורמים המעורבים בפרשה לא דיווח על המקרה למשטרה. בשיחה עם כתבנו אמרה דוברת מרחב חיפה, פקד אהובה תומר, כי המשטרה תפתח בחקירה לאלתר לאחר שהפרשה הגיעה לידיעתה.

דובר משרד־הבריאות מסר, כי בעקבות הפרשה יפיץ המשרד חוזר ובו הוראות כיצד יש לנהוג במקרים מעין אלה.

שופט ביטל איסור פרסום: צו כזה יפגע בחופש העתונות

מדובר בתביעת דיבה שהגיש שוטר נגד עיתון „הארץ" וצלם העיתונות רחמים ישראלי

מאת חנה איש־הורביץ, כתב „על המשמר"

„העיקרון הדומיננטי שעומד בפני המחוקק הוא עיקרון פומביות הדיון וחופש העיתונות", קבע השופט המחוזי בת"א, שאול אלוני, בהחלטה שנתן ביום שלישי ואשר נכנסה לתוקפה הבוקר, בה ביטל צו איסור פרסום של בית־משפט השלום.

מדובר בתביעה על הוצאת לשון הרע בסך 40 אלף ש"ח שהגיש חבלן המשטרה גיל קליימאן נגד צלם העתונות רחמים ישראלי ונגד עתון „הארץ" ועורכיו.

פרקליטו של קליימאן, עו"ד אילן מאוטנר, ביקש מסגן נשיא בית־המשפט השלום, אפרים שלו, שיורה על איסור פרסום פרטי המשפט. שופט השלום נעתר לבקשה מבלי להסביר מדוע. „הארץ" עירער על ההחלטה באמצעות עורכי הדין ניבי מזור ושלמה ליבליך וערעורו התקבל.

השופט אלוני קבע, כי די בכך ששופט השלום לא נימק את החלטתו כדי להצדיק את ביטולה. הוא הוסיף, כי ברור שאיסור הפרסום הוא חריג ואדם שמחליט להגיש תביעת דיבה חייב להיות מוכן לחשוף את עצמו לכל פרסום הנוגע לדיונים המשפטיים הכרוכים בתביעתו. השופט אלוני הטיל על התובע לשלם ל„הארץ" 3000 שקלים, שכר טרחת עורכי־הדין שלו.

משפט הדיבה עצמו נמצא בשלבים מוקדמים בבית־משפט השלום. בכתב־התביעה מציין גיל קליימאן, כי ביולי 85' ובתאריכים מאוחרים יותר פרסם „הארץ" כתבות, מאמר מערכת וקריקטורות מהן נבע שהוא ושוטרים נוספים היכו את צלם העיתונות רחמים ישראלי. בכתבות נאמר, לדברי התובע, כי בהיותו לבוש בגדים אזרחיים קפץ על מכוניתו הנוסעת של ישראלי ובתשובה לשאלת ישראלי לזהותו אמר לו „סתום את הפה תבצע את מה שאומרים לך ותסתלק" והשמיע באוזניו עוד חרפות גסות. כשנודע לו שישראלי הוא עתונאי אמר שהעתונאים הם הזבל של המדינה. לאחר מכן גרר קליימאן יחד עם שוטרים נוספים את ישראלי ובעט בו.

עוד נטען בתביעה, כי למרות שבית־הדין המשמעתי של המשטרה זיכה את התובע מכל אשמה, כתב „הארץ" כי בית הדין קבע שהתנהגותו היתה קנטרנית ודיכוני נבע מהיותו עולה חדש ואקדמאי. לדברי התביעה דברים אלה אינם נכונים כלל. התובע ציין כי פרסומים אלה גרמו נזק רב לתדמיתו.

פרקליטי „הארץ" ציינו בכתב־ההגנה, כי לתביעה אין כל יסוד וכי היא כוללנית ואיננה מציינת עובדות.

איגוד קציני הים: אוניות זרות בנמל חיפה מסכנות את חיינו

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

„אוניות זרות, במיוחד מתורכיה וקפריסין, מהוות מפגע בטיחותי ומסכנות אותנו" — כך טענו אתמול במסיבת עיתונאים אנשי איגוד קציני הים והאשימו את משרד־התחבורה באוזלת יד.

מזכיר האיגוד, שלמה אלמור, אמר, כי „אלה אוניות מתים המפליגות בתנאים תת בטיחותיים. הן מסכנות אותנו ואת שלום חברינו כשהן עוגנות בקרבת האוניות שלנו".

איגוד קציני הים טוען כי באחרונה התגלו שני מקרים כאלה בחיפה. המקרה האחד הוא מקרה קריעת כבל העוגן של האוניה התורכית קיסמיסין שנסחפה ועלתה על חוף קריית ים ובמקרה אחר תקועה אוניה תורכית נוספת בנמל חיפה ללא יכולת להפליג בגלל שאינה מצויידת במכשיר רדיו.

רב־החובל דוד קרין חיזק את דברי עמיתיו וסיפר על אירוע בו היתה מעורבת אוניה בה הפליג הוא בעצמו. „חזרתי עם אוניה ישראלית ובפתח הנמל כמעט שהתנגשתי עם אוניה תורכית שההגה שלה התקלקל".

מזכיר איגוד הימאים תקף את משרד־התחבורה ואמר, כי זה אינו מקפיד להחיל את החוק הימי הבינלאומי על כל האוניות הזרות הפוקדות את המדינה, אף שישראל חתומה על אמנת החוק והנוהל הימי.

מגמת עלייה במניות החופשיות

מאת אלחנן הורוביץ, כתב „על המשמר"

אתמול לא רק נעצרה מגמת הירידה במניות החופשיות אלא אף נחשבה למגמת עלייה קלה. מדד המניות הכללי עלה ב־0.23%. מדד המניות ללא בנקים בחסדר עלה ב־0.73%, בעוד שמניות והמסחר ירדו ב־0.06%.

העלייה הגדולה ביותר היתה אתמול במניות „חיפושי נפט וגז", שעלו ב־2.21% בממוצע.

בשוק המניות כולו עלו 161 שערים, לעומת 100 שירדו ו־175 שנשארו בלי שינוי. מהם עלו 30 ב־5% ויותר, לעומת 12 שירדו ב־5% ויותר. היו 3 „קונים בלבד" ורק 1

גלגלי הבורסה

„מוכרים בלבד".

עליית השער הגדולה ביותר היתה אתמול ב־28.6% בקונסורטיום אוס' ג' והירידה הגדולה ביותר היתה ב־19% בדסה אופציה.

התשואות השנתיות של מניות החסדר ספרינגן ב־1989 נעו בתחום 13% וספרינגן ב־1989 — בתחום 9%. המחזור בהן הגיע ל־3 מיליוני ש"ח.

המחזור במניות החופשיות ירד ל־3.6 מיליון ש"ח והיה „הנמוך ביותר בששת השבועות האחרונים".

בשוק איגרות החוב ירד אתמול ערך השוק של הצמודות למדד ב־0.04% ושל הצמודות למט"ח ירד ב־0.11%. המחזור באג"ח עלה ל־11.2 מיליון ש"ח.

במילווה קצר מועד נעו התשואות השנתיות בין 16% ל־19%, תוך מחזור של 3.6 מיליון ש"ח.

בסיכום השבועי ירד מדד המניות הכללי ב־0.34%. המדד ללא בנקים בחסדר ירד ב־1.26%, בעוד שהמניות בחסדר עלו ב־0.22% בממוצע. השבוע עלו ביותר — ב־2.27% — מניות „חיפושי נפט וגז", הירידה הגדולה ביותר — ב־3.28% — היתה במניות חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה.

סל המטבעות ירד אתמול ב־0.01% ל־1.7184 ש"ח, ושער הדולר היציג ירד ב־0.16% ל־1.5749 ש"ח.

בפלילים

שיקים ע"ס מיליון ש"ח נגנבו מסוכנות פיאט

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

שיקים ע"ס מליון ש"ח ו־700 ש"ח במזומן נגנבו שלשום בלילה מסוכנות פיאט שברח' יצחק שדה 30 בת"א. דלת הסוכנות נפרצה ומהמקום נגנבה הכספת שהכילה את השיקים והכסף. אתמול בצהריים נמצאה הכספת על שביל עפר באזור ולידה נמצאו חלק מהשיקים שנגנבו.

במקרה אחר נגנבו 73 אלף דולר מחלפן כספים, תושב נתניה שביקש להמיר מאה אלף דולר לשקלים.

החלפן הגיע אתמול לראשון־לציון שם פגש בשני אנשים שביקשו לערוך עימו את העיסקה. בתחילה החליפו לו כ־30 אלף דולר לשקלים אך משהחליט להמיר את כל הסכום טענו כי כססם מוסתר במטבח ולאחר שלקחו את 73 אלף הדולר נכנסו למטבח כדי להביא משם שקלים. החלפן שחיכה עד בוש החליט להיכנס למטבח. אולם שותפיו לעיסקה הצליחו בינתיים להימלט מבעד לחלון המטבח בעזרת סולם.

בא לחקור פריצה והואשם בגניבה

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

טכנאי במעבדה לזיהוי פלילי במשטרת חיפה, שבתאי מצא (41) מטירת הכרמל, מואשם בבית המשפט המחוזי בחיפה בגניבה מדירה ששם ערך בדיקה לגילוי טביעות אצבעות של פורץ.

התובעת, עו"ד גליה סלבצקי, טוענת בכתב־האישום, כי בספטמבר אשתקד היתה התפרצות לדירה בחיפה וטכנאי הזיהוי הגיע למקום, להעתיק טביעות אצבעות של הפורץ.

התביעה טוענת, כי בעוד שהטכנאי עסק באיסוף טביעות אצבעות בדירה, הוא נטל מקופסה בחדר השינה 40 דולר ו־30 לירות שטרלינג.

הטכנאי מואשם בגניבה בידי עובד ציבור והפרת אמונים.

„מו"מ חם" בין ועד פועלי בניין לקבלן

מאת ניצה רימון, כתבת „על המשמר"

משטרת טייבה פתחה בחקירת תלונתם של חברי הסתדרות פועלי הבניין שטענו כי קבלן בניין בכוכב יאיר ניסה להציתם.

עבודות הבנייה בישוב מושבתות זה כמה ימים במחאה על העסקת פועלים בלתי מאורגנים.

חברי הסתדרות פועלי הבניין התלוננו, כי אחד הקבלנים ניסה לשפוך עליהם דלק ולהציתם בעת שבאו לנהל עימו מו"מ על הפסקת העסקת פועלים לא מאורגנים. לטענתם, אחד מחבריהם נפגע במהלך ההתכתשות עם הקבלן ונזקק לטיפול.

משטרת טייבה פתחה, כאמור, בחקירה.

אופי „לחם הסולר" יועמדו כנראה לדין

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

פועל מכפר תמרה, העובד במאפיית הלחם „אחוות" ששיווקה לפני שבועיים לחם מזוהם בסולר, גילה את התקלה במכונת היתוך הבצק בשעה 2 לפנות בוקר והודיע עליה לאחראי על הייצור. כך עולה ממימצאי החקירה המשטרתית בפרשה.

מחקירת העובדים התברר, כי לא נערכה בדיקה מספקת באיתור הלחם שנפגע.

בתגובה לשאלה אמר מפקד תחנת זבולון, סגן־ניצב יעקב בורובסקי, כי הוברר שמנהלי המאפיה לא מילאו אחר כללי הזהירות הבסיסיים והתברר כי הם איחסנו סולר בחביות שסומנו בצבע צהוב המיועד לסימון שמן פרפין, במקום בחביות המסומנות בצבע ירוק והמיועדות לאיחסון סולר.

מהנדס המחוז במשרד־הבריאות אמר אתמול לכתבנו, כי מתגבשת החלטה להגיש תביעה נגד בעלי המאפיה על אספקת מוצר פגום שאינו ראוי למאכל, אולם ההחלטה סופית תתקבל לאחר קבלת הדו"ח המשטרתי.

אחד מבעלי מאפיית „אחוות" אמר, כי הייצור הופסק מיד לאחר שנתגלתה התקלה.

שוטר ואזרח נפצעו בחיפוש בספריית וידיאו

שוטר ואזרח נפצעו בצורה קל במהלך קטטה שאירעה בעת חיפוש בספריית קלטות וידיאו חיפנית, שבה נתפסו שני סרטים ובהם חומר תעמולה אנטי־ציוני.

אתמול סמוך לשעה 4 אחר הצהריים נתקבלה הודעה במשטרה, כי בשכונת ואדי ניסנס בחיפה נמכרים בספריית וידיאו דגלי פלסתין וחומר תעמולה אחר. למקום נשלחה ניידת בילוש, ושוטרי היחידה המרכזית ביקשו לערוך חיפוש במקום.

בעלי החנות, בני המיעוטים, סירבו לאפשר את ביצוע החיפוש ובמהלך דין הדברים שהתפתח במקום השליך כיסא שפגע בראשו של שוטר ובקבוק שנחת ופגע באזרח, שנקלע למקום. שני הפצועים הועברו לקבלת טיפול רפואי לבית החולים רמב"ם.

תגבורת של ניידות משטרה הגיעה למקום ואלה עצרו ארבעה בני מיעוטים בני משפחה אחת, המנהלת את ספריית הווידיאו, בחשד להתפרעות.

בחיפוש שנערך בספריית הווידיאו נתפסו שני קלטות הכוללות חומר תעמולה אנטי־ציוני. (שע"ח)

עם מוטי פרלמן והמשפחה
משתתפים בצערכם על מות
האם־הסבתא
צילה פרלמן
בית ברעם